

แผนการใช้ที่ดิน

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร

จังหวัดลำพูน

เอกสารวิชาการเลขที่ 08/04/2568

กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนการใช้ที่ดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร จังหวัดลำพูน

จัดทำโดย

นางสาววันดี พึ่งเจาะ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นางสาวศิริพร เพื่อกัยม เศรษฐกรชำนาญการพิเศษ

นางลาวรรณ สุวรรณประภา นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	I
สารบัญตาราง	III
สารบัญรูป	IV
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน	1-2
1.4 กรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินงาน	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การคมนาคม	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 ทรัพยากรน้ำ	2-6
2.6 ทรัพยากรป่าไม้	2-9
2.7 ทรัพยากรดิน	2-25
2.8 สภาพการใช้ที่ดิน	2-28
2.9 การพัฒนาสถาบันเกษตรกร	2-37
2.10 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม	2-39
บทที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล	3-1
3.1 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 สถานภาพทรัพยากรดิน	3-2
3.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน	3-6
3.4 นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	3-12

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 แผนการใช้ที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร	4-1
4.1 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม	4-2
4.2 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์/พืชอัตลักษณ์	4-8
4.3 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า	4-9
4.4 ข้อเสนอแนะ	4-17
เอกสารอ้างอิง	อ-1

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศในพื้นที่จังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2558-2567)	2-4
ตารางที่ 2-2	ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้	2-9
ตารางที่ 2-3	พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดลำพูน	2-11
ตารางที่ 2-4	พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดลำพูน	2-13
ตารางที่ 2-5	พื้นที่เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน	2-14
ตารางที่ 2-6	พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดลำพูน	2-18
ตารางที่ 2-7	พื้นที่เขตป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าในพื้นที่จังหวัดลำพูน	2-18
ตารางที่ 2-8	สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน	2-29
ตารางที่ 2-9	จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากร จำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2558-2567	2-40
ตารางที่ 2-10	รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเฉลี่ย รายได้บุคคลเฉลี่ย และอัตราการเปลี่ยนแปลง จำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2566	2-43
ตารางที่ 2-11	เนื้อที่การเกษตร ครัวเรือนเกษตร พื้นที่เกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนก รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2567	2-44
ตารางที่ 2-12	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดลำพูน ณ ราคาประจำปี จำแนกตาม สาขาการผลิต ปี 2561-2565	2-45
ตารางที่ 2-13	ผลิตภัณฑ์ภาค และจังหวัด ณ ราคาประจำปี 2565	2-46
ตารางที่ 2-14	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของข้าวนาปี รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2567	2-48
ตารางที่ 2-15	ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ย ข้าวนาปี ปี 2567/2568	2-49
ตารางที่ 2-16	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2567	2-51
ตารางที่ 2-17	ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2567/2568	2-52
ตารางที่ 2-18	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของลำไย รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2567	2-53
ตารางที่ 2-19	ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ย ลำไย ปี 2567	2-54
ตารางที่ 3-1	สถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดลำพูน	3-1
ตารางที่ 3-2	นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน	3-17
ตารางที่ 4-1	แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม	4-2
ตารางที่ 4-2	แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเชิงชีวะทางภูมิศาสตร์/พืชอัตลักษณ์	4-8
ตารางที่ 4-3	แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า	4-9

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2-1	ขอบเขตการปกครองและเส้นทางคมนาคมในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-2	เส้นชั้นน้ำฝนเท่า (Isohyets) ช่วงปี พ.ศ. 2558-2567 ในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-3	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-4	เส้นทางน้ำและโครงการชลประทานในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-5	เขตพื้นที่อนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-6	พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-7	เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-8	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-9	เขตป่าไม้ถาวรในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-10	ที่ราชพัสดุในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-11	แนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-12	ขอบเขตแปลงที่ดินตามนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-13	ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-14	สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-15	โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-16	จำนวนประชากรจำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2558-2567
รูปที่ 2-17	โครงสร้างประชากรจังหวัดลำพูน ปี 2567
รูปที่ 2-18	วิธีการตลาดข้าวนาปี จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-19	วิธีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดลำพูน
รูปที่ 2-20	การบริหารจัดการผลผลิตลำไย จังหวัดลำพูน
รูปที่ 3-1	สถานภาพทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 3-2	ระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน
รูปที่ 3-3	ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวนาปี ข้าวนาปรัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

สารบัญรูป (ต่อ)

	หน้า
รูปที่ 3-4 ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกมันฝรั่ง หอม และกระเทียม ในพื้นที่ จังหวัดลำพูน	3-10
รูปที่ 3-5 ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา มะม่วง และลำไย ในพื้นที่ จังหวัดลำพูน	3-11
รูปที่ 4-1 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	4-5
รูปที่ 4-2 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม มันฝรั่ง	4-6
รูปที่ 4-3 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ยางพารา	4-7
รูปที่ 4-4 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน	4-13
รูปที่ 4-5 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า ข้าว	4-14
รูปที่ 4-6 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า ลำไย	4-15
รูปที่ 4-7 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า มะม่วง	4-16

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและสร้างรายได้สู่ครัวเรือน เกษตร และผู้ประกอบการ รวมถึงยังเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ การพัฒนาภาคการเกษตรให้มีศักยภาพและขีดความสามารถทางการแข่งขันเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขันยกระดับผลผลิตทางการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสินค้าภาคการเกษตร สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยกย่องและสร้างรายได้ให้เกษตรกร ลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 320.67 ล้านไร่ และมีทำการเกษตรทั้งสิ้น 149.75 ล้านไร่ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2566) พื้นที่ทำการเกษตรที่มีอยู่อย่างจำกัดจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีรายได้ที่มั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาภาคการเกษตรในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยพื้นฐานในการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และพืชพรรณ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน เกษตร ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ในการทำการเกษตร เพื่อรองรับปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร (การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ) และเตรียมความพร้อมรองรับการปรับตัวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลกที่จะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรของประเทศ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 अनुมาตรา 1 ได้กำหนดให้มี การวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตาม หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรมพัฒนาที่ดิน จึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินภาคการเกษตรของประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินของรัฐให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามวิสัยทัศน์ เกษตรมั่นคง ภาคการเกษตรมั่นคง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน ซึ่งมุ่งแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาการเกษตร และแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินจึงจำเป็นต้องดำเนินการสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดินในระดับต่าง ๆ ตลอดจนการตรวจสอบข้อมูลเชิงพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเกิดผลสัมฤทธิ์ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อใช้เป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมตรงตามศักยภาพของพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ตลอดจนนโยบายของภาครัฐ และนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งทางการค้าอย่างเข้มแข็ง

1.2.2 เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดแผนงานการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และนำไปสู่การจัดทำแผนการพัฒนาการผลิตที่เพิ่มมูลค่า และการผลิตทางการเกษตรแบบแม่นยำ

1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน

สถานที่ดำเนินงาน จังหวัดลำพูน

ระยะเวลา เดือนตุลาคม 2567 ถึง เดือนกันยายน 2568

1.4 กรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินงาน

1.4.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

1.4.2 กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และวิธีที่จะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยอาศัยระบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์พื้นที่

1.4.3 รวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ดิน ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ น้ำ ป่าไม้ พืชพรรณ ทั้งด้านสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในภาพรวมและเฉพาะด้าน ตลอดจนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงาน เอกสาร ผลงานวิจัยต่าง ๆ และข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

1.4.4 การนำเข้าข้อมูล นำเข้าข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial data) เช่น แผนที่ดิน แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน แผนที่การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน แผนที่ขอบเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ทำการเก็บข้อมูลในรูปแบบ Digital data โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และข้อมูลเชิงบรรยาย (Non spatial data) เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม และข้อมูลตัวเลขอื่น ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1.4.5 การวิเคราะห์

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เป็นการวิเคราะห์ในด้านข้อเท็จจริง ปัญหาและการแก้ไข และสถานการณ์ในปัจจุบันของข้อมูลแต่ละด้านที่กล่าวมาแล้ว เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำมาประกอบการพิจารณา กำหนดทิศทางการพัฒนาด้านการเกษตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในอนาคต

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะด้านต่าง ๆ คือ

(1) การวิเคราะห์เพื่อจัดทำหน่วยที่ดินโดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในการซ้อนทับข้อมูลแผนที่ต่าง ๆ และตารางคุณภาพที่ดินของหน่วยที่ดิน

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิอากาศเพื่อหาปริมาณการระเหยและการคายน้ำอ้างอิง ปริมาณน้ำฝนที่เป็นประโยชน์และช่วงระยะเวลาปลูกพืช

(3) การประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ (บัณฑิต และคำณ, 2542) เป็นการประเมินคุณภาพที่ดิน โดยทำการเปรียบเทียบความต้องการประเภทการใช้ที่ดิน (Landuse Requirements) กับคุณภาพที่ดินของหน่วยที่ดิน (Land Qualities)

(4) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการนำเอาข้อมูลทุติยภูมิ (Second Data) จากหน่วยงานต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายสภาพทั่วไปของประชากร โครงสร้างประชากร แรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด สภาพทั่วไปของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ สถานการณ์การผลิตและการตลาด ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต อุปสงค์ และอุปทาน

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าทางสถิติอย่างง่ายในรูปของอัตราส่วน ร้อยละ หรือค่าเฉลี่ย ในรูปตารางประกอบการอธิบาย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นครัวเรือน อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ

(5) วิเคราะห์นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านการอนุรักษ์และพัฒนาที่มีผลต่อสภาพของทรัพยากรที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะนโยบาย แนวทางการจัดการการใช้ที่ดิน และพิจารณาการกำหนดเขตการใช้ที่ดินในการวางแผนการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ เป็นการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่

(6) จัดทำแผนการใช้ที่ดิน โดยนำผลการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมมาประกอบการพิจารณา ตลอดจนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วยการสร้างแผนที่แผนการใช้ที่ดินจังหวัดลำพูนและกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมด้านต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.4.6 การนำเสนอข้อมูล

1) นำเสนอในรูปของรายงานแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสม ซึ่งได้จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะด้าน

2) นำเสนอในรูปของแผนที่แผนพัฒนารายชนิดสินค้า ขนาดมาตราส่วน 1:25,000

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดลำพูนตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ระหว่างละติจูดที่ 17 องศา 25 ลิปดาเหนือ ถึง 18 องศา 42 ลิปดาเหนือ (1926472N ถึง 2068507N) และลองจิจูดที่ 98 องศา 40 ลิปดาตะวันออก ถึง 99 องศา 19 ลิปดาตะวันออก (465218E ถึง 533812E) อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทาง 689 กิโลเมตร จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือ มีเนื้อที่ 4,505.882 ตาราง กิโลเมตร หรือ 2,816,176 ไร่ (รูปที่ 2-1)

อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสารภี และอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอห้างฉัตร อำเภอสบปราบ และอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอฮอด อำเภอจอมทอง อำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดลำพูน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 51 ตำบล 577 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 39 เทศบาลตำบล 17 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 17 ชุมชน

2.2 การคมนาคม

จังหวัดลำพูนมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญดังนี้ (รูปที่ 2-1)

2.2.1 การคมนาคมทางบก

1) รถยนต์

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) และแยกเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 จากจังหวัดลำปาง
- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 (สายซูเปอร์ไฮเวย์ ลำปาง-เชียงใหม่) จากจังหวัด เชียงใหม่
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 (สายเชียงใหม่-ลำพูน) จากจังหวัดเชียงใหม่
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1019 จากจังหวัดเชียงรายผ่านจังหวัดเชียงใหม่
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 จากจังหวัดแพร่ ผ่านจังหวัดลำปางเข้าสู่ทางหลวง แผ่นดินหมายเลข 11

2) รถไฟ สาย กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ทุกขบวนผ่าน จังหวัดลำพูน โดยสถานีรถไฟในจังหวัด ลำพูน มี 6 สถานีย่อย ระยะทางจากจังหวัดลำพูนถึงกรุงเทพมหานคร ประมาณ 729 กิโลเมตร

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบหุบเขาและพื้นที่ภูเขา ที่ราบอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด เป็นส่วนหนึ่งของที่ราบแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน หรือที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง แม่น้ำกว๊ม เป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง ตัวเมืองลำพูนมีระดับความสูง 290.29 เมตร จากระดับทะเลปานกลาง และตอนเหนือของอำเภอบ้านโฮ่ง มีความสูงเฉลี่ย 200-400 เมตร จากระดับทะเลปานกลาง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชัน ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่อำเภอมะทิงหัว ตอนใต้ของอำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอลี้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูงมีระดับความสูงระหว่าง 400-800 เมตร ขึ้นไป ระดับความสูงจะลดลงเมื่อเข้าเขตที่ราบในอำเภอลี้ที่ระดับความสูงประมาณ 400-800 เมตร แล้วค่อย ๆ ยกตัวสูงขึ้นมาทางทิศใต้ ซึ่งเป็นเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดลำปางและจังหวัดตากที่ระดับความสูง 600-1,000 เมตร

2.4 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศของจังหวัดลำพูนขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดเวียนเป็นประจำเป็นฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาว จะมีลมเย็นและแห้งจากประเทศจีนพัดปกคลุมประเทศไทย เป็นลมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้จังหวัดลำพูนมีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง ลมมรสุมอีกชนิด คือ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้หรือฤดูฝน จะมีลมจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดผ่านทะเลและมหาสมุทร นำความชื้นมาตกเป็นฝน จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศในพื้นที่จังหวัดลำพูน ในคาบ 10 ปี (พ.ศ. 2558-2567) ของกรมอุตุนิยมวิทยา (2568) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2-1)

ปริมาณน้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,197.1 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 111 วัน เดือนกันยายนมีฝนตกมากที่สุด 231.1 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 17 วัน

ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีร้อยละ 71.8 โดยมีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดในเดือนกันยายนประมาณร้อยละ 82.1 และต่ำสุดในเดือนมีนาคมประมาณร้อยละ 54.1

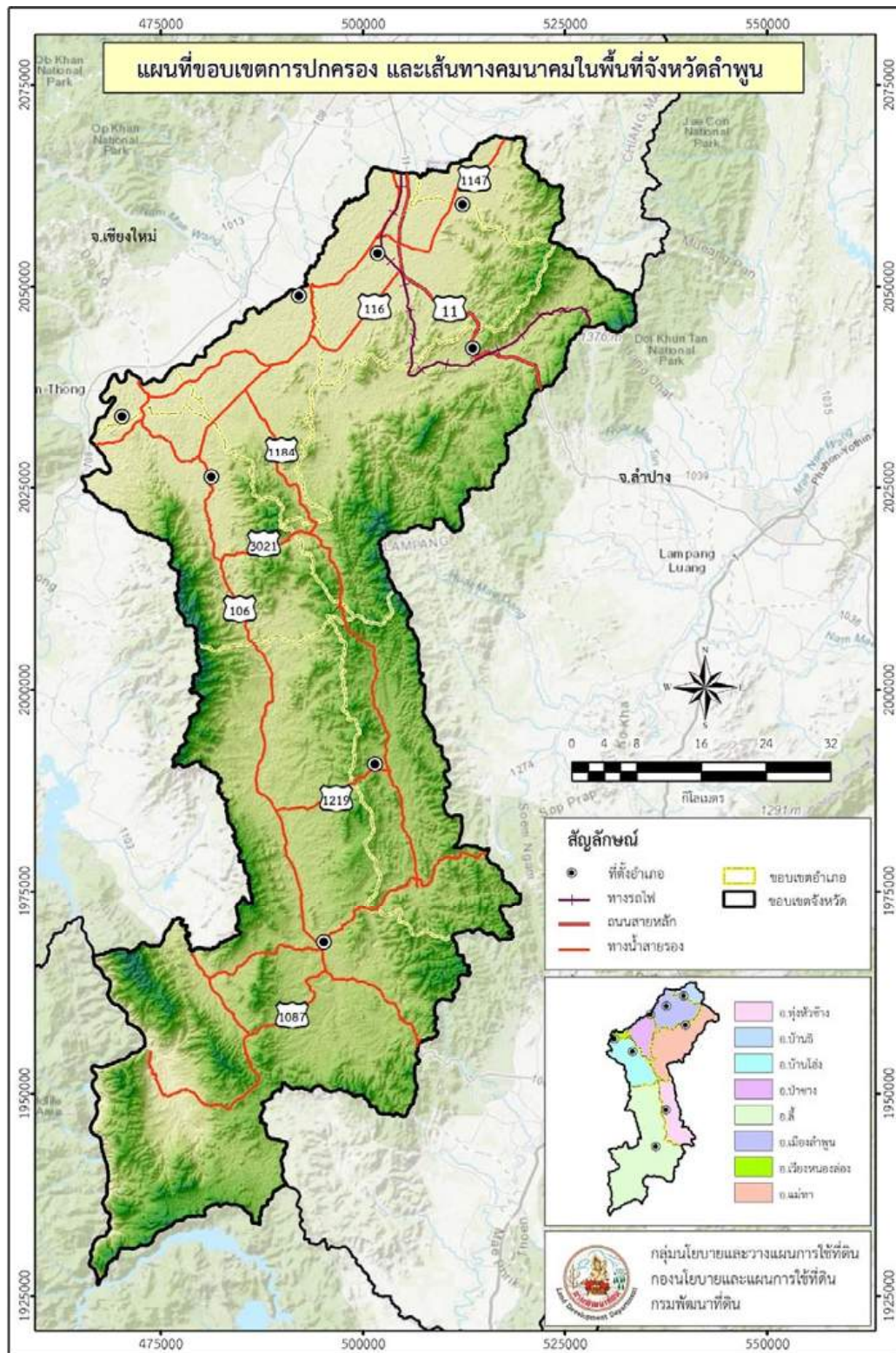
อุณหภูมิ มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 38.5 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 16.6 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

ฤดูกาล พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศ แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีลมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน ทำให้อากาศหนาวเย็นทั่วไป เดือนที่มีอากาศหนาวจัด คือ เดือนมกราคมและเดือนกุมภาพันธ์

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาเป็นช่วงว่างของฤดูมรสุม อากาศจะร้อนอบอ้าว และเดือนเมษายนอากาศจะร้อนจัดที่สุด

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกโดยเฉพาะเดือนตุลาคมที่มีฝนตกมากที่สุดในรอบปี

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองและเส้นทางคมนาคมในพื้นที่จังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ช่วงฤดูเพาะปลูก จากการวิเคราะห์สถานการณ์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำเฉลี่ยรายเดือน (Evapotranspiration: ETo) ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยพิจารณาจากช่วงระยะที่น้ำฝนอยู่ที่เหนือระดับเส้น 0.5 ของค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ (0.5 ETo) เป็นหลัก เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืชของจังหวัดลำพูนสามารถสรุปได้ดังนี้ (รูปที่ 2-3)

2.4.1 ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก จะอยู่ในช่วงกลางเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากดินมีความชื้นเพียงพอสำหรับการปลูกพืช

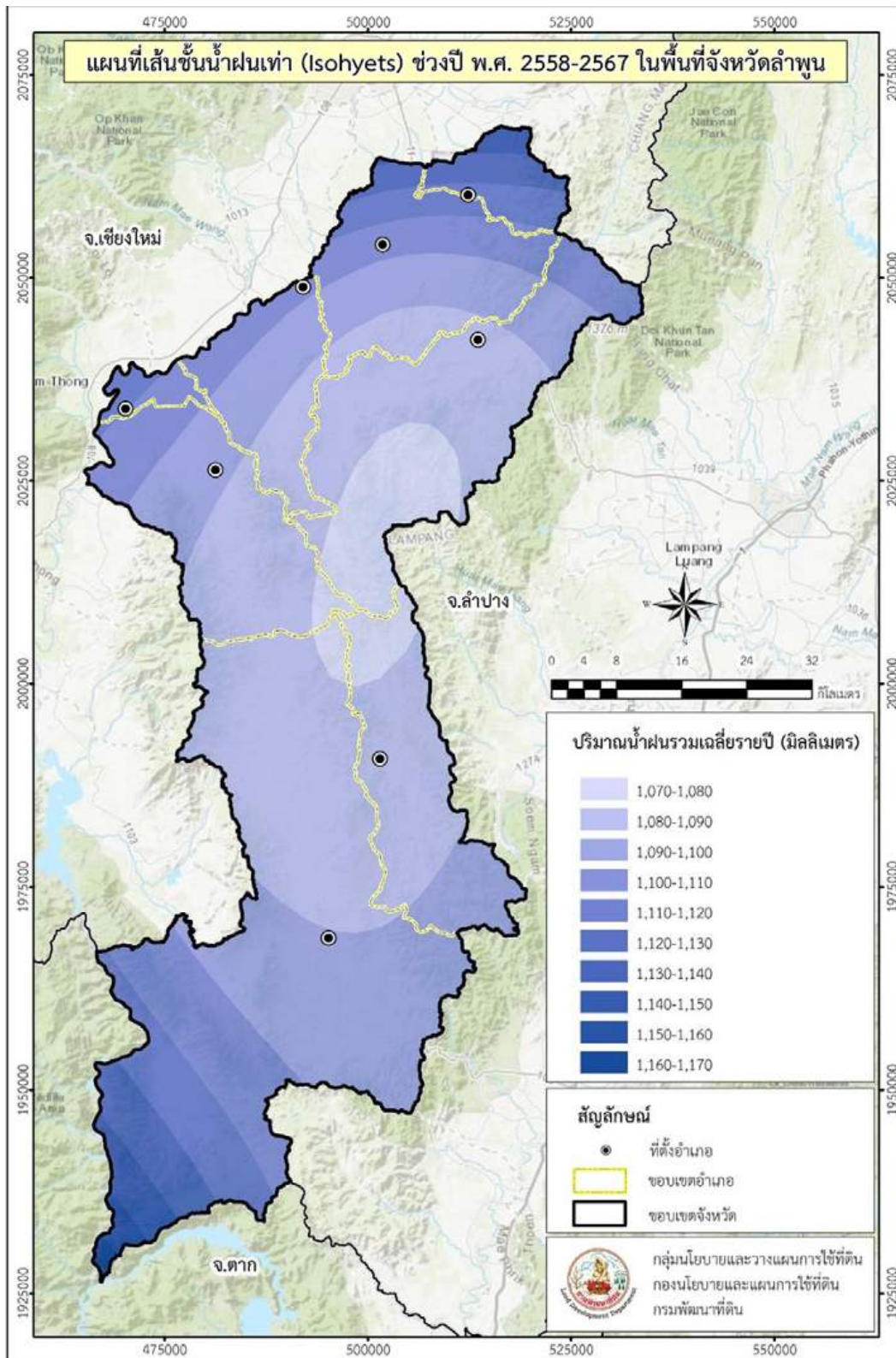
2.4.2 ช่วงระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูกพืช แบ่งออกเป็นช่วงขาดน้ำ เนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนน้อยไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งจะอยู่ในช่วงกลางเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนเมษายน ในช่วงเวลาดังกล่าวถ้ามีน้ำชลประทานช่วยก็สามารถปลูกพืชฤดูแล้งและพืชอายุสั้นได้ และช่วงน้ำมากเกินพอซึ่งจะอยู่ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมากในบริเวณที่ลุ่มหรือบริเวณฝั่งแม่น้ำอาจเกิดน้ำท่วมส่งผลเสียหายกับผลผลิตได้

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศในพื้นที่จังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2558-2567)

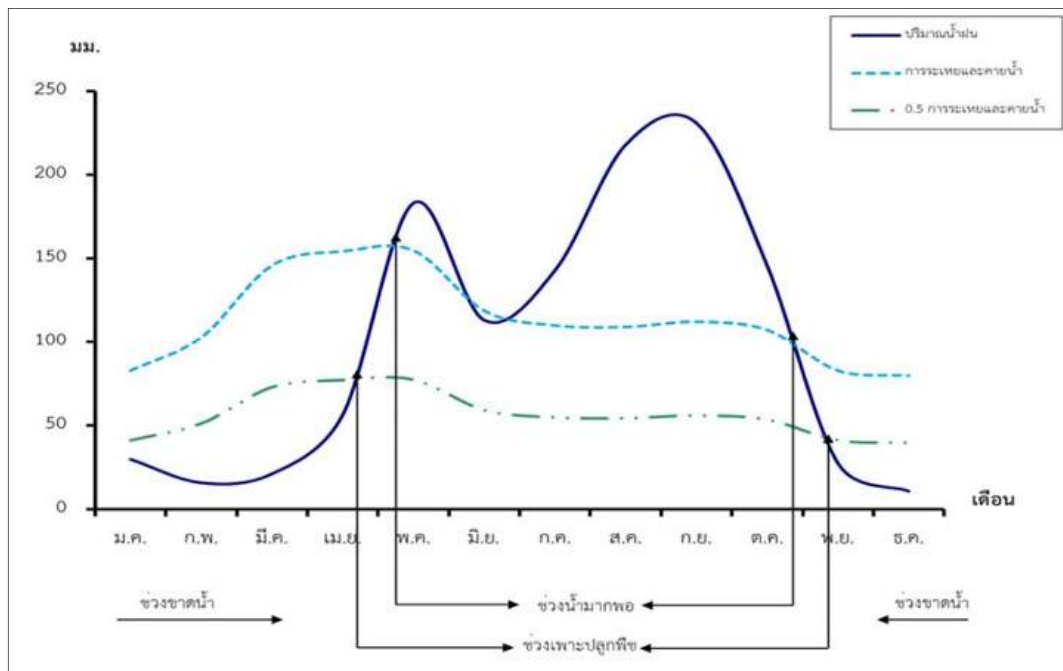
เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	16.6	30.9	23.3	71.7	30.1	3.0	76.3	28.7
ก.พ.	17.2	34.0	24.9	61.4	16.0	2.0	93.0	15.6
มี.ค.	20.9	37.6	28.9	54.1	21.4	3.0	130.8	20.7
เม.ย.	24.1	38.5	31.2	57.5	56.6	6.0	139.5	51.4
พ.ค.	25.2	36.8	31.6	68.9	183.3	13.0	142.3	129.5
มิ.ย.	25.2	34.8	30.8	73.8	113.2	13.0	110.1	92.7
ก.ค.	25.1	34.0	30.4	76.0	143.0	16.0	102.3	110.3
ส.ค.	24.7	33.3	29.7	79.8	218.1	19.0	102.6	142.0
ก.ย.	24.4	33.1	29.4	82.1	231.1	17.0	105.6	145.6
ต.ค.	23.5	32.4	28.2	82.0	145.7	14.0	101.1	111.7
พ.ย.	21.3	32.1	26.2	78.4	27.6	3.0	78.0	26.4
ธ.ค.	17.9	30.6	23.3	75.5	11.1	2.0	74.4	10.9
เฉลี่ย	22.2	34.0	28.1	71.8	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,197.1	111.0	1,255.9	885.5

หมายเหตุ: *จากการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2568)

รูปที่ 2-2 เส้นชั้นน้ำฝนเท่า (Isohyets) ช่วงปี พ.ศ. 2558-2567 ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-3 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.5 ทรัพยากรน้ำ

2.5.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ

1) **แม่น้ำปิง** เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลอยู่ในหุบเขา ระหว่างทิวเขาถนนธงชัยกลางกับทิวเขาฝิ่ปันน้ำตะวันตก มีต้นน้ำอยู่ที่ดอยถั่ว ในเทือกเขาแดนลาวในเขตตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลลงมาทางใต้ ผ่านเข้าเขตจังหวัดลำพูนที่อำเภอเมืองลำพูน เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดลำพูน

2) **แม่น้ำกว** ต้นน้ำอยู่ที่ดอยฝิ่ปันน้ำ หรือดอยนางแก้ว ดอยมด แล้วไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านที่ราบเชียงใหม่ ลำพูน ไหลเข้าเขตจังหวัดลำพูนในเขตอำเภอเมืองลำพูน แล้วไปบรรจบแม่น้ำปิงที่บ้านสบกว (ปากบ่อ) อำเภอป่าซาง แม่น้ำกวมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ คือ แม่น้ำทา แม่น้ำสาร แม่น้ำตีบ และแม่น้ำอิ

3) **แม่น้ำทา** ต้นน้ำอยู่ที่ดอยขุนทาเทือกเขาฝิ่ปันน้ำตะวันตก เขตอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลผ่านพื้นที่ราบ ซึ่งมีภูเขานาอยู่สองข้างไปสู่อำเภอแม่ทาทางทิศใต้ แล้วไหลวกขึ้นไปทางเหนือ ผ่านที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน อำเภอป่าซาง แล้วไหลไปบรรจบแม่น้ำกวที่บ้านสบทา บริเวณเขตต่อระหว่างอำเภอเมืองลำพูนกับอำเภอป่าซาง ลำน้ำสาขาของแม่น้ำทา ได้แก่ ห้วยโง้งฮ้าง ห้วยแม่ป่าช้า ห้วยแม่ยอนหวาย ห้วยทรายขาว ห้วยแม่สะปืด ห้วยแม่ตุ๊ด ห้วยแม่ชะนาค และห้วยแม่เมย

4) **แม่น้ำลิ** ต้นน้ำอยู่ที่ดอยสบเปิม อำเภอทุ่งหัวช้าง แล้วไหลลงมาทางใต้จนถึงบริเวณใกล้อำเภอลิ แล้วไหลวกขึ้นไปทางเหนือ ผ่านอำเภอลิ อำเภอบ้านโฮ่ง จากนั้นไหลไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ บรรจบแม่น้ำปิงที่บ้านวังสะแกง (สบลิ) อำเภอเวียงหนองล่อง ลำน้ำสาขาของแม่น้ำลิ ได้แก่ ห้วยแม่หาง ห้วยป่าตึง ห้วยห้าง ห้วยแม่สา ห้วยยางช้าง ห้วยแม่แสม ห้วยไร่ ห้วยช้างหาย ห้วยหินฝน ห้วยหลวงน้ำ

ห้วยแม่ปันแดง ห้วยसान ห้วยโป่ง ห้วยไถ่ ห้วยแม่แพม ห้วยแม่ฮ้อย ห้วยปางหลวง ห้วยปิง ห้วยฮ่อม ห้วยธาร ห้วยแม่ปวง แม่น้ำแวน แม่น้ำแม่ตะหะ ห้วยแม่ระนอง ห้วยแม่แหนด ห้วยแม่ตึบ ห้วยแม่จ้อง ห้วยผาหมื่น ห้วยแม่ปือก และแม่น้ำแม่ลอบ

2.5.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ดังนี้ (รูปที่ 2-4)

1) โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ โครงการเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ แต่มีพื้นที่โครงการบางส่วนอยู่ในจังหวัดลำพูน พื้นที่ชลประทาน 51,800 ไร่

2) โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง

- อ่างเก็บน้ำแม่สาน ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ปริมาณน้ำเก็บกัก 16 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ชลประทาน 8,963 ไร่

- อ่างเก็บน้ำแม่ตึบ ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ปริมาณน้ำเก็บกัก 10 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ชลประทาน 4,857 ไร่

- อ่างเก็บน้ำแม่ธิ ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ปริมาณน้ำเก็บกัก 5.5 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ชลประทาน 6,516 ไร่

- อ่างเก็บน้ำแม่เมย ตำบลทาชุมเงิน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ปริมาณน้ำเก็บกัก 3.6 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ชลประทาน 2,621 ไร่

- ฝ่ายเหมืองตั้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พื้นที่ชลประทาน 11,230 ไร่

- ฝ่ายหนองสลัก ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พื้นที่ชลประทาน 1,232 ไร่

- ฝ่ายวังตอง ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พื้นที่ชลประทาน 4,164 ไร่

- ฝ่ายมหาโชค ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พื้นที่ชลประทาน 4,597 ไร่

- ฝ่ายชลชั้นธิพนิจ ตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ชลประทาน 44,515 ไร่ พื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดลำพูน 33,075 ไร่

3) แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เป็นกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการเกษตร แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงที่ขาดแคลน คือ บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยช่วงปี 2562-2564 ดำเนินการขุดแล้ว 498 บ่อ

2.6 ทรัพยากรป่าไม้

การพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลทำให้ทรัพยากรที่ดินมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่มีการจำกัด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการเกษตรที่เร่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกกระตุ้นให้เกิดการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร รูปแบบการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นที่จำนวนมากถูกบุกเบิกเพื่อทำการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยว และนำไปสู่การทำลายระบบนิเวศอันยากที่จะฟื้นคืน การขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ราบในภาคการเกษตรนำไปสู่การสูญเสียระบบนิเวศและสร้างปัญหามลพิษ

นโยบายการบริหารจัดการที่ดินของรัฐความพยายามที่จะบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ จากสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศพื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็วมีปัจจัยดังนี้

2.6.1 นโยบาย และแผนขององค์กรที่เกี่ยวข้องมีปัญหา กล่าวคือนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและเป้าหมายที่ชัดเจน นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและพัฒนาก่อให้เกิดผลกระทบต่อนพื้นที่ป่าไม้ นโยบายแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ขาดความยั่งยืน และชัดเจนในทางปฏิบัติ แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศในอดีตล้มเหลว องค์กรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและไม่เอื้อต่อการบริหารและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

2.6.2 ระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ แนวเขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นไม่ชัดเจนและมีการทับซ้อนกัน การจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ (Zoning) ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงในปัจจุบัน ฐานข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ครอบครองพื้นที่เขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นยังไม่ถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน และทันสมัย

2.6.3 กฎหมายที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ขาดประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา กล่าวคือ กฎหมายบางมาตราไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับเขตป่าและที่ดิน บางฉบับไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร ไม่มีมาตราที่พอเพียงและเหมาะสม

ตารางที่ 2-2 ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้

หน่วยงานและข้อมูลประเภทที่ดิน	สถานะทางกฎหมาย
1. กรมป่าไม้	
1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ	ป่าสงวนแห่งชาติ โดยกฎกระทรวง ตาม พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
1.2 เขตการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยงานและข้อมูลประเภทที่ดิน	สถานะทางกฎหมาย
2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	
2.1 อุทยานแห่งชาติ	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม)
2.2 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ สงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ ป่า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557)
2.3 เขตห้ามล่า	แผนที่แนบท้ายประกาศกฎกระทรวง
2.4 วนอุทยาน	ไม่ระบุ
3. กรมพัฒนาที่ดิน	
3.1 ป่าไม้ถาวร	มติคณะรัฐมนตรี
4. กรมธนารักษ์	
4.1 ที่ราชพัสดุ	พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518)
5. กรมส่งเสริมสหกรณ์	
5.1 นิคมสหกรณ์	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511)
6. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	
6.1 เขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.)	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518)
7. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)	
7.1 แปลงที่ดินทำกินตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)	มติคณะรัฐมนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดินของรัฐด้านทรัพยากรป่าไม้ โดยเมื่อพิจารณาจำแนกพื้นที่ป่าไม้ตามข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทและวัตถุประสงค์ของการประกาศเขตป่าไม้ตามกฎหมาย สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.6.1 เขตพื้นที่อนุรักษ์

พื้นที่จังหวัดอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เนื้อที่รวม 860,908 ไร่ หรือร้อยละ 30.57 ของเนื้อที่จังหวัด รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2-3 และรูปที่ 2-5 โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 24 ตอนที่ 97 วันที่ 16 กรกฎาคม 2523

2) อุทยานแห่งชาติ

- อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 54 วันที่ 5 มีนาคม 2518

- อุทยานแห่งชาติแม่ปิง ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 115 วันที่ 13 กรกฎาคม 2524

- อุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 123ก วันที่ 12 ธันวาคม 2560

- อุทยานแห่งชาติดอยจง ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56ก วันที่ 30 เมษายน 2562

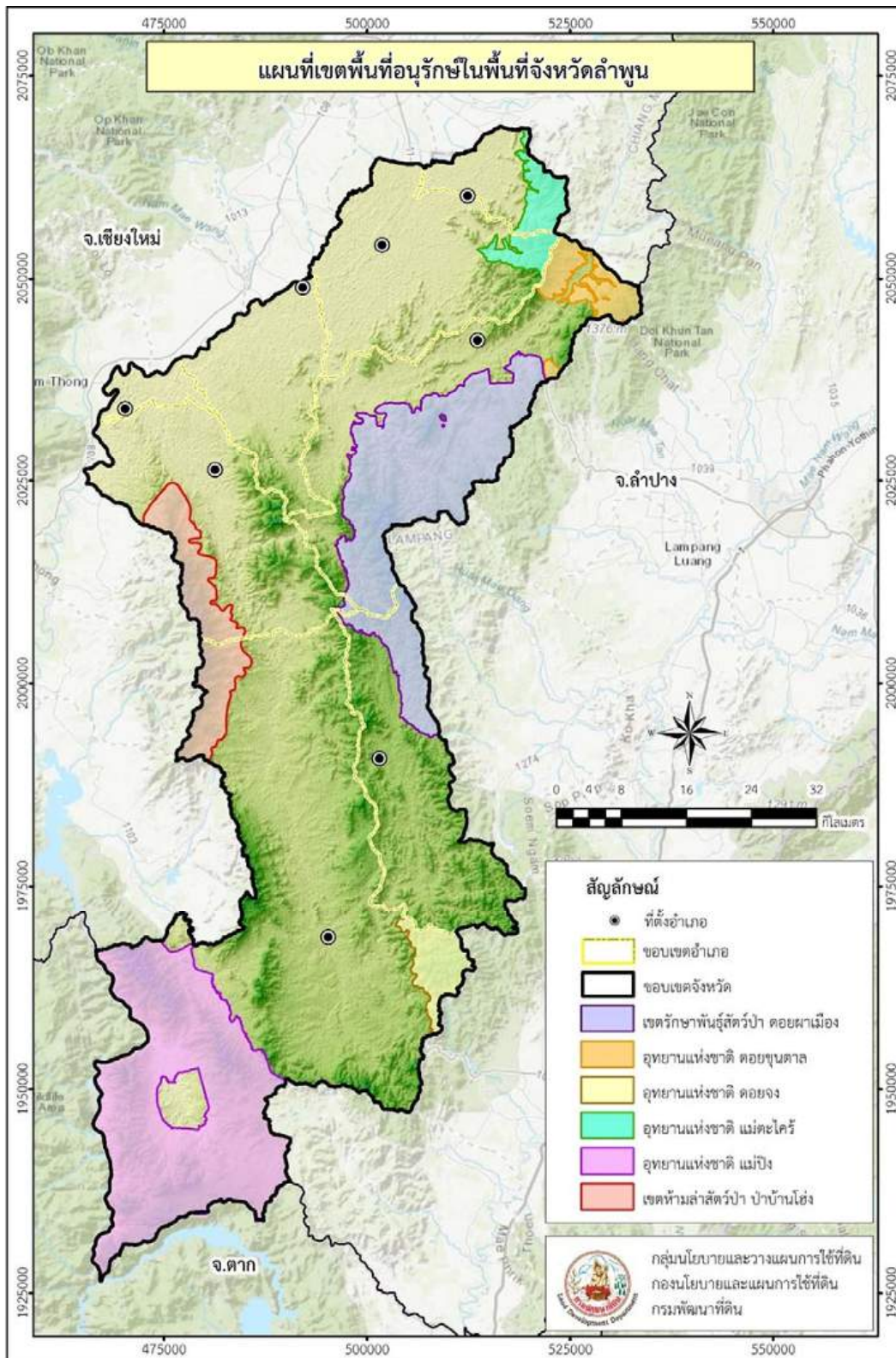
3) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ้านโอง ซึ่งกรมป่าไม้ได้ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2562

ตารางที่ 2-3 พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

เขตพื้นที่อนุรักษ์	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตพื้นที่อนุรักษ์	860,908	30.57
1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	280,330	9.95
- ดอยผาเมือง	280,330	9.95
2. เขตอุทยานแห่งชาติ	486,445	17.28
- ดอยขุนตาล	42,827	1.52
- แม่ปิง	360,611	12.81
- แม่ตะไคร้	45,938	1.63
- ดอยจง	37,069	1.32
3. เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	94,133	3.34
- ป่าบ้านโอง	94,133	3.34
นอกเขตพื้นที่อนุรักษ์	1,955,268	69.43
รวมทั้งหมด	2,816,176	100.00

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2564)

รูปที่ 2-5 เขตพื้นที่อนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.6.2 พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ

การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ได้ให้ความเห็นชอบตามมติของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งได้จำแนกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ออกเป็น 3 เขต ดังนี้ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (โซน A) และเมื่อจำแนกป่าตามเขตป่าสงวนแห่งชาติ พบว่าพื้นที่จังหวัดลำพูนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหลายป่า รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2-4 และรูปที่ 2-6 และสามารถจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2-5 และรูปที่ 2-7

ตารางที่ 2-4 พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	1,959,521	69.58
- ป่าขุนแม่ทา	75	n.s.
- ป่าขุนแม่ลี้	233,791	8.30
- ป่าดอยขุนตาล	40,076	1.42
- ป่าท่าธาร	1,057	0.04
- ป่าบ้านโฮ้ง	218,199	7.75
- ป่าแม่ตาลและป่าแม่ยุย	638	0.02
- ป่าแม่ต๋น และป่าแม่แนต	276,146	9.81
- ป่าแม่ทา	378,453	13.44
- ป่าแม่ธิ แม่ต๋ิบ แม่สาร	130,053	4.62
- ป่าแม่พริก	246	0.01
- ป่าแม่ยาว	80	n.s.
- ป่าแม่เรียง	59	n.s.
- ป่าแม่ลี้	201,070	7.14
- ป่าแม่เสริม	256	0.01
- ป่าแม่หาด	29,987	1.07
- ป่าแม่หาด และป่าแม่ก้อ	377,352	13.40
- ป่าแม่ออน	98	n.s.

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
- ป่าแม่อาบ	59	n.s.
- ป่าแม่อาว	58,995	2.09
- ป่าเหมืองจี้ และป่าสันป่าสัก	12,831	0.46
นอกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	856,655	30.42
รวมทั้งหมด	2,816,176	100.00

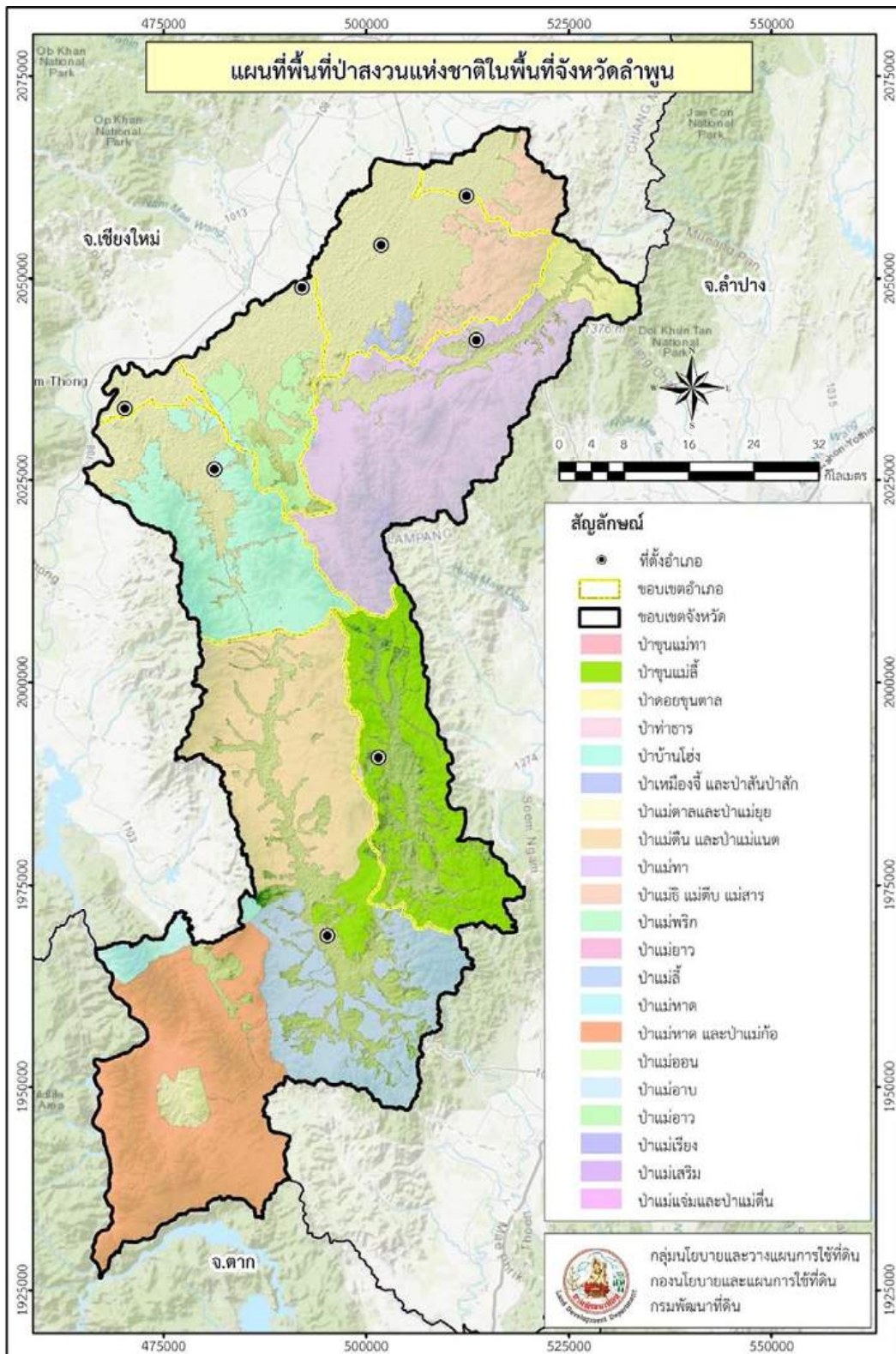
หมายเหตุ: n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ที่มา: กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2564)

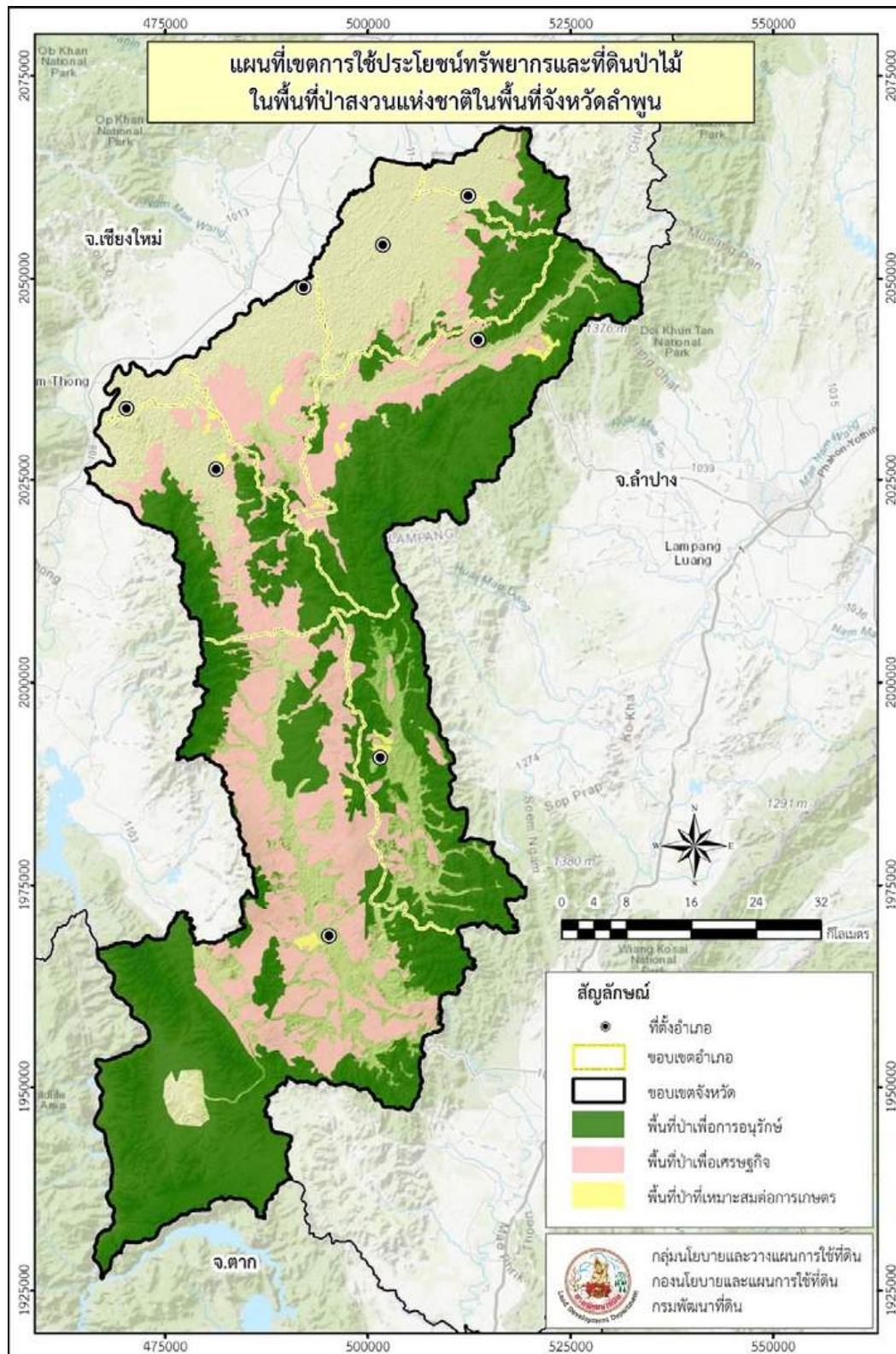
ตารางที่ 2-5 พื้นที่เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่
จังหวัดลำพูน

เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าจำแนก	1,969,054	69.92
- พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซน C)	1,349,325	47.91
- พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (โซน E)	604,657	21.47
- พื้นที่เหมาะสมกับการเกษตร (โซน A)	15,072	0.54
นอกพื้นที่ป่าจำแนก	847,122	30.08
รวมทั้งหมด	2,816,176	100.00

ที่มา: กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2564)

รูปที่ 2-6 พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-7 เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.6.3 พื้นที่ป้อนนํ้าตามมติคณะรัฐมนตรี

เขตพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มนํ้า

ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มนํ้า เพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เหมาะสมจึงได้แบ่งพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มนํ้าออกเป็น 6 ชั้น คือ พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 1A พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 1B พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 2 พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 3 พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 4 และพื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 5 จากข้อกำหนดการใช้ประโยชน์และการจัดการพื้นที่ลุ่มนํ้าชั้นคุณภาพต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญได้คือ การใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 1 และพื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ต้องสงวนรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเป็นพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เนื่องจากมีลักษณะและสมบัติที่อาจมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง ไม่ควรจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อใช้ทำการเกษตร สำหรับการให้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 3 4 และพื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 5 นั้น ให้ใช้ทำการเกษตรได้แต่ต้องมีมาตรการตามข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มนํ้า ได้แก่ มาตรการด้านการอนุรักษ์ดินและนํ้า และการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เป็นต้น ดังนั้นข้อกำหนดต่าง ๆ จึงมีมาตรการที่เข้มงวดแตกต่างกัน เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน และให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืนต่อไป พื้นที่จังหวัดลำพูนประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มนํ้า รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2-6 และรูปที่ 2-8

- 1) พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 1A เป็นพื้นที่ลุ่มนํ้าชั้นที่ 1 ซึ่งมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ก่อนปี 2525 โดยพื้นที่นี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร (ห้ามมีการใช้ประโยชน์อย่างอื่น)
- 2) พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 1B เป็นพื้นที่ลุ่มนํ้าชั้นที่ 1 ซึ่งสภาพป่าถูกบุกรุก หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อน ปี 2525 โดยพื้นที่นี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร และควบคุมการใช้ประโยชน์เป็นพิเศษ
- 3) พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 2 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันค่อนข้างสูง ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการเป็นป่าต้นน้ำลำธาร และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ เช่น การทำเหมืองแร่ สวนยางพารา หรือพืชที่มีความมั่นคงต่อเศรษฐกิจ
- 4) พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 3 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดเทสูง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจการทำไม้เหมืองแร่ และสามารถใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรได้โดยถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินลึกควรปลูกไม้ผล หรือไม้ยืนต้น แต่ถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินตื้นควรปลูกป่าและทุ่งหญ้า
- 5) พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 4 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำ และป่าถูกบุกรุกเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และสามารถใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรได้ โดยถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินลึก และมีความลาดชันมากควรปลูกไม้ผล แต่ถ้าเป็นบริเวณที่มีความลาดชันน้อยจะใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชไร่ได้
- 6) พื้นที่ลุ่มนํ้าชั้น 5 เป็นพื้นที่ราบลุ่ม
- 7) แหล่งนํ้า

ตารางที่ 2-6 พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A	559,631	19.87
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1B	26,115	0.93
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2	396,337	14.07
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3	397,887	14.13
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4	720,701	25.59
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5	699,191	24.83
แหล่งน้ำ	16,314	0.58
รวมทั้งหมด	2,816,176	100.00

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555)

เขตป่าไม้ถาวร

ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นแนวเขตที่ดินที่เห็นสมควรรักษาไว้เป็นเขตป่าไม้ โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการนำพื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรพื้นที่จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยพื้นที่เขตป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า รายละเอียดดังตารางที่ 2-7 และรูปที่ 2-9

ตารางที่ 2-7 พื้นที่เขตป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า	60,815	2.16
- ที่จัดสรรตำบลเหมืองจี้-ป่าสัก	2,734	0.10
- ป่าขุนแม่ลี้ (หมายเลข 6)	16,649	0.59
- ป่าที่จัดสรรตำบลทาขุ่นเงิน-ทาภาค	18	n.s.
- ป่าบ้านโฮ้ง (หมายเลข 3)	9,526	0.34
- ป่าฝั่งขวาแม่วัง	51	n.s.
- ป่าแม่ต๋น-แม่แนต (หมายเลข 4)	1,294	0.05
- ป่าแม่ทาหรือป่าห้วยไคร้ (หมายเลข 8)	6,238	0.22
- ป่าแม่ธิ-แม่ต๋ิบ-แม่สาร์	3,588	0.13
- ป่าแม่พริก-แม่เลียม	89	n.s.
- ป่าแม่ลี้ (หมายเลข 5)	10,264	0.36

ตารางที่ 2-7 (ต่อ)

ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
- ป่าแม่หาด-แม่ก่อ (หมายเลข 7)	2,295	0.08
- ป่าแม่ออน	2,161	0.08
- ป่าแม่อาว (หมายเลข 2)	5,856	0.21
- ป่าลุ่มน้ำแม่ทาหรือป่าดอยขุนตาล	52	n.s.
นอกพื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า	2,755,361	97.84
รวมทั้งหมด	2,816,176	100.00

หมายเหตุ: n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ กรมพัฒนาที่ดิน (2560)

ที่ราชพัสดุ

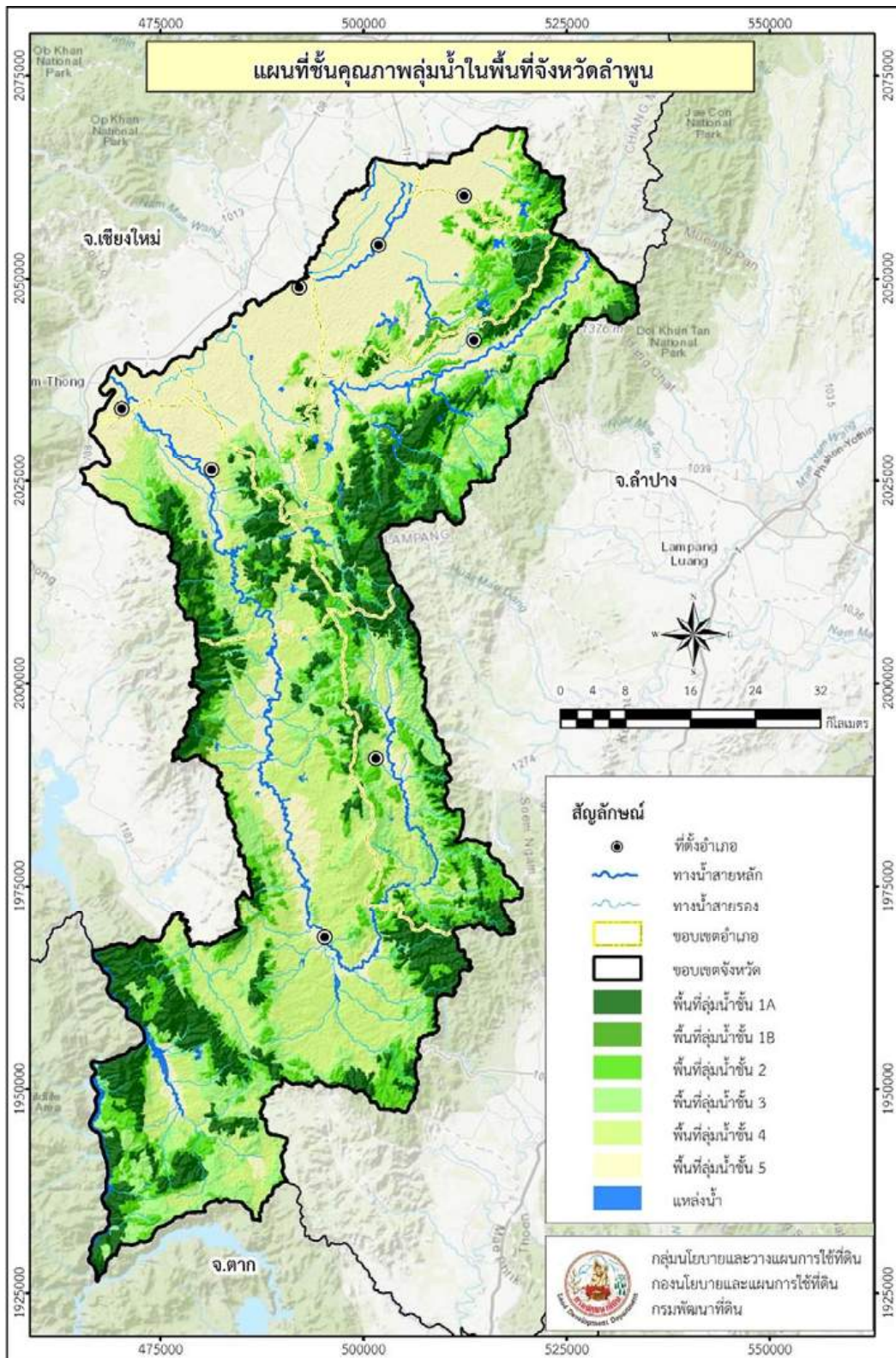
ที่ราชพัสดุ หมายถึง อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด ที่ราชพัสดุในพื้นที่จังหวัดลำพูนทั้งหมดเป็นพื้นที่ธนารักษ์ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์โดยส่วนราชการ เช่น พื้นที่ขอใช้ประโยชน์เพื่อความมั่นคงทางทหาร พื้นที่ขอใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา อุทยานวิทยาศาสตร์ และพื้นที่ให้เช่า เป็นต้น แสดงดังรูปที่ 2-10

แนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

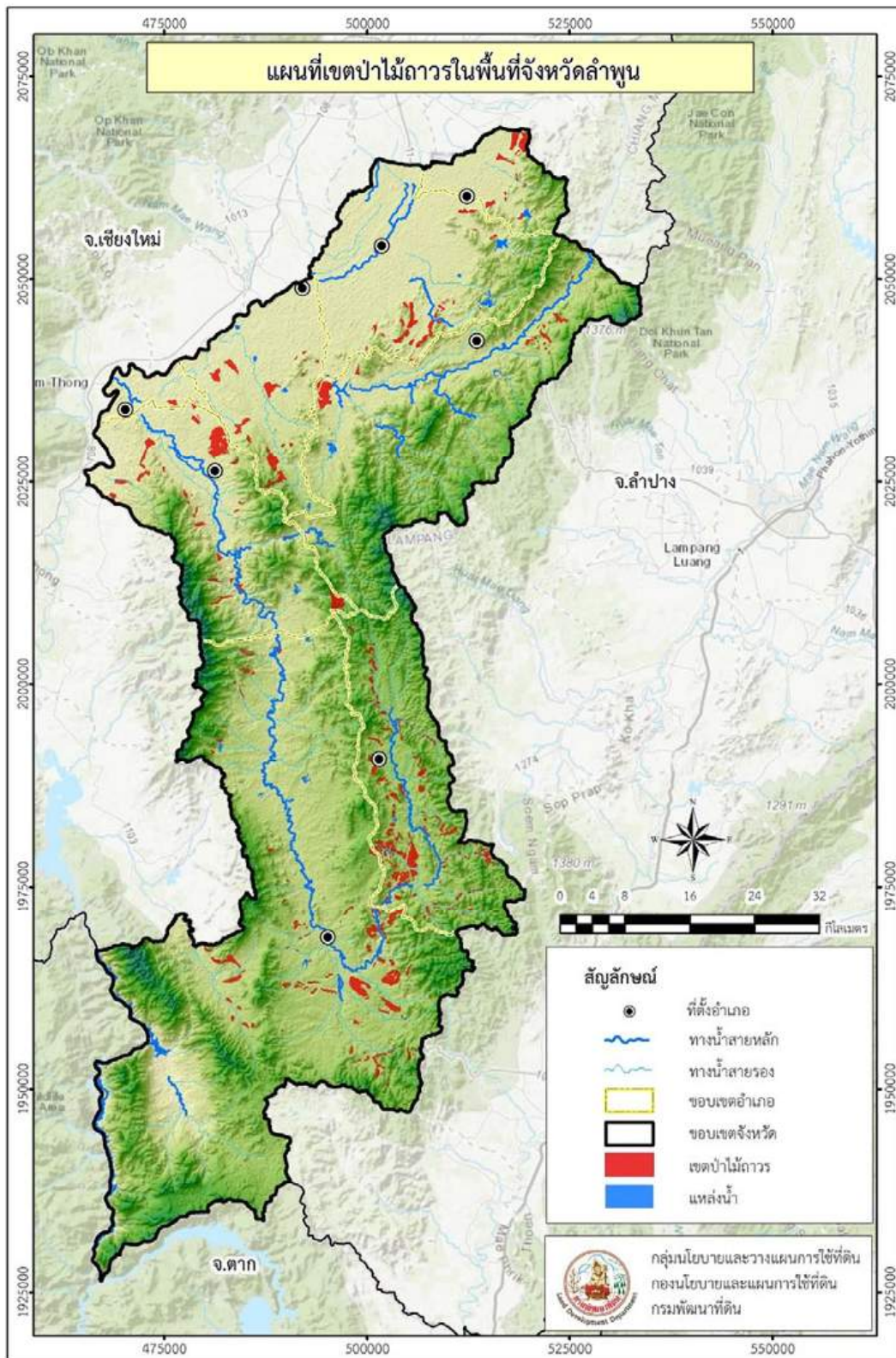
แนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดลำพูน แสดงดังรูปที่ 2-11

แปลงที่ดินทำกินตามนโยบายคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)

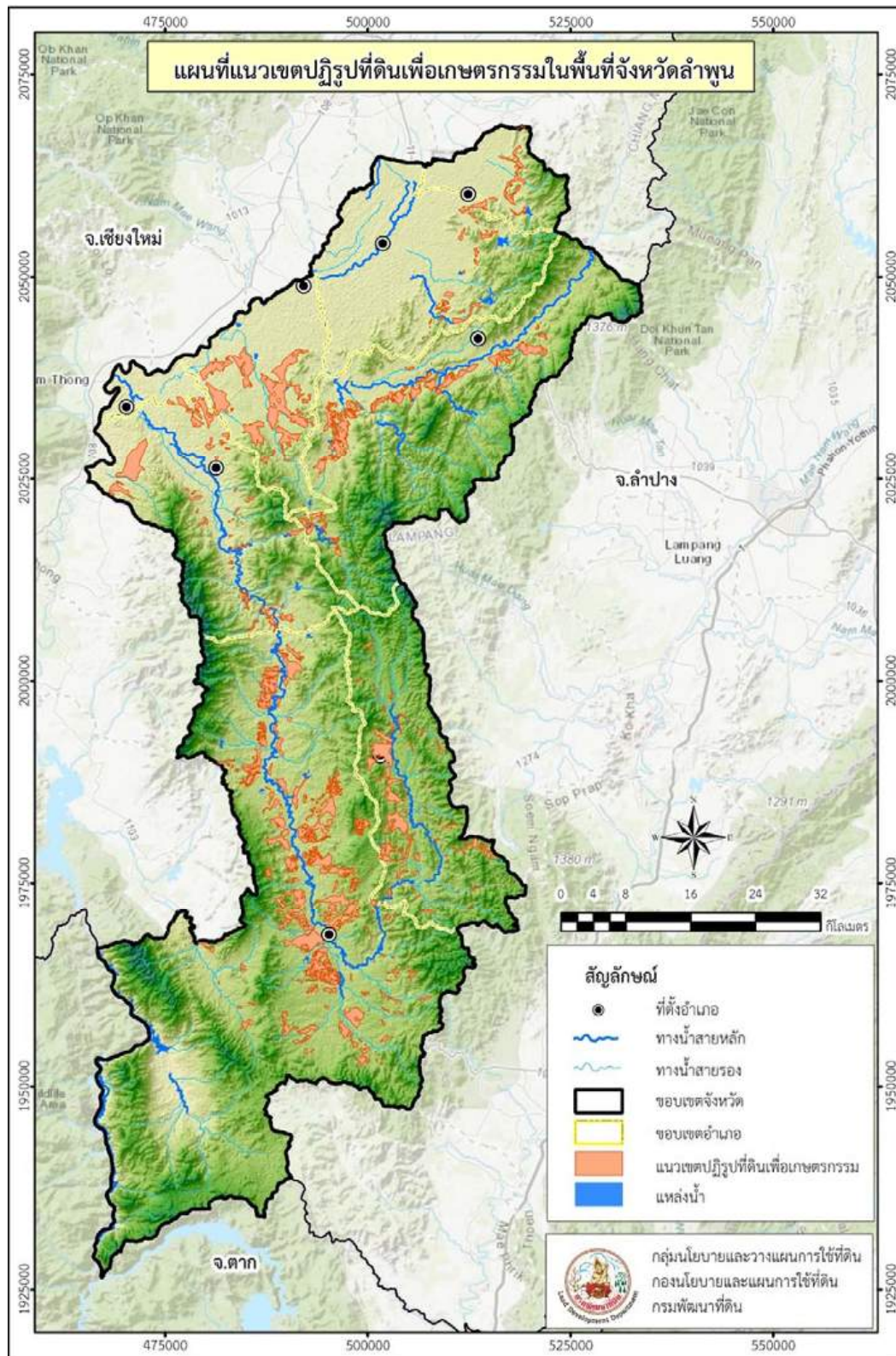
แปลงที่ดินทำกินตามนโยบายคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในพื้นที่จังหวัดลำพูน แสดงดังรูปที่ 2-12

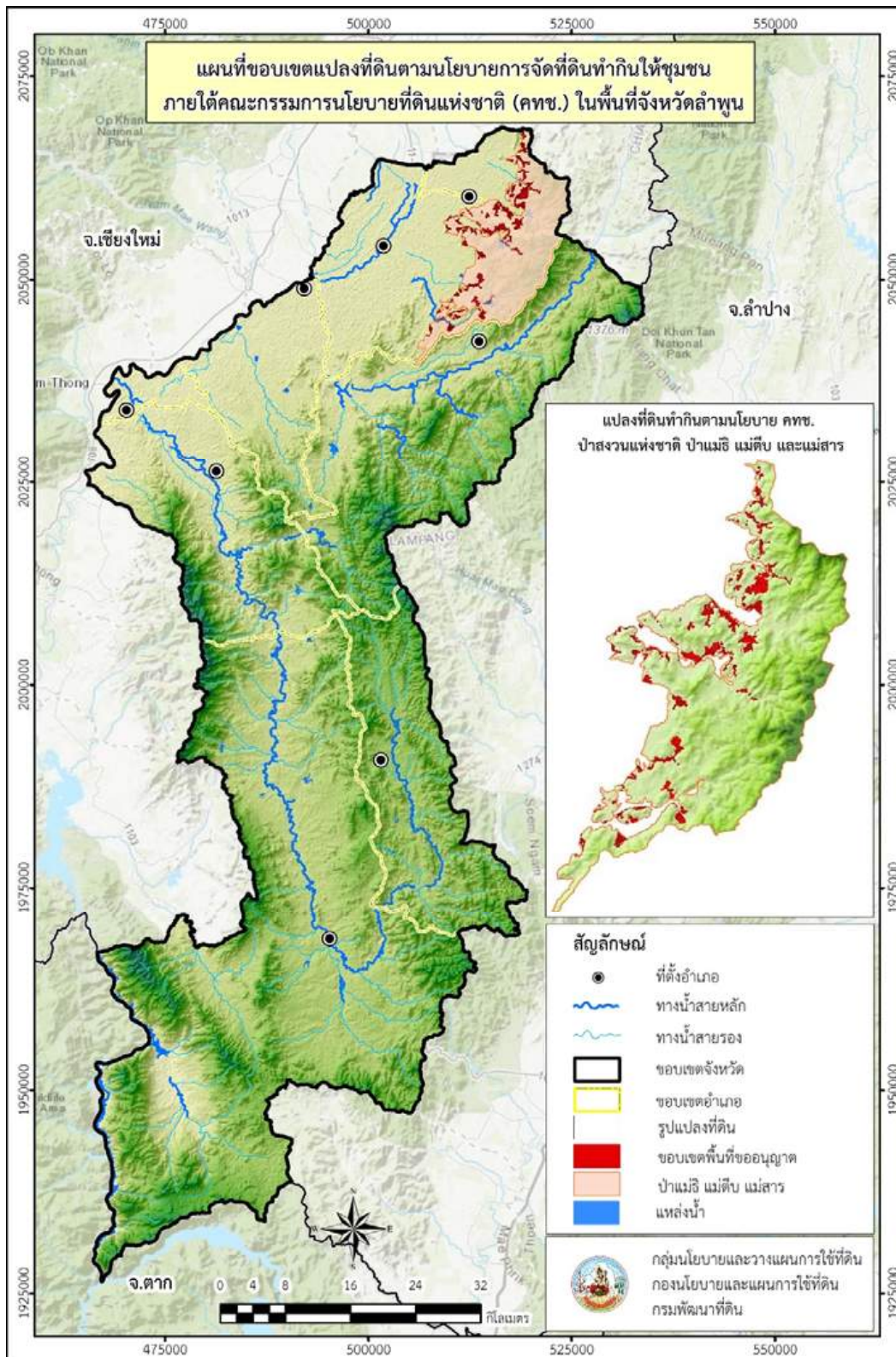
รูปที่ 2-8 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-9 เขตป่าไม้ถาวรในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-11 แนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-12 ขอบเขตแปลงที่ดินตามนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.7 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดลำพูน (รูปที่ 2-13) ประกอบด้วย

2.7.1 ดินในพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่น้ำขังส่วนใหญ่พบบริเวณพื้นที่ราบตะกอนน้ำพา และตะกอนน้ำ บางส่วนพบบริเวณพื้นที่ราบในหุบเขา สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบถึงเป็น ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ช่วงฤดูฝนมีน้ำแช่ขังและหรือมีระดับน้ำใต้ดินอยู่ใกล้ผิวดินเป็นเวลานาน การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ดินมีสีเทาหรือสีเทาอ่อน พบจุดประตลอดหน้าตัดดิน ซึ่งบ่งบอกถึงมีน้ำแช่ขังในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินส่วนใหญ่เป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง โดยจำแนกตามลักษณะของเนื้อดินและสมบัติบางประการที่เด่นชัด ได้ 4 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินร่วนปนเหนียว ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินหางดง (Hd)
- กลุ่มดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทราย ได้แก่ ชุดดินแม่ขาน (Mkn)
- กลุ่มดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ได้แก่ ชุดดินสันทราย (Sai)
- กลุ่มดินทรายแป้ง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินลำปาง (Lp)

2.7.2 ดินในพื้นที่ดอน สภาพพื้นที่มีตั้งแต่ราบเรียบ ลูกคลื่น เนินเขาถึงพื้นที่สูงชัน บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลของหินและโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่มีกระบวนการกร่อนและการปรับระดับของพื้นที่ทั้งหินตะกอน หินแกรนิต และหินบะซอลต์ มีระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตร พื้นที่ราบมีการระบายน้ำของดินดีปานกลางถึงดี พื้นที่ดอนถึงพื้นที่สูงชัน มีการระบายน้ำดีถึงดีมากเกินไป ดินมีสีดำ สีนํ้าตาล สีเหลือง หรือสีแดง และอาจพบจุดประเล็กน้อย บางบริเวณพบชั้นลูกรัง ก้อนกรวด เศษหิน หรือชั้นปูนมาร์ล ตั้งแต่ภายในความลึก 50 เซนติเมตร ค่าปฏิกริยาดินมีตั้งแต่เป็นกรดจัดจนถึงเป็นด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงสูง

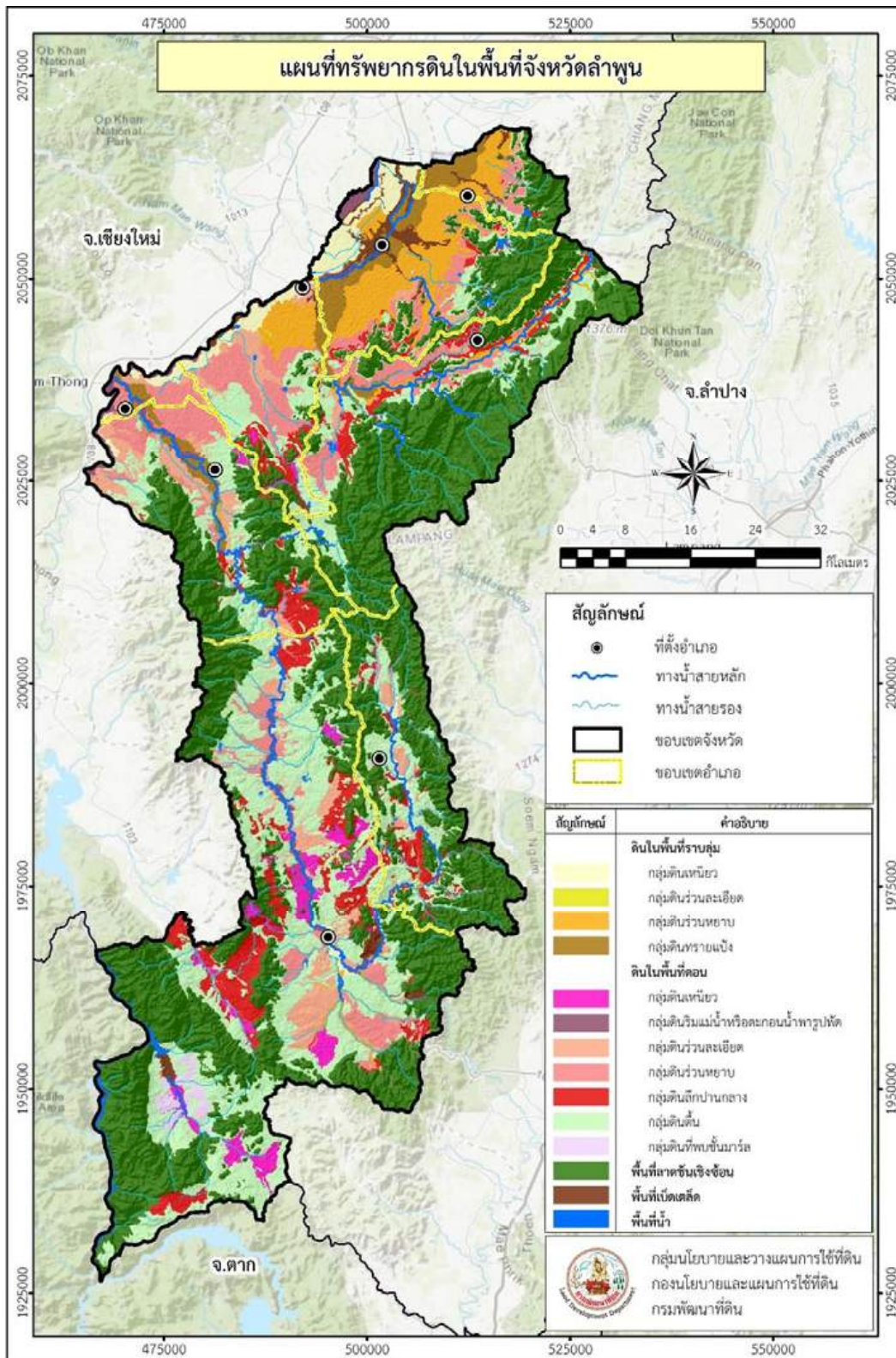
- กลุ่มดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียว ดินล่างเป็นดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินลพบุรี (Lb) ชุดดินแม่แตง (Mt) และชุดดินปากช่อง (Pc)
- กลุ่มดินริมแม่น้ำหรือตะกอนน้ำพารูปพัด มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน หรือดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินทรายปนร่วน ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินเชียงใหม่ (Cm) ชุดดินไทรงาม (Sg)
- กลุ่มดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย หรือดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินหำฉัตร (Hc) และชุดดินลาดหญ้า (Ly)
- กลุ่มดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทราย ได้แก่ ชุดดินลานสัก (Lsk) ชุดดินสันป่าตอง (Sp) ชุดดินอุทัย (Uti) และตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดี (AC-wd)
- กลุ่มดินลึกปานกลาง เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนปนเหนียว ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินเหนียวปนทรายปนก้อนกรวด มีก้อนกรวดปะปนอยู่มากกว่าร้อยละ 35 ภายในความลึก 50-100 เซนติเมตรจากผิวดิน ได้แก่ ชุดดินบ้านไร่ (Bar) ชุดดินวังสะพุง (Ws) และชุดดินภูสะนา (Ps)

- กลุ่มดินตื้น มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนเหนียว ดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินเหนียวปนทราย หรือดินเหนียวปนกรวด มีลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหินปะปนอยู่มากกว่าร้อยละ 35 ภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน ได้แก่ ชุดดินหินซ้อน (Hs) ชุดดินแมร์ม (Mr) ชุดดินทับเสลา (Tas) ชุดดินท่ายาง (Ty) และชุดดินโป่งตอง (Po)

- กลุ่มดินที่พบชั้นมาร์ล เป็นดินตื้นถึงลึกปานกลาง มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนเหนียว พบชั้นปูนมาร์ลภายในความลึก 100 เซนติเมตรจากผิวดิน ได้แก่ ชุดดินตาคลี (Tk)

2.7.3 พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ได้แก่ บริเวณที่เป็นเทือกเขา หรือภูเขาที่มีลักษณะความสูงชันสลับซับซ้อนมาก และโดยเฉลี่ยความลาดชันของภูมิประเทศส่วนใหญ่จะมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป

2.7.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่น้ำ พื้นที่เขตทหาร และบ่อขุด

รูปที่ 2-13 ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.8 สภาพการใช้ที่ดิน

2.8.1 สภาพการใช้ที่ดิน

จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2563 เมื่อนำมาวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินพบว่า มีการใช้ที่ดิน 5 ประเภท ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่น้ำ (รายละเอียดตามตารางที่ 2-8 และรูปที่ 2-14) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) **พื้นที่เกษตรกรรม** มีเนื้อที่ 908,406 ไร่ หรือร้อยละ 32.16 ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่นาพืชไร่ ไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชสวน ไร่นาวนเวียน พืชไร่เลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ และสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น พื้นที่ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกไม้ผลมากที่สุด ร้อยละ 17.63 ของเนื้อที่จังหวัด

2) **พื้นที่ป่าไม้** มีเนื้อที่ 1,633,670 ไร่ หรือร้อยละ 58.01 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบสมบูรณ์ ร้อยละ 53.71 ของเนื้อที่จังหวัด

3) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** มีเนื้อที่ 88,295 ไร่ หรือร้อยละ 3.14 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ ร้อยละ 2.18 ของเนื้อที่จังหวัด

4) **พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง** มีเนื้อที่ 148,013 ไร่ หรือร้อยละ 5.25 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านบนพื้นราบ ร้อยละ 3.32 ของเนื้อที่จังหวัด

5) **พื้นที่น้ำ** มีเนื้อที่ 37,792 ไร่ หรือร้อยละ 1.44 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง ร้อยละ 0.67 ของเนื้อที่จังหวัด

2.8.2 พืชที่สำคัญของจังหวัด

1) พืชสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (พืช GI) และพืชอัตลักษณ์

(1)**ลำไยแปียวเขียวลำพูน** มีลักษณะเฉพาะ คือ ผลกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 25 มิลลิเมตรขึ้นไป รูปหน้าตัดทรงผลตามขวางกลม รูปร่างปลายผลป้านกลม ผิวเปลือกขรุขระ สีของเปลือกเป็นน้ำตาลปนเขียว สีเนื้อขาวขุ่น ความฉ่ำของเนื้อแห้ง เนื้อแน่น รสชาติหวานหอม เมล็ดกลมและแบน ด้านข้างสีดำเป็นมัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่รับประทานแบบผลสด ไม่นิยมนำไปแปรรูป ใช้สำหรับเป็นของไหว้ผู้ใหญ่ ในเทศกาลต่าง ๆ หรือจัดกระเช้าเป็นของขวัญที่ระลึกได้

(2)**ข้าวกำลันทนา** หมายถึงข้าวเหนียวที่มีเมล็ดสีดำที่ได้จากข้าวกำพันธุ์ดอยสะเก็ด ข้าวกำพันธุ์อมก๋อย ข้าวกำพันธุ์พะเยา และข้าวกำพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเป็นข้าวเหนียวดำไวต่อช่วงแสง ปลูกในฤดูนาปี ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

2) พืชเศรษฐกิจหลัก และพืชสร้างมูลค่าเพิ่ม

(1)**ลำไย** เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนใช้พันธุ์ดอหรือฮิดอ พันธุ์สีชมพู พันธุ์แปียวเขียว พันธุ์แก้ว และพันธุ์พวงทอง โดยมีการบริหารจัดการผลผลิตลำไยในจังหวัดแบ่งเป็นการแปรรูป ร้อยละ 65 (น้ำลำไยเข้มข้น ลำไยกระป๋อง ลำไยอบแห้ง) และการบริโภคสด ร้อยละ 35

(2)**ข้าวนาปี** ข้าวนาปี เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนใช้พันธุ์สันป่าตอง 1 และพันธุ์ กข6

(3)**ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนใช้พันธุ์ส่งเสริม

(4)**ยางพารา** เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูน ใช้พันธุ์ RRIM600 และพันธุ์ RRIT251

- (5)มะม่วง เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนใช้พันธุ์เขียวมรกต จินหงส์ และน้ำดอกไม้
 (6)กระเทียม เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนใช้พันธุ์พื้นเมือง
 (7)หอม เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนใช้พันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ หรือหอมบัวและ

น้ำปาด

3) พืชสร้างมูลค่าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice)

มาตรฐาน GAP หมายถึงแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตร เพื่อผลิตสินค้าปลอดภัย ปลอดภัยต่อพืช และคุณภาพถูกใจผู้บริโภค กระบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ถูกสุขลักษณะ มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร และไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

- (1)ลำไยแปลงใหญ่ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง (479825N 2023226E 47Q)
 (2)ลำไยแปลงใหญ่ ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง (492556N 2047473E 47Q)
 (3)มะม่วงแปลงใหญ่ ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ้ง (476708N 2030635E 47Q)
 (4)มะม่วงแปลงใหญ่ ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง (481676N 2041323E 47Q)

ตารางที่ 2-8 สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A	พื้นที่เกษตรกรรม	908,408	32.23
A0	พื้นที่เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	160	0.01
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	160	0.01
A1	พื้นที่นา	162,143	5.75
A100	นาไร่	18,621	0.66
A101	นาข้าว	114,367	4.06
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	4,646	0.17
A101+A204	นาข้าว+มันสำปะหลัง	73	n.s.
A101+A206	นาข้าว+ยาสูบ	1,649	0.06
A101+A209	นาข้าว+ถั่วเหลือง	923	0.03
A101+A210	นาข้าว+ถั่วลิสง	116	n.s.
A101+A217	นาข้าว+มันฝรั่ง	3,668	0.13
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	18,078	0.64
A101+A503	นาข้าว+ไม้ดอกไม้ประดับ	2	n.s.
A2	พืชไร่	203,433	7.22
A200	ไร่ไร่	8,800	0.31
A201	พืชไร่ผสม	201	0.01
A202	ข้าวโพด	129,307	4.59

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A202/A204	ข้าวโพด/มันสำปะหลัง	532	0.02
A202/A209	ข้าวโพด/ถั่วเหลือง	48	n.s.
A202/A216	ข้าวโพด/ข้าวไร่	74	n.s.
A202/A222	ข้าวโพด/ชิง	139	n.s.
A202/A302	ข้าวโพด/ยางพารา	34	n.s.
A202/A407	ข้าวโพด/มะม่วง	901	0.03
A202/A411	ข้าวโพด/กล้วย	13	n.s.
A202/A413	ข้าวโพด/ลำไย	43,893	1.56
A202/A415	ข้าวโพด/มะละกอ	31	n.s.
A202/A502	ข้าวโพด/พืชผัก	82	n.s.
A202/A507	ข้าวโพด/เสาวรส	44	n.s.
A203	อ้อย	727	0.03
A204	มันสำปะหลัง	13,775	0.49
A204/A302	มันสำปะหลัง/ยางพารา	194	0.01
A204/A407	มันสำปะหลัง/มะม่วง	97	n.s.
A204/A413	มันสำปะหลัง/ลำไย	2,028	0.07
A205	สับปะรด	10	n.s.
A206	ยาสูบ	35	n.s.
A206/A413	ยาสูบ/ลำไย	10	n.s.
A208	ถั่วเขียว	12	n.s.
A208/A407	ถั่วเขียว/มะม่วง	10	n.s.
A208/A413	ถั่วเขียว/ลำไย	24	n.s.
A209	ถั่วเหลือง	81	n.s.
A209/A413	ถั่วเหลือง/ลำไย	116	n.s.
A210	ถั่วลิสง	1	n.s.
A214	ละหุ่ง	34	n.s.
A216	ข้าวไร่	704	0.02
A217	มันฝรั่ง	49	n.s.
A218	มันแกว	11	n.s.
A220	แตงโม	7	n.s.
A222	ชิง	974	0.03
A222/A413	ชิง/ลำไย	197	0.01
A224	มะเขือเทศ	23	n.s.

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A229	พริก	129	n.s.
A229/A413	พริก/ลำไย	63	n.s.
A229/A415	พริก/มะละกอ	20	n.s.
A229/A502	พริก/พืชผัก	3	n.s.
A3	ไม้ยืนต้น	30,726	1.08
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	83	n.s.
A301	ไม้ยืนต้นผสม	2,536	0.09
A302	ยางพารา	13,160	0.47
A302/A407	ยางพารา/มะม่วง	78	n.s.
A302/A413	ยางพารา/ลำไย	476	0.02
A303	ปาล์มน้ำมัน	1,153	0.04
A303/A407	ปาล์มน้ำมัน/มะม่วง	252	0.01
A303/A413	ปาล์มน้ำมัน/ลำไย	74	n.s.
A304	ยูคาลิปตัส	3,997	0.14
A304/A305	ยูคาลิปตัส/สัก	14	n.s.
A305	สัก	7,963	0.28
A305/A407	สัก/มะม่วง	29	n.s.
A305/A411	สัก/กล้วย	9	n.s.
A305/A413	สัก/ลำไย	293	0.01
A307	สนประดิพัทธ์	7	n.s.
A308	กระถิน	20	n.s.
A314	หม่อน	13	n.s.
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	280	0.01
A315/A318	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า/จามจุรี	18	n.s.
A318	จามจุรี	202	0.01
A323	ตะกู	69	n.s.
A4	ไม้ผล	497,405	17.63
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	297	0.01
A401	ไม้ผลผสม	3,839	0.14
A401/A502	ไม้ผลผสม/พืชผัก	75	n.s.
A402	ส้ม	266	0.01
A402/A407	ส้ม/มะม่วง	56	n.s.
A402/A413	ส้ม/ลำไย	48	n.s.

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A402/A502	ส้ม/พืชผัก	12	n.s.
A403	ทุเรียน	24	n.s.
A403/A407	ทุเรียน/มะม่วง	7	n.s.
A403/A502	ทุเรียน/พืชผัก	3	n.s.
A405	มะพร้าว	89	n.s.
A407	มะม่วง	59,147	2.10
A407/A411	มะม่วง/กล้วย	55	n.s.
A407/A412	มะม่วง/มะขาม	12	n.s.
A407/A413	มะม่วง/ลำไย	39,713	1.41
A407/A414	มะม่วง/ฝรั่ง	75	n.s.
A407/A422	มะม่วง/มะนาว	23	n.s.
A407/A429	มะม่วง/มะปราง มะยงชิด	23	n.s.
A407/A502	มะม่วง/พืชผัก	221	0.01
A407/A703	มะม่วง/โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	10	n.s.
A408	มะม่วงหิมพานต์	71	n.s.
A409	พุทรา	73	n.s.
A409/A413	พุทรา/ลำไย	17	n.s.
A411	กล้วย	619	0.02
A411/A412	กล้วย/มะขาม	7	n.s.
A411/A413	กล้วย/ลำไย	751	0.03
A411/A414	กล้วย/ฝรั่ง	5	n.s.
A411/A422	กล้วย/มะนาว	3	n.s.
A412	มะขาม	329	0.01
A412/A413	มะขาม/ลำไย	25	n.s.
A413	ลำไย	388,889	13.81
A413/A414	ลำไย/ฝรั่ง	92	n.s.
A413/A415	ลำไย/มะละกอ	35	n.s.
A413/A422	ลำไย/มะนาว	10	n.s.
A413/A427	ลำไย/ส้มโอ	46	n.s.
A414	ฝรั่ง	253	0.01
A414/A504	ฝรั่ง/องุ่น	5	n.s.

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A413/A502	ลำไย/พืชผัก	1,517	0.06
A415	มะละกอ	239	0.01
A418	ชมพู	6	n.s.
422	มะนาว	291	0.01
427	ส้มโอ	124	0.01
428	ละมุด	7	n.s.
A5	พืชสวน	8,298	0.29
A500	พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม	364	0.01
A502	พืชผัก	7,637	0.27
A503	ไม้ดอก ไม้ประดับ	165	0.01
A504	องุ่น	5	n.s.
A507	เสาวรส	91	n.s.
A512	แคนตาลูป	36	n.s.
A6	ไร่มุขเวียน	243	0.01
A600	ไร่มุขเวียนร้าง	189	0.01
A601	พืชไร่ผสม (ไร่มุขเวียน)	8	n.s.
A616	ข้าวไร่ (ไร่มุขเวียน)	46	n.s.
A7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	5,055	0.18
A700	โรงเรือน	7	n.s.
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	1,206	0.04
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	356	0.01
A703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	1,057	0.04
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	2,429	0.09
A9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	942	0.04
A900	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	237	0.01
A901	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม	43	n.s.
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	662	0.03

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

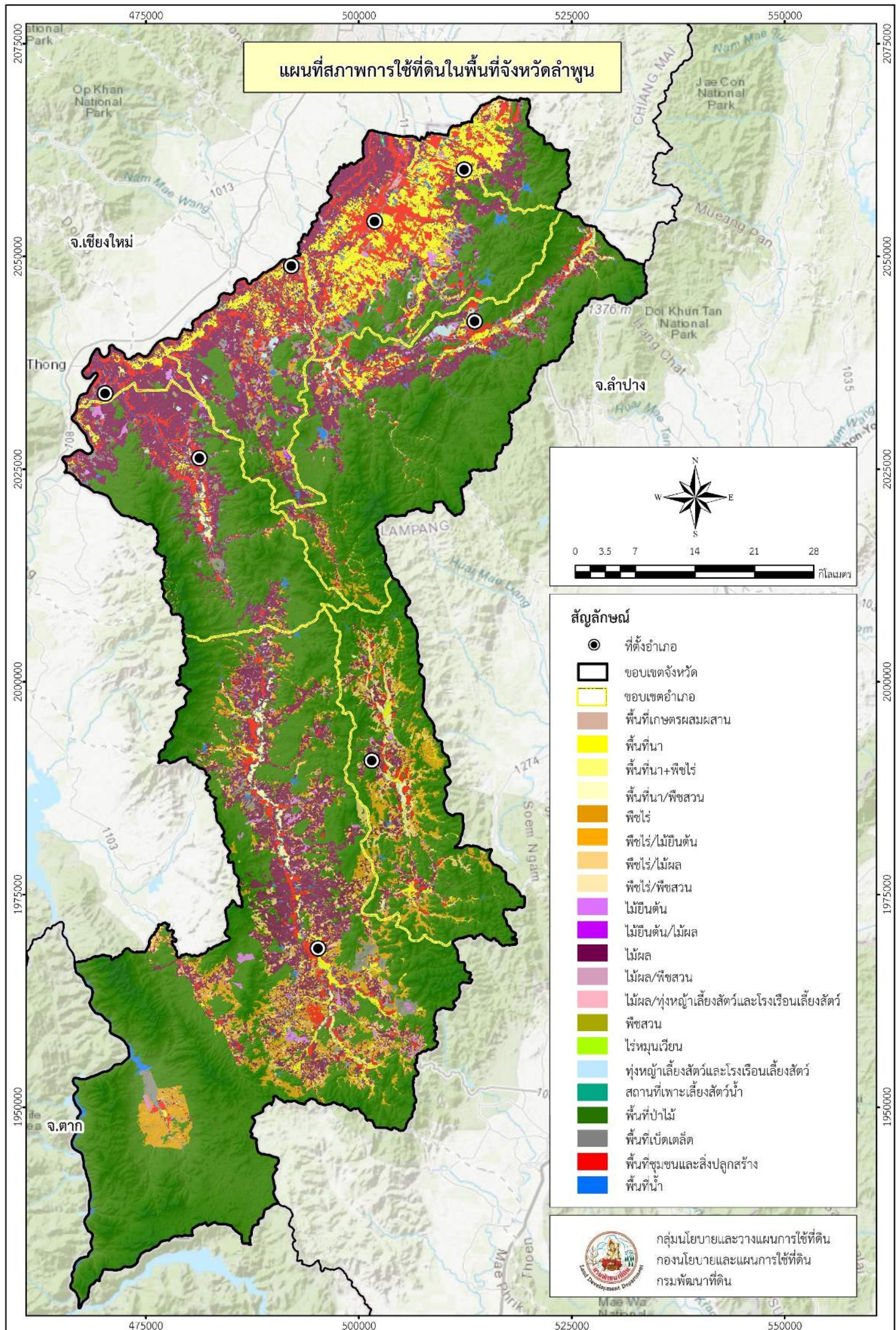
สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
F	พื้นที่ป่าไม้	1,633,670	58.01
F100	ป่าไม้ผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	342	0.01
F101	ป่าไม้ผลัดใบสมบูรณ์	56,305	2.00
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	64,395	2.29
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	1,512,628	53.71
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	88,294	3.16
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	8,128	0.29
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	61,286	2.18
M201	พื้นที่ลุ่ม	1,261	0.05
M201+A202	พื้นที่ลุ่ม+ข้าวโพด	3,047	0.11
M300	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	7,250	0.26
M301	เหมืองแร่	2,839	0.10
M302	บ่อลูกรัง	159	0.01
M303	บ่อทราย	8	n.s.
M304	บ่อดิน	1,081	0.04
M401	พื้นที่กองวัสดุ	116	n.s.
M405	พื้นที่ถม	2,996	0.11
M701	ที่ทิ้งขยะ	123	0.01
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	148,012	5.26
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	4,566	0.16
U200	หมู่บ้าน/ที่ดินจัดสรรร้าง	4,303	0.15
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	93,599	3.33
U201/A401	หมู่บ้านบนพื้นราบ/ไม้ผลผสม	7,313	0.26
U201/A413	หมู่บ้านบนพื้นราบ/ลำไย	2,340	0.08
U202	หมู่บ้านชาวไทยภูเขา	110	n.s.

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U301	สถานที่ราชการ	8,327	0.30
U401	สนามบิน	326	0.01
U402	สถานีรถไฟ	18	n.s.
U405	ถนน	7,322	0.26
U406	ทางรถไฟ	516	0.02
U500	พื้นที่อุตสาหกรรมร้าง	465	0.02
U501	นิคมอุตสาหกรรม	2,209	0.08
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	8,139	0.29
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	542	0.02
U600	สถานที่ร้าง	867	0.03
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	636	0.02
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	1,287	0.05
U603	สุสาน ป่าช้า	236	0.01
U605	สถานีบริการน้ำมัน	26	n.s.
U701	สนามกอล์ฟ	4,865	0.17
W	พื้นที่น้ำ	37,792	1.34
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	18,383	0.65
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	812	0.03
W201	อ่างเก็บน้ำ	9,750	0.35
W202	บ่อน้ำในไร่นา	8,544	0.30
W203	คลองชลประทาน	303	0.01
รวมทั้งหมด		2,816,176	100.00

หมายเหตุ: 1. การใช้ที่ดินเป็นการใช้ที่ดินทั้งในและนอกพื้นที่เขตป่าตามกฎหมาย
 2. เนื้อที่ได้จากการคำนวณโดยระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) และทำการถ่วงน้ำหนักกับเนื้อที่จากกรมการปกครอง 4,505.882 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,816,176 ไร่
 3. n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ที่มา: ดัดแปลงจากกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567)

รูปที่ 2-14 สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.9 การพัฒนาสถาบันการเกษตร

ส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตร และการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

2.9.1 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการเกษตร

- 1) โครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนา ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน (สวนลำไย)
- 2) โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์

2.9.2 ศูนย์พัฒนาพื้นที่ด้านการเกษตร

- 1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดลำพูน (เกษตรที่สูง)
- 2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดลำพูน

2.9.3 สหกรณ์การเกษตร

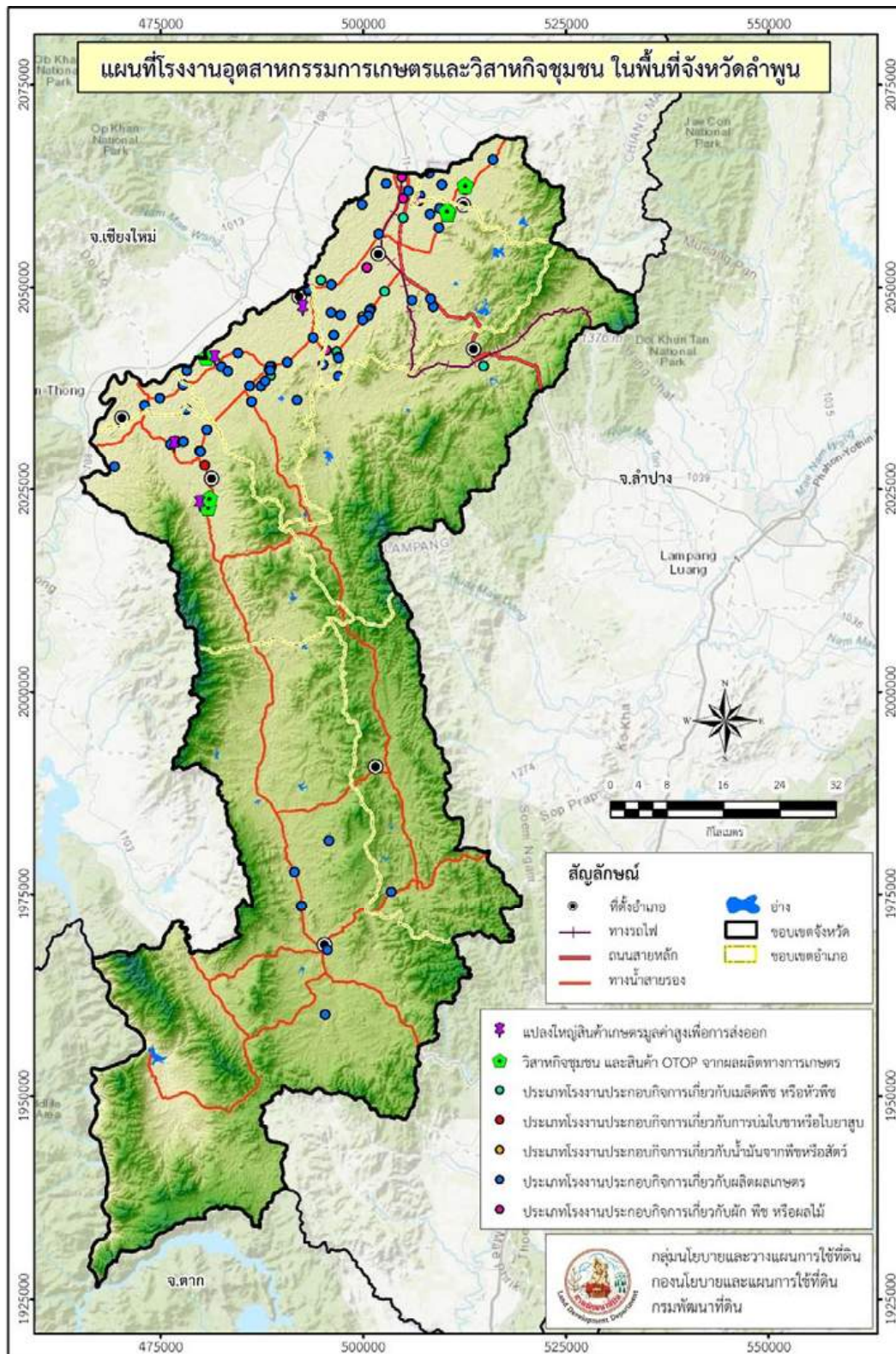
- 1) สหกรณ์การเกษตร จำนวน 40 แห่ง
- 2) สำนักงานประมงจังหวัด

2.9.4 วิสาหกิจชุมชน และสินค้า OTOP จากผลผลิตทางการเกษตร

- 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง (ถุงทอง) ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอมืองลำพูน (510451N 2059160E 47Q)
- 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปลำไยเนื้อสีทองตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ (512604N 2062636E 47Q)
- 3) กลุ่มแม่บ้านเกษตรลำไยอบแห้งเนื้อสีทองบ้านสันป่าเหียง ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอมืองลำพูน (510356N 2059476E 47Q)
- 4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำสวนเพื่อการผลิตและแปรรูปผลผลิตการเกษตร (ชาสมุนไพรอบน้ำผึ้ง) ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง (480653N 2041411E 47Q)
- 5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำสวนเพื่อการผลิตและแปรรูปผลผลิตการเกษตร (น้ำผึ้งตราแสงผึ้ง) ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง (480653N 2041411E 47Q)
- 6) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านห้วยการเบเกอร์ (เค้กลำไย) ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง (480879N 2022804E 47Q)
- 7) บริษัทจันทร์ดิสนีย์ไทย จำกัด (โลชั่นบำรุงผิวน้ำมันงา) ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง (481047N 2023896E 47Q)

2.9.5 โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร

- 1) อุตสาหกรรมประเภทโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเมล็ดพืช หรือหัวพืช
- 2) อุตสาหกรรมประเภทโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการบ่มใบชาหรือใบยาสูบ
- 3) อุตสาหกรรมประเภทโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับน้ำมันจากพืชหรือสัตว์
- 4) อุตสาหกรรมประเภทโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับผลิตผลเกษตร
- 5) อุตสาหกรรมประเภทโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับผัก พืช หรือผลไม้

รูปที่ 2-15 โรงงานอุตสาหกรรมเกษตรและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

2.10 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.10.1 ประชากรและโครงสร้างประชากร

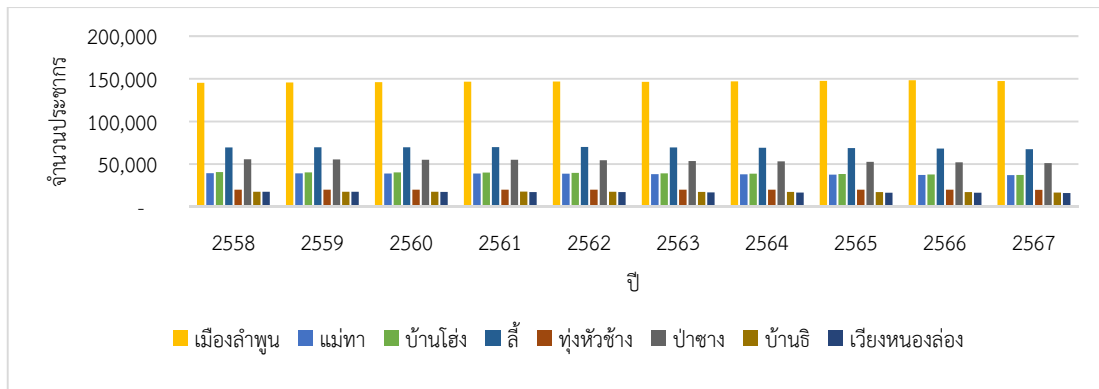
1) จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากร

การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม หรือวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ต่าง ๆ จำเป็นต้องพิจารณาตัวแปรด้านสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ทรัพยากรในเขตพื้นที่นั้น ๆ และตัวแปรสำคัญที่นำมาพิจารณาตัวแปรหนึ่ง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ดำเนินการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะ โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงในระยะที่ผ่านมา ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์และคาดประมาณแนวโน้มในอนาคตว่าจะเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นเท่าไร เพราะถ้าประชากรเพิ่มมากขึ้นย่อมหมายถึง ความต้องการใช้ทรัพยากรในอนาคตที่จะต้องเพิ่มขึ้น รวมถึงความต้องการใช้ทรัพยากรที่ดินเพื่อการผลิตอาหารที่จะต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งหากการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชากรในพื้นที่ จะทำให้โครงการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จตามไปด้วย ซึ่งจำนวนประชากรในพื้นที่ดำเนินการศึกษาจาก ข้อมูลสำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย (2568) ณ เดือนธันวาคม 2567 พบว่าจังหวัดลำพูนมีประชากรทั้งหมด 393,568 คน จำแนกเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอเวียงหนองล่อง มีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุด 327 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองลำพูน 307 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอป่าซาง 171 คนต่อตารางกิโลเมตร เป็นต้น เมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรตั้งแต่ปี 2558 ถึง 2567 พบว่าอำเภอเมืองลำพูนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.19 ในขณะที่อำเภออื่น ๆ มีแนวโน้มลดลง อำเภอที่มีแนวโน้มลดลงของประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเวียงหนองล่องมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.04 รองลงมาคือ อำเภอป่าซางมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 0.94 (ตารางที่ 2-9 และรูปที่ 2-16)

ตารางที่ 2-9 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากรจำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2558-2567

จังหวัด/อำเภอ	ปี										อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	ความหนาแน่น ของประชากร (คน/ตร.กม.)
	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567		
ลำพูน	406,385	405,999	405,918	405,955	405,075	402,011	401,139	399,557	398,440	393,568	-0.33	87
เมืองลำพูน	145,433	145,730	146,098	146,607	146,867	146,491	147,048	147,643	148,442	147,391	0.19	307
แม่ทา	39,324	39,218	39,107	39,012	38,824	38,339	38,057	37,803	37,518	36,995	-0.67	49
บ้านโฮ่ง	40,725	40,454	40,199	40,006	39,669	39,257	38,897	38,475	38,032	37,439	-0.91	63
ลี้	69,623	69,653	69,806	69,945	70,005	69,455	69,270	68,795	68,336	67,570	-0.31	40
ทุ่งหัวช้าง	20,116	20,141	20,173	20,182	20,147	20,162	20,180	20,138	20,061	19,961	-0.06	41
ป่าซาง	55,824	55,573	55,321	55,033	54,612	53,752	53,341	52,700	52,297	51,205	-0.94	171
บ้านธิ	17,601	17,635	17,698	17,766	17,666	17,561	17,529	17,399	17,341	16,867	-0.38	131
เวียงหนองล่อง	17,739	17,595	17,516	17,404	17,285	16,994	16,817	16,604	16,413	16,140	-1.04	327

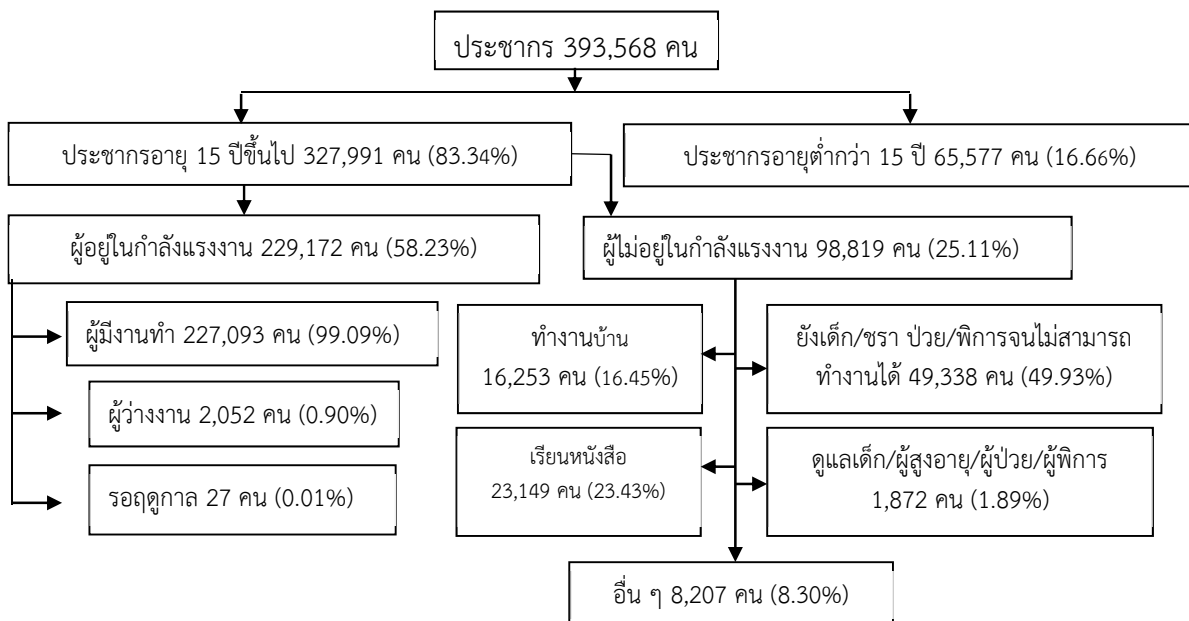
ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2568)

รูปที่ 2-16 จำนวนประชากรจำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2558-2567

2) โครงสร้างประชากร

จากประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูนทั้งหมด 393,568 คน พบว่า มีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน 229,172 คน หรือร้อยละ 58.23 ของประชากรทั้งหมด สำหรับผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานนั้นเป็นผู้มีงานทำ 227,093 คน ผู้ว่างงาน 2,052 คน และรอฤดูกาล 27 คน ส่วนประชากรที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน คือ ผู้ที่มีอายุมากกว่า 15 ปี แต่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานมีจำนวน 98,819 คน หรือร้อยละ 25.11 สำหรับผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานนั้นเป็นผู้ทำงานบ้าน 16,253 คน กำลังเรียนหนังสือ 23,149 คน ยังเด็ก/ชรา ป่วย/พิการจนไม่สามารถทำงานได้ 49,338 คน ดูแลเด็ก/ผู้สูงอายุ/ผู้ป่วย/ผู้พิการ 1,872 คน และอื่น ๆ 8,207 คน นอกจากนี้มีประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 65,577 คน หรือร้อยละ 16.66 ของประชากรทั้งหมด (รูปที่ 2-17)

รูปที่ 2-17 โครงสร้างประชากรจังหวัดลำพูน ปี 2567

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดลำพูน (2568)

2.10.2 โครงสร้างเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร

จากข้อมูลกรมการพัฒนาชุมชน (2568) พบว่า สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในจังหวัดลำพูน ปี 2566 รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงจากปี 2565 โดยลดลงร้อยละ 2.03 ของครัวเรือนทั้งหมด เมื่อพิจารณารายอำเภอ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ อำเภอเวียงหนองล่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 38.69 รองลงมาได้แก่อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอป่าซาง และอำเภอแม่ทา เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.05 5.91 และ 0.16 ตามลำดับ อำเภอที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงมากที่สุดคือ อำเภอเมืองลำพูนลดลงร้อยละ 43.90 รองลงมาได้แก่อำเภอบ้านธิ อำเภอลี้ และอำเภอบ้านโฮ่ง ลดลงร้อยละ 18.14 6.68 และ 0.78 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาถึงรายได้บุคคลเฉลี่ยปี 2566 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2565 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.73 ของรายได้บุคคลเฉลี่ยทั้งหมด อำเภอที่มีรายได้บุคคลเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ อำเภอเวียงหนองล่องเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.94 รองลงมาได้แก่อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านโฮ่ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.58 11.73 2.34 และ 1.41 ตามลำดับ อำเภอที่มีรายได้บุคคลเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงมากที่สุดคืออำเภอเมืองลำพูนลดลงร้อยละ 42.68 รองลงมา ได้แก่อำเภอบ้านธิ และอำเภอลี้ ลดลงร้อยละ 10.20 และ 0.17 ตามลำดับ (ตารางที่ 2-10)

2.10.3 ลักษณะการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน (2568ข) พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดลำพูน ในปี 2567 เป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร 790,026 ไร่ หรือร้อยละ 28.05 ของเนื้อที่ทั้งหมด มีเนื้อที่การเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 11.54 ไร่ (ตารางที่ 2-11)

ตารางที่ 2-10 รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเฉลี่ย รายได้บุคคลเฉลี่ย และอัตราการเปลี่ยนแปลง จำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน
ปี 2565-2566

จังหวัด/อำเภอ	รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท)		อัตราการ เปลี่ยนแปลง	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท)		อัตราการ เปลี่ยนแปลง	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท)		อัตราการ เปลี่ยนแปลง
	ปี 2565	ปี 2566		ปี 2565	ปี 2566		ปี 2565	ปี 2566	
ลำพูน	210,360.90	206,084.75	-2.03	120,501.74	118,526.71	-1.64	78,166.70	79,515.52	1.73
เมืองลำพูน	247,022.34	138,589.15	-43.90	144,311.00	237,647.33	64.68	94,677.28	54,268.40	-42.68
แม่ทา	204,558.39	204,878.55	0.16	121,436.28	126,217.91	3.94	75,471.07	77,237.56	2.34
บ้านโฮ่ง	197,680.53	196,143.65	-0.78	112,339.36	116,526.41	3.73	74,356.67	75,403.13	1.41
ลี้	179,927.92	167,916.21	-6.68	108,075.62	100,990.63	-6.56	60,912.58	60,807.14	-0.17
ทุ่งหัวช้าง	142,288.25	156,593.39	10.05	99,603.22	91,014.21	-8.62	52,094.41	58,648.95	12.58
ป่าซาง	205,468.82	217,613.82	5.91	117,662.12	117,554.82	-0.09	75,768.28	84,653.94	11.73
บ้านธิ	252,997.16	207,094.10	-18.14	106,696.80	111,294.12	4.31	91,700.01	82,350.91	-10.20
เวียงหนองล่อง	137,878.06	191,221.54	38.69	54,773.41	80,020.92	46.09	59,139.99	81,578.88	37.94

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2568)

ตารางที่ 2-11 เนื้อที่การเกษตร ครัวเรือนเกษตร พื้นที่เกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2567

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่ ¹ (ไร่)	เนื้อที่การเกษตร ¹ (ไร่)	ร้อยละของเนื้อที่ทั้งหมด ³ (ร้อยละ)	ครัวเรือนเกษตรกร ² (ครัวเรือน)	เนื้อที่เกษตรกรเฉลี่ย ³ (ไร่/ครัวเรือน)
ลำพูน	2,816,178	790,026	28.05	68,442	11.54
เมืองลำพูน	299,891	105,794	3.76	15,970	6.62
แม่ทา	476,644	74,129	2.63	7,833	9.46
บ้านโฮ้ง	373,063	63,548	2.26	8,104	7.84
ลี้	1,063,744	315,359	11.20	15,237	20.70
ทุ่งหัวช้าง	303,831	94,059	3.34	5,233	17.97
ป่าซาง	187,469	78,680	2.79	9,172	8.58
บ้านธิ	80,640	36,486	1.30	3,314	11.01
เวียงหนองล่อง	30,896	21,971	0.78	3,579	6.14

ที่มา: ¹สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน (2568ข)

²สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

³จากการคำนวณ

2.10.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

จากข้อมูลสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดลำพูน (Gross Provincial Product: GPP) มีมูลค่า 90,388.18 ล้านบาท ประกอบด้วยภาคเกษตรมูลค่า 12,566.41 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.90 โดยสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง เป็นสาขาหลักของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด และนอกภาคการเกษตรมูลค่า 77,821.77 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 86.10 โดยสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่า 50,609.62 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 65.03 ของมูลค่านอกภาคการเกษตร และสาขาการบริการมีมูลค่า 27,212.15 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.97 ของมูลค่านอกภาคการเกษตร เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2564 คิดเป็นร้อยละ 4.16 และผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคนมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2564 คิดเป็นร้อยละ 4.87 (ตารางที่ 2-12) เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมของกลุ่มภาคเหนือ จังหวัดลำพูนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน 232,559 บาท จัดเป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือ (ตารางที่ 2-13)

ตารางที่ 2-12 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดลำพูน ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต
ปี 2561-2565

สาขาการผลิต	ปี ¹					หน่วย: ล้านบาท
	2561	2562	2563	2564	2565	การเปลี่ยนแปลง ² (ร้อยละ)
ภาคเกษตร	18,406.88	14,766.36	13,580.09	11,807.72	12,566.41	6.43
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	18,406.88	14,766.36	13,580.09	11,807.72	12,566.41	6.43
ภาคนอกการเกษตร	64,454.71	67,581.29	68,338.87	74,968.01	77,821.77	3.81
อุตสาหกรรม	38,976.49	41,584.94	42,665.21	48,590.68	50,609.62	4.15
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	231.19	297.65	235.09	215.03	204.42	-4.94
การผลิตอุตสาหกรรม	36,788.70	39,341.40	40,460.88	46,336.95	48,399.33	4.45
ไฟฟ้า ก๊าซ และระบบปรับอากาศ	1,279.85	1,347.20	1,373.42	1,494.26	1,396.15	-6.57
การประปาและการจัดการของเสีย	676.76	598.70	595.82	544.44	609.72	11.99
การบริการ	25,478.21	25,996.34	25,673.66	26,377.34	27,212.15	3.16
การก่อสร้าง	2,107.25	2,322.68	2,421.78	2,168.51	2,883.35	32.96
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์	10,749.78	10,613.59	10,093.81	10,280.92	9,927.24	-3.44
การขายส่ง และสถานที่เก็บสินค้า	585.49	679.78	693.93	720.46	792.82	10.04
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	255.14	273.04	224.27	247.23	232.69	-5.88
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	554.18	703.06	610.23	616.45	510.13	-17.25
การเงินและการประกันภัย	2,894.20	2,896.27	2,932.14	2,829.96	3,173.82	12.15
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	1,643.32	1,441.82	1,707.57	1,740.18	1,836.02	5.51
กิจกรรมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และกิจกรรมทางวิชาการ	13.16	19.57	29.65	62.65	98.75	57.61

ตารางที่ 2-12 (ต่อ)

สาขาการผลิต	ปี ¹					หน่วย: ล้านบาท
	2561	2562	2563	2564	2565	การเปลี่ยนแปลง ² (ร้อยละ)
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุนอื่น ๆ	173.03	167.61	181.89	150.73	142.73	-5.31
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ ฯ	1,547.36	1,701.84	1,679.40	1,843.41	1,793.47	-2.71
การศึกษา	2,494.86	2,501.90	2,546.01	2,572.83	2,648.27	2.93
กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	1,629.35	1,782.45	1,704.87	2,247.80	2,193.85	-2.40
ศิลปะ ความบันเทิงและนันทนาการ	324.61	379.92	388.00	406.92	431.18	5.96
กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ	506.49	512.82	460.12	489.31	547.82	11.96
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	82,861.59	82,347.65	81,918.97	86,775.73	90,388.18	4.16
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (บาท)	207,647.70	207,697.40	207,970.50	221,765.60	232,558.90	4.87

ที่มา: ¹สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567)

²จากการคำนวณ

ตารางที่ 2-13 ผลิตภัณฑ์ภาค และจังหวัด ณ ราคาประจำปี 2565

ภาค/จังหวัด	ผลิตภัณฑ์ภาค และจังหวัด (ล้านบาท)	ประชากร (1,000 คน)	ผลิตภัณฑ์จังหวัด ต่อคน (บาท)	การเรียงลำดับ ผลิตภัณฑ์จังหวัด ต่อคน
ภาคเหนือ	1,315,813.00	11,220.00	17,276.00	
เชียงใหม่	244,209.59	1,795.09	136,042.92	3
ลำปาง	74,915.35	692.98	108,105.95	9
อุตรดิตถ์	44,861.60	401.27	111,798.53	8
แม่ฮ่องสอน	15,670.29	242.33	64,665.12	17
เชียงราย	107,305.82	1,137.01	94,375.11	12
แพร่	31,654.70	367.35	86,169.99	15
ลำพูน	90,388.18	388.67	232,558.92	1
น่าน	37,615.97	437.10	86,057.19	16

ตารางที่ 2-13 (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	ผลิตภัณฑ์ภาค และจังหวัด (ล้านบาท)	ประชากร (1,000 คน)	ผลิตภัณฑ์จังหวัด ต่อคน (บาท)	การเรียงลำดับ ผลิตภัณฑ์จังหวัด ต่อคน
พะเยา	36,377.46	361.65	100,588.22	10
นครสวรรค์	118,866.88	903.77	31,523.07	4
พิษณุโลก	105,963.83	893.77	18,558.24	5
กำแพงเพชร	127,973.46	780.26	164,013.86	2
อุทัยธานี	31,749.27	271.68	116,862.22	6
สุโขทัย	53,020.67	605.97	87,497.41	14
ตาก	60,537.98	536.22	112,898.65	7
พิจิตร	50,453.22	503.32	100,240.68	11
เพชรบูรณ์	84,248.63	901.39	93,465.36	13

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567)

2.10.5 สภาพการผลิตด้านการเกษตรและต้นทุนผลตอบแทนการปลูกพืชที่สำคัญ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำพูน ปี 2567 ขึ้นอยู่กับการผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก สำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตพืชได้จากการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูก การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ในส่วนของผลผลิตและราคา ตลอดช่วงระยะเวลาของการลงทุนเมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ แต่ข้อมูลที่ได้รับใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากในการศึกษานี้มีข้อจำกัดของระยะเวลา จังหวัดลำพูน มีพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำไย มันฝรั่ง มะม่วง และกล้วย สรุปลงได้ดังนี้

1) ข้าวนาปี

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร (2568) พบว่าในปี 2565-2567 เนื้อที่ปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวมีแนวโน้มลดลง ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มสูงขึ้น ปี 2567 มีเนื้อที่ปลูก 95,392.70 ไร่ อำเภอที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองลำพูน รองลงมาได้แก่อำเภอบ้านธิ อำเภอสี และอำเภอทุ่งหัวช้าง เป็นต้น (ตารางที่ 2-14)

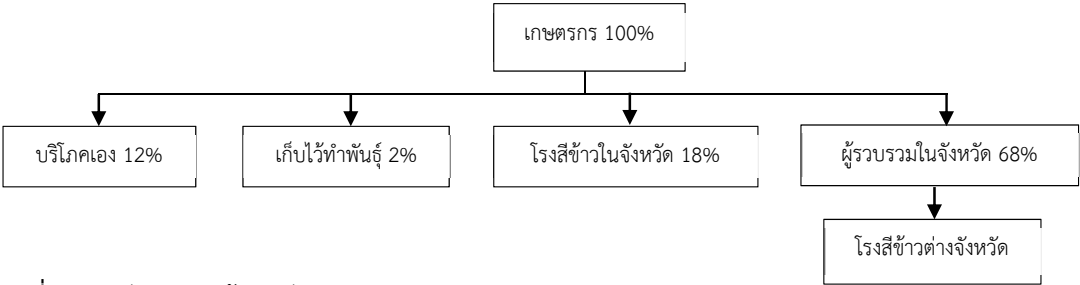
ภาวะการตลาด จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 (2562) พบว่าจังหวัดลำพูนส่งออกข้าวเปลือกไปสี่แปรรูปสภาพที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงใหม่ พะเยา และจังหวัดในภาคกลาง เช่น สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท โดยผู้ประกอบการโรงสีจะเข้ามาในพื้นที่ของสหกรณ์หรือโรงสีในพื้นที่เพื่อเป็นจุดรับซื้อ

ตลาดข้าวเปลือกนาปีของจังหวัดลำพูน หลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเกษตรกรจะเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 12 ไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ประมาณร้อยละ 18 เข้าโรงสีในจังหวัดเพื่อแปรรูป และเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 2 ส่วนผลผลิตอีกร้อยละ 68 จำหน่ายให้กับพ่อค้ารวบรวม/ท่าข้าว สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์) และโรงสีต่างจังหวัด (รูปที่ 2-18)

ตารางที่ 2-14 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวนาปี รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2567

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)			เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)			ผลผลิตรวม (ตัน)			ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)		
	2565	2566	2567	2565	2566	2567	2565	2566	2567	2565	2566	2567
ลำพูน	98,250.47	96,445.00	95,392.70	98,213.47	96,075.10	95,392.70	70,360.12	67,189.05	74,915.11	716.40	699.34	785.33
เมืองลำพูน	34,725.00	33,955.00	33,823.00	34,725.00	33,955.00	33,823.00	30,621.50	27,164.00	35,528.00	881.83	800.00	1,050.41
แม่ทา	12,016.00	10,212.50	10,065.50	12,016.00	10,049.25	10,065.50	7,499.07	6,276.32	5,796.87	624.09	624.56	575.91
บ้านโฮ่ง	1,529.47	1,137.00	1,152.32	1,529.47	1,117.35	1,120.32	1,070.63	811.09	840.24	700.00	725.91	750.00
ลี้	14,753.00	14,619.50	13,270.88	14,716.00	14,597.50	13,242.38	8,962.32	8,452.08	7,545.34	609.02	579.01	569.79
ทุ่งหัวช้าง	10,886.00	12,850.00	13,178.00	10,886.00	12,685.00	13,103.00	6,483.16	6,342.50	6,554.00	595.55	500.00	500.19
ป่าซาง	7,918.00	7,817.00	6,536.00	7,918.00	7,817.00	6,536.00	4,692.66	6,417.00	6,129.46	592.66	820.90	937.80
บ้านธิ	15,360.00	15,120.00	15,462.00	15,360.00	15,120.00	15,335.25	10,229.76	11,036.36	11,194.73	666.00	729.92	730.00
เวียงหนองล่อง	1,063.00	734.00	1,905.00	1,063.00	734.00	1,905.00	801.02	689.70	1,326.48	753.55	939.65	696.31

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2568)

รูปที่ 2-18 วิธีการตลาดข้าวนาปี จังหวัดลำพูน

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 (2562)

ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกข้าวนาปี จากการสำรวจ พบว่าการผลิตข้าวนาปี ปี 2567/68 มีต้นทุนรวมไร่ละ 4,302.22 บาท ผลผลิตไร่ละ 646.87 กิโลกรัม เกษตรกรขายผลผลิตเฉลี่ย กิโลกรัมละ 9.70 บาท ผลตอบแทนไร่ละ 6,274.64 บาท และผลตอบแทนสุทธิไร่ละ 1,972.42 บาท (ตารางที่ 2-15)

ตารางที่ 2-15 ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ย ข้าวนาปี ปี 2567/2568

รายการ	จำนวนเงิน (บาท/ไร่)
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	4,302.22
ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)	646.87
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	9.70
ผลตอบแทน (บาท/ไร่)	6,274.64
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)	1,972.42

ที่มา: จากการสำรวจ

2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร (2568) พบว่าในปี 2565-2567 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลง ปี 2567 มีเนื้อที่ปลูก 48,548.65 ไร่ อำเภอที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอลี้ รองลงมาได้แก่ อำเภอทุ่งหัวช้าง แม่ทา เป็นต้น (ตารางที่ 2-16)

ภาวะการตลาด จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 (2562) พบว่าผลผลิต ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวแล้วจะจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทันที ซึ่งเกษตรกรจะพิจารณาจากราคาที่รับซื้อและระยะทาง สำหรับเกษตรกรที่เป็นลูกไร่จะขายผลผลิตให้กับพ่อค้า ที่ให้สินเชื่อ โดยตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จังหวัดลำพูนถือเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน เนื่องจาก มีโรงงานผลิตอาหารสัตว์ขนาดใหญ่ 2 บริษัทตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ได้แก่ บริษัทซีพี จำกัด และบริษัท เบทาโกร จำกัด

วิถีตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดลำพูนมีผู้เกี่ยวข้องได้แก่ พ่อค้ารวบรวม สถาบันเกษตรกร ไซโล และฟาร์มเลี้ยงสัตว์ (รูปที่ 2-19)

พ่อค้าท้องถิ่น เป็นผู้รวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งเพาะปลูก พ่อค้าท้องถิ่นเป็นผู้รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรงแล้วจะนำไปขายต่อให้กับพ่อค้าท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รวบรวมรายใหญ่ในจังหวัด

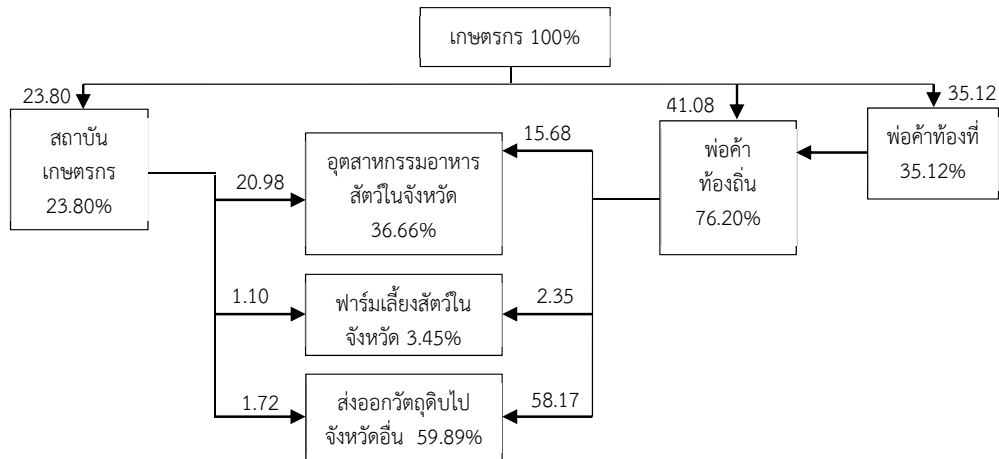
พ่อค้าท้องถิ่น เป็นผู้รับซื้อสินค้าจากเกษตรกรโดยตรง และพ่อค้าท้องถิ่น เมื่อรวบรวมสินค้าได้แล้วจะทำการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อตลาดปลายทาง ได้แก่ โรงงานอาหารสัตว์ในต่างจังหวัด มีเพียงบางส่วนที่จำหน่ายให้ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ภายในจังหวัด

สถาบันเกษตรกร เป็นผู้รวบรวมสินค้าจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นส่วนใหญ่ รวบรวมผลผลิตจากในจังหวัดลำพูนและจังหวัดใกล้เคียง โดยนำข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาปรับปรุงคุณภาพแล้วจำหน่ายให้กับโรงงานผลิตอาหารสัตว์ภายในจังหวัดลำพูนทั้ง 2 แห่ง โดยผลผลิตที่คุณภาพไม่ผ่าน

มาตรฐานจะจำหน่ายให้กับแหล่งรับซื้อต่างจังหวัด สหกรณ์มีโรงอบลดความชื้นและโรงเก็บเมล็ดข้าวโพดของสหกรณ์เอง

ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ผสมใช้เอง เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ที่ซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผสมอาหารใช้เอง ซึ่งซื้อสินค้าจากผู้รวบรวมโดยใช้เกรดคุณภาพเดียวกับเกรดสินค้าโรงงานอาหารสัตว์

โรงงานอาหารสัตว์ เป็นผู้รับซื้อเพื่อนำไปแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ คุณภาพสินค้าที่รับซื้อส่วนใหญ่เป็นเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แห้งความชื้นไม่เกิน 14.5%

รูปที่ 2-19 วิธีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดลำพูน

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 (2562)

ตารางที่ 2-16 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2567

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)			เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)			ผลผลิตรวม (ตัน)			ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)		
	2565	2566	2567	2565	2566	2567	2565	2566	2567	2565	2566	2567
ลำพูน	63,143.63	54,492.50	48,548.65	62,503.63	54,932.50	48,466.65	52,354.57	38,222.28	37,264.81	837.62	695.80	768.88
แม่ทา	1,050.00	840.00	241.00	1,050.00	828.00	241.00	732.80	591.69	179.00	697.90	714.60	742.74
ลี้	48,147.75	41,972.50	38,207.65	47,607.75	42,434.50	38,135.65	39,240.48	29,461.59	30,022.81	824.25	694.28	787.26
ทุ่งหัวช้าง	13,445.88	11,680.00	10,100.00	13,445.88	11,670.00	10,090.00	12,101.29	8,169.00	7,063.00	900.00	700.00	700.00
ป่าซาง	500.00	-	-	400.00	-	-	280.00	-	-	700.00	-	-

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2568)

ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จากการสำรวจพบว่า การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี 2567/68 มีต้นทุนรวมไร่ละ 3,709.76 บาท ผลผลิตไร่ละ 699.18 กิโลกรัม เกษตรกรขายผลผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 7.33 บาท ผลตอบแทนไร่ละ 5,124.99 บาท และผลตอบแทนสุทธิไร่ละ 1,415.23 บาท (ตารางที่ 2-17)

ตารางที่ 2-17 ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2567/2568

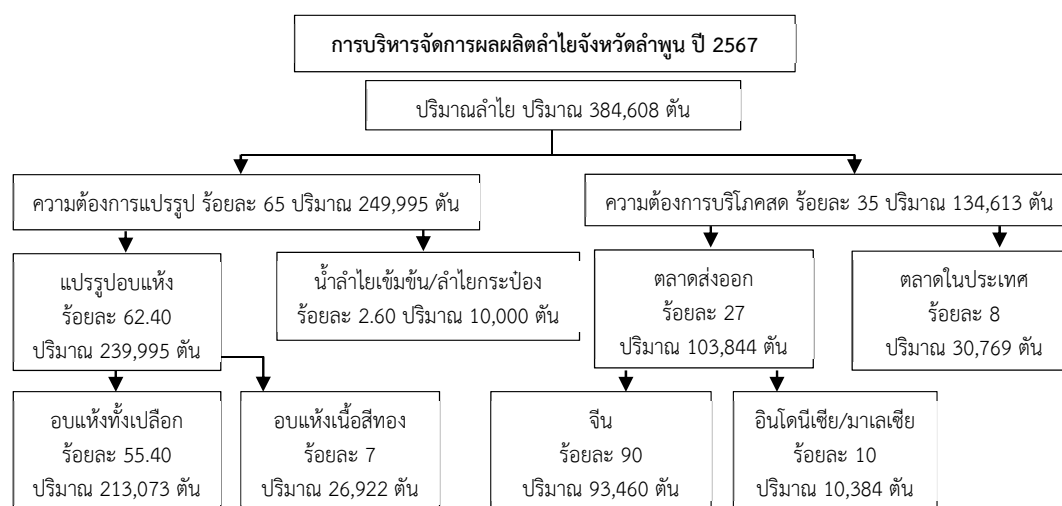
รายการ	จำนวนเงิน (บาท/ไร่)
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	3,709.76
ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)	699.18
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	7.33
ผลตอบแทน (บาท/ไร่)	5,124.99
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)	1,415.23

ที่มา: จากการสำรวจ (2568)

3) ลำไย

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร (2568) พบว่าในปี 2565-2567 เนื้อที่ปลูกและเนื้อที่เก็บเกี่ยวมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 1.53 และ 0.42 ต่อปี ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.83 และ 4.26 ต่อปี ปี 2567 มีเนื้อที่ปลูก 365,350 ไร่ อำเภอที่ปลูกมากที่สุดได้แก่อำเภอลี้ รองลงมาได้แก่อำเภอป่าซาง และอำเภอแม่ทา เป็นต้น (ตารางที่ 2-18)

ภาวะการตลาด จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน (2568ก) พบว่าผลผลิตลำไยหลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวแล้วขายให้กับโรงงานแปรรูปร้อยละ 65 เพื่อแปรรูปอบแห้ง และแปรรูปเป็นน้ำลำไยเข้มข้น/ลำไยกระป๋อง ขายเพื่อบริโภคสดร้อยละ 35 เป็นตลาดส่งออกร้อยละ 27 และขายในประเทศร้อยละ 8 (รูปที่ 2-20)

รูปที่ 2-20 การบริหารจัดการผลผลิตลำไย จังหวัดลำพูน

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน (2568ก)

ตารางที่ 2-18 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของลำไย รายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2567

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)			เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)			ผลผลิตรวม (ตัน)			ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)		
	2565	2566	2567	2565	2566	2567	2565	2566	2567	2565	2566	2567
ลำพูน	376,767	367,078	365,350	168,774	178,207	167,360	311,315	189,141	335,586	1,844.56	1,061.35	2,005.17
เมืองลำพูน	41,484	41,484	41,864	21,178	37,109	23,869	44,531	37,109	36,624	2,102.69	1,000.00	1,534.38
แม่ทา	42,757	45,384	43,152	18,924	13,168	13,751	36,718	27,363	44,382	1,940.28	2,077.98	3,227.58
บ้านโฮ้ง	38,733	28,204	28,359	7,722	7,565	7,746	20,676	34,125	29,129	2,677.52	4,510.83	3,760.61
ลี้	147,911	147,394	147,386	76,231	72,465	83,905	102,245	4,900	94,401	1,341.25	67.62	1,125.09
ทุ่งหัวช้าง	23,683	23,683	23,660	14,391	14,167	16,417	16,469	16,430	16,430	1,144.39	1,159.71	1,000.77
ป่าซาง	54,069	52,963	52,963	17,498	26,774	14,622	55,655	40,676	54,692	3,180.66	1,519.22	3,740.36
บ้านธิ	12,688	12,688	12,688	5,468	3,791	4,268	12,331	10,401	16,575	2,255.17	2,743.61	3,883.47
เวียงหนองล่อง	15,442	15,278	15,278	7,362	3,168	2,782	22,690	18,137	43,353	3,082.04	5,725.20	15,583.56

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2568)

ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกลำไย จากการสำรวจ พบว่าการผลิตลำไย ปี 2567 มีต้นทุนรวมไร่ละ 12,492.00 บาท ผลผลิตไร่ละ 734.53 กิโลกรัม เกษตรกรขายผลผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 23.42 บาท ผลตอบแทนไร่ละ 17,202.69 บาท และผลตอบแทนสุทธิไร่ละ 4,710.69 บาท (ตารางที่ 2-19)

ตารางที่ 2-19 ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ย ลำไย ปี 2567

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	12,492.00
ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)	734.53
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	23.42
ผลตอบแทน (บาท/ไร่)	17,202.69
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)	4,710.69

ที่มา: จากการสำรวจ (2568)

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าตามกฎหมายวิเคราะห์จากการซ้อนทับข้อมูลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน) ที่ราชพัสดุ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดลำพูน ปี 2563 พบว่า พื้นที่จังหวัดลำพูนมีสภาพพื้นที่เป็นป่าสมบูรณ์ 1,568,933 ไร่ หรือร้อยละ 55.71 ของเนื้อที่จังหวัด และเป็นพื้นที่ป่ารอสภาพฟื้นฟู 64,737 ไร่ หรือร้อยละ 2.30 ของเนื้อที่จังหวัด นอกจากนั้นเป็นพื้นที่เกษตรและพื้นที่อื่น ๆ

เมื่อจำแนกสภาพการใช้ที่ดินตามประเภทป่าไม้ตามกฎหมาย (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตป่าสงวนแห่งชาติ) และเขตป่าตามกฎหมายมติคณะรัฐมนตรี (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า) พบว่าพื้นที่จังหวัดลำพูน มีสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ดังตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

สถานะพื้นที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้	1,425,364	50.61
	พื้นที่เกษตรกรรม	313,213	11.12
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	29,375	1.04
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	14,424	0.51
	พื้นที่น้ำ	9,270	0.33
พื้นที่ราชพัสดุ	พื้นที่ป่าไม้	152,990	5.43
	พื้นที่เกษตรกรรม	5,266	0.19
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	4,087	0.15
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,395	0.12
	พื้นที่น้ำ	7,950	0.28

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

สถานะพื้นที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
นอกพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้	55,316	1.97
	พื้นที่เกษตรกรรม	589,927	20.95
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	54,833	1.95
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	130,194	4.62
	พื้นที่น้ำ	20,572	0.73
รวมทั้งหมด		2,816,176	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าตามมติคณะรัฐมนตรี คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำการถ่วงน้ำหนักกับเนื้อที่จากกรมการปกครองและกรมแผนที่ทหาร 4,505.882 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,816,176 ไร่

3.2 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินมีปัญหาทางการเกษตร สามารถจำแนกตามสาเหตุของการเกิดได้เป็น 2 ประเภท คือ ดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติ และดินปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติ ได้แก่ ดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด ดินทรายจัดและดินตื้น สำหรับดินปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตัวอย่างเช่น ดินดาน ดินปนเปื้อน ดินเหมืองแร่ร้าง และดินในพื้นที่นาทิ้งร้าง นอกจากนี้ยังรวมถึงดินที่มีปัญหาเล็กน้อยที่เป็นข้อจำกัดทางการเกษตร เช่น ดินกรด และดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นต้น (กรมพัฒนาที่ดิน, 2561)

จากการวิเคราะห์ทรัพยากรดินของจังหวัดลำพูน พบปัญหาทรัพยากรดินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (รูปที่ 3-1) ส่วนใหญ่เป็นปัญหาดินตื้น มีเนื้อที่ 607,553 ไร่ หรือร้อยละ 21.58 ของเนื้อที่จังหวัด แบ่งได้เป็น ดินตื้นในพื้นที่ตอนถึงชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน มีเนื้อที่ 395,310 ไร่ หรือร้อยละ 14.04 ของเนื้อที่จังหวัด ดินตื้นในที่ดอน ถึงชั้นหินพื้น มีเนื้อที่ 148,852 ไร่ หรือร้อยละ 5.29 ของเนื้อที่จังหวัด ดินที่มีหินโผล่ มีเนื้อที่ 58,791 ไร่ หรือร้อยละ 2.09 ของเนื้อที่จังหวัด และดินตื้นถึงชั้นมาร์ล หรือก้อนปูน มีเนื้อที่ 4,600 ไร่ หรือร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขนถ่ายของรากพืช การไถพรวน ความสามารถในการดูดซับหรือการซึมของน้ำลงในดินต่ำ เนื้อดินเหนียวและอินทรีย์วัตถุน้อย ทำให้การเกาะยึดตัวของเม็ดดินไม่ดี เกิดน้ำไหลบ่า การชะล้างพังทลายของดินและแร่ธาตุได้ง่าย

นอกจากปัญหาดินตื้นที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแล้ว ยังมีปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินที่เกิดจากการใช้ที่ดินแบบเข้มข้น เกษตรกรมุ่งเน้นการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตเป็นสำคัญ ใช้ปุ๋ยเคมีที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณธาตุอาหารพืชที่มีอยู่ในดิน ฉีดพ่นสารเคมีในการกำจัดวัชพืชปราบศัตรูพืช ทั้งโรคและแมลง ขาดการปรับปรุงบำรุงดินและการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่ถูกต้องเหมาะสมในการทำเกษตรกรรม เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวควรกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรกรรมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3.2.1 การชะล้างพังทลายของดิน

จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation: USLE) ซึ่งจัดชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดินเป็น 5 ระดับ พบว่า จังหวัดลำพูน มีระดับความรุนแรงของการสูญเสียดิน ดังนี้ (รูปที่ 3-2)

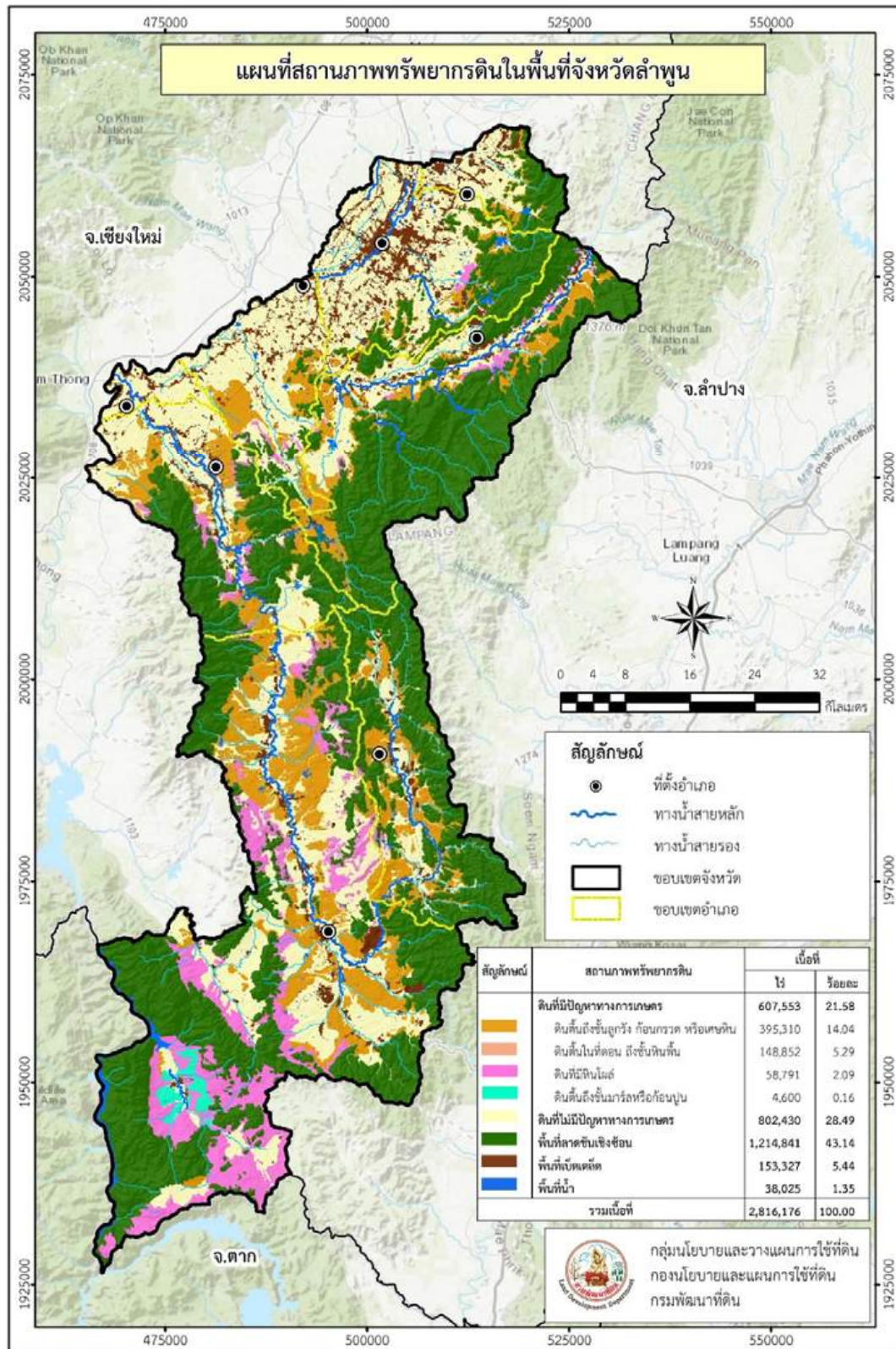
1) การสูญเสียดินน้อย มีเนื้อที่ 750,388 ไร่ หรือร้อยละ 26.64 ของเนื้อที่จังหวัด มีอัตราการสูญเสียดิน 0-2 ตันต่อไร่ต่อปี ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์และพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ลำไย นาข้าว ในสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่นี้ไม่จำเป็นต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบเข้มข้น แต่ควรป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า รักษาสภาพป่าไม่ให้มีความสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุเพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของดินที่เกิดจากการใช้ที่ดินด้านเกษตรกรรม

2) การสูญเสียดินปานกลาง มีเนื้อที่ 1,292,330 ไร่ หรือร้อยละ 45.89 ของเนื้อที่จังหวัด มีอัตราการสูญเสียดิน 2-5 ตันต่อไร่ต่อปี ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ และพื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ในสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และไม้ผล เช่น ลำไย มะม่วง ที่ปลูกในสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ ควรใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม เช่น ปลูกพืชตามแนวระดับ ปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน หรือปลูกแถบหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและรักษาความชุ่มชื้นของดิน

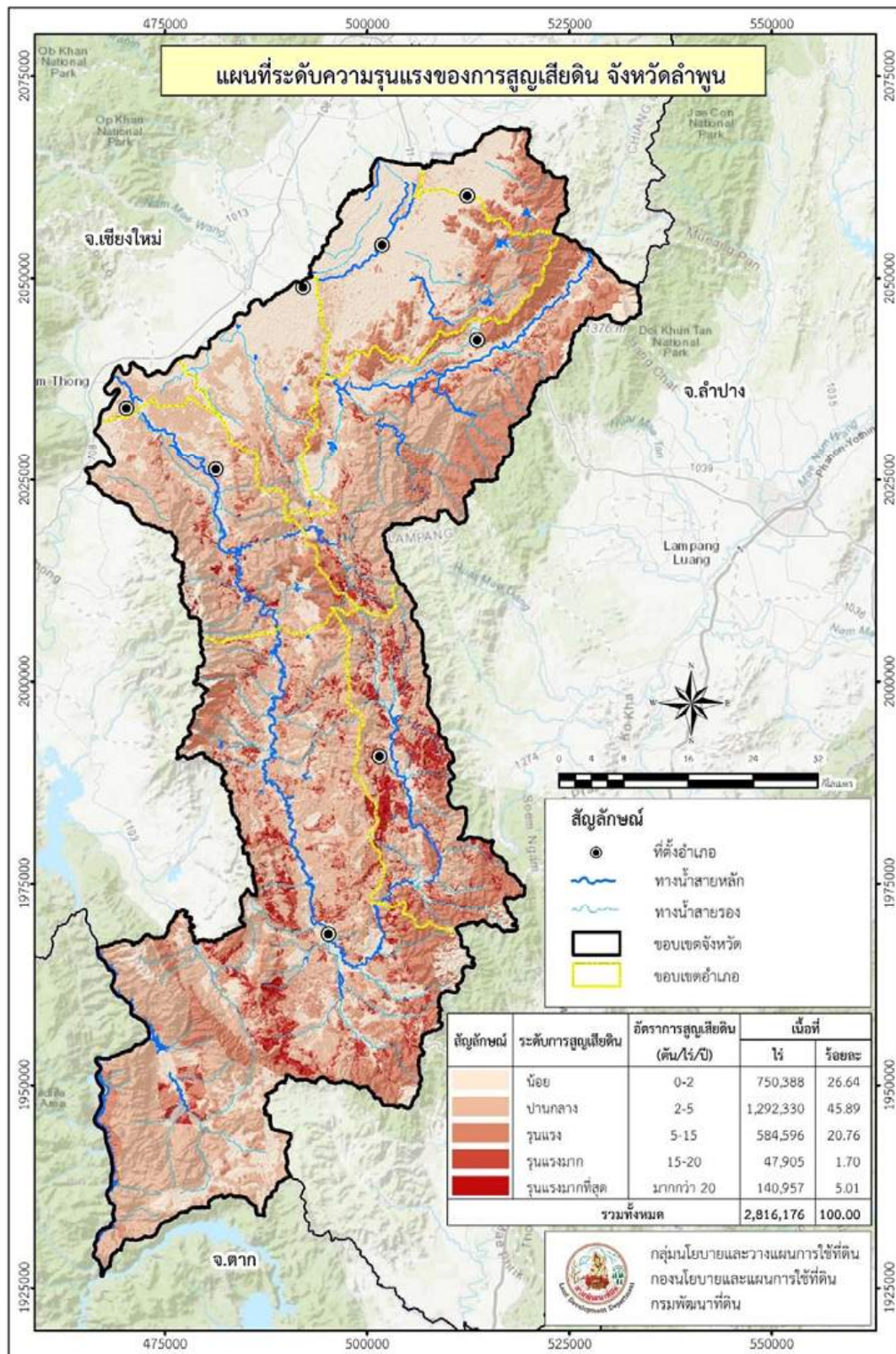
3) การสูญเสียดินรุนแรง มีเนื้อที่ 584,596 ไร่ หรือร้อยละ 20.76 ของเนื้อที่จังหวัด มีอัตราการสูญเสียดิน 5-15 ตันต่อไร่ต่อปี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ที่ปลูกในสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม โดยใช้มาตรการวิธีกลและวิธีพืชร่วมกัน เช่น การทำคันดินเบนน้ำร่วมกับการปลูกพืชคลุมดิน การปลูกหญ้าแฝกตามแนวคันดิน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

4) การสูญเสียดินรุนแรงมาก มีเนื้อที่ 47,905 ไร่ หรือร้อยละ 1.70 ของเนื้อที่จังหวัด มีอัตราการสูญเสียดิน 15-20 ตันต่อไร่ต่อปี ส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบหรือสภาพพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกข้าวโพด ในสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนชันถึงเนินเขา ความลาดชัน 12-35 เปอร์เซ็นต์ ต้องเร่งจัดทำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบเข้มข้น โดยใช้มาตรการวิธีกลและวิธีพืชร่วมกัน เช่น คุ้มน้ำรอบเขาร่วมกับการปลูกพืชคลุมดิน การปลูกแถบหญ้าแฝกบนคันคู ทำทางระบายน้ำ และบ่อดักตะกอน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

5) การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด มีเนื้อที่ 140,957 ไร่ หรือร้อยละ 5.01 ของเนื้อที่จังหวัด มีอัตราการสูญเสียดินมากกว่า 20 ตันต่อไร่ต่อปี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกไร่ร้างและพืชไร่ในพื้นที่ลาดชันเชิงชัน ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร ควรฟื้นฟูพื้นที่ด้วยการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง หรือระบบวนเกษตร หรือฟื้นฟูให้มีสภาพเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นต้นน้ำลำธาร

รูปที่ 3-1 สถานภาพทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 3-2 ระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในพื้นที่จังหวัดลำปาง

3.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินเป็นการประเมินศักยภาพของที่ดิน ทำให้ทราบว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดต่อการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ โดยพิจารณาจากคุณลักษณะที่ดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละหน่วยที่ดิน (Land Unit: LU) สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช และระดับการจัดการในการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับแต่ละประเภทการใช้ที่ดิน (Land Utilization Type: LUT) ซึ่งการกำหนดเขตการใช้ที่ดินพืชเศรษฐกิจได้ศึกษาตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1993

คุณภาพที่ดิน (Land Quality) คือ คุณสมบัติของดินที่คำนึงถึงองค์ประกอบของสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ เช่น สภาพภูมิอากาศ สภาพพื้นที่ พืชพรรณธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น โดยทั่วไปการประเมินคุณภาพที่ดินจะประเมินสอดคล้องกับหน่วยที่ดินร่วมกับปริมาณน้ำฝนรายปี โดยหน่วยที่ดิน (ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลชุดดินและการจัดการที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ) ร่วมกับปริมาณน้ำฝนรายปี (annual rainfall) โดยคุณภาพที่ดินที่กำหนดในการประเมินสำหรับพืชเศรษฐกิจในระบบ FAO Framework ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 25 ชนิด ในที่นี้นำมาใช้เพียงไม่กี่ชนิดขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของภูมิภาค และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ชนิดพืชและความต้องการการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในการศึกษาจะใช้คุณภาพที่ดินจำนวน 9 ชนิด ดังนี้

- 1) สภาพการหยั่งลึกของราก (r) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดิน
- 2) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน
- 3) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 4) การมีเกลือมากเกินไป (x) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าการนำไฟฟ้า
- 5) ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่
- 6) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันพื้นที่
- 7) ปริมาณสารพิษในดิน (z) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของจาโรไซด์
- 8) ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี
- 9) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน และความอิ่มตัวเบส

การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน (Land Suitability Classification) ตามหลักการของ FAO Framework ได้จำแนกอันดับความเหมาะสมของที่ดิน คือ

- S1 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง
- S2 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง
- S3 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย
- N หมายถึง ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม

ผลการประเมินความเหมาะสมของที่ดินของจังหวัดลำพูน สามารถจำแนกการจัดชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของที่ดิน รายละเอียดดังนี้

ข้าวนาปี

- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)

ข่าวน่าปรั้ง

- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) และศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w)

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)

มันฝรั่ง

- ^{ชั้น}ความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ^{ชั้น}ความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นกรดเป็นด่างในดิน (z) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ^{ชั้น}ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)

หอม

- **ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด**
- **ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)**
- **ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบมีข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)**

กระเทียม

- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นกรดเป็นด่างในดิน (z) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) และสภาวะการหยั่งลึกของราก (r)

ยางพารา

- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบข้อจำกัด คือ ความลาดชันและปริมาณดินที่ถูกกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)

โกโก้

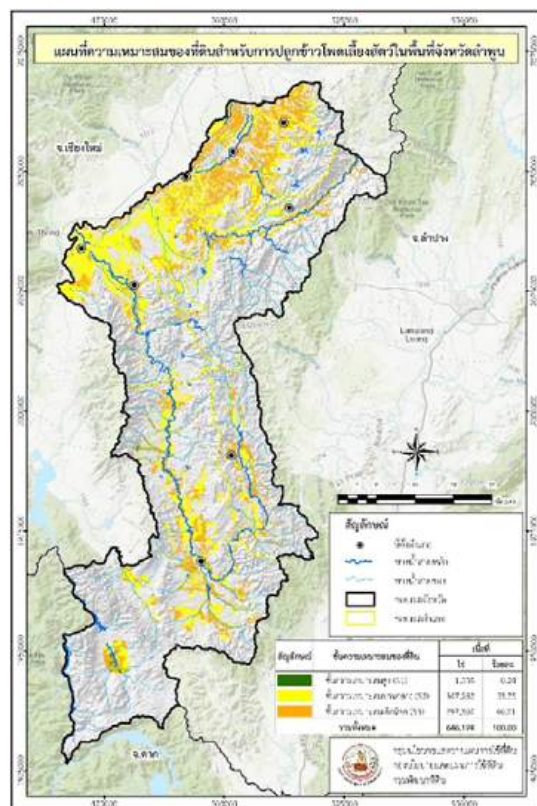
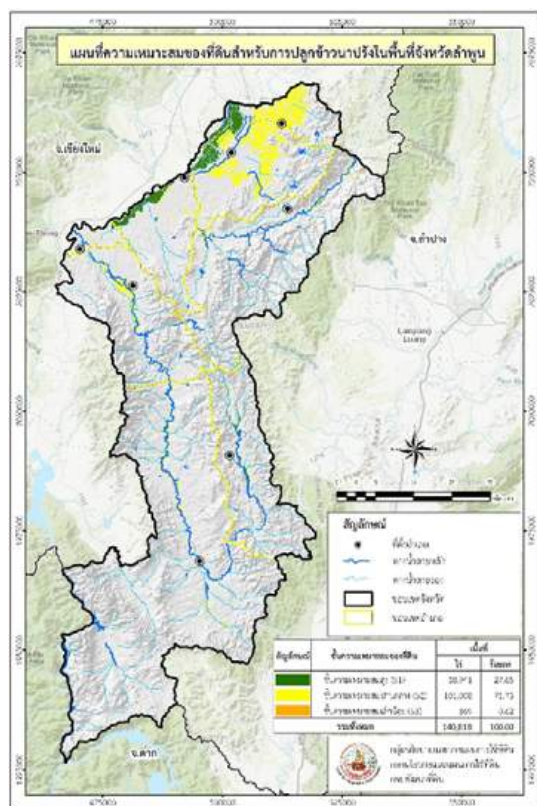
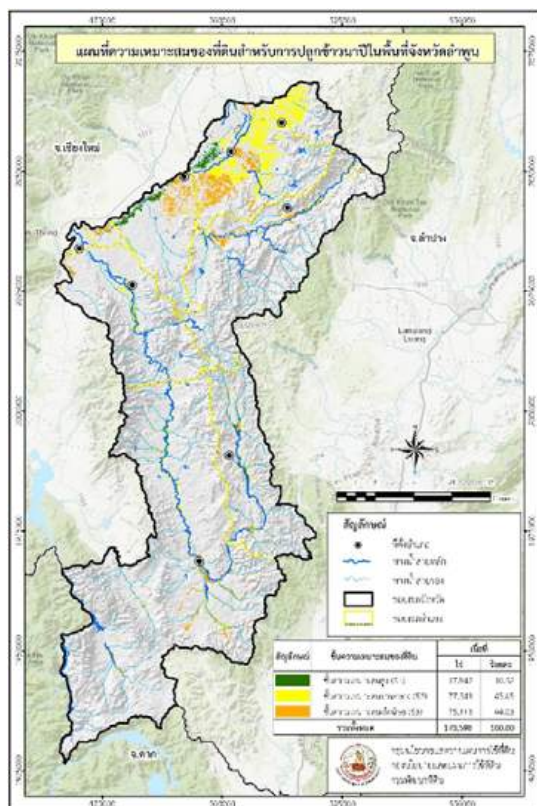
- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) ความเป็นกรดเป็นด่างในดิน (z) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) คือ พบข้อจำกัด สภาวะการหยั่งลึกของราก (r)

มะม่วง

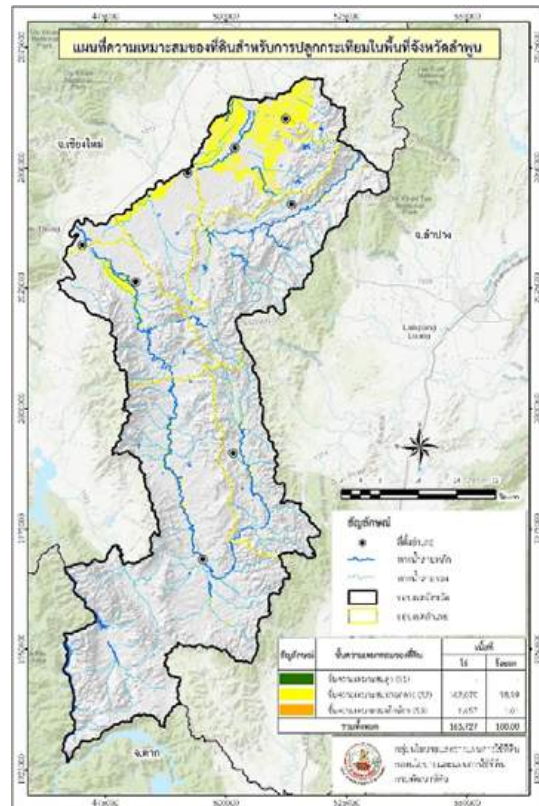
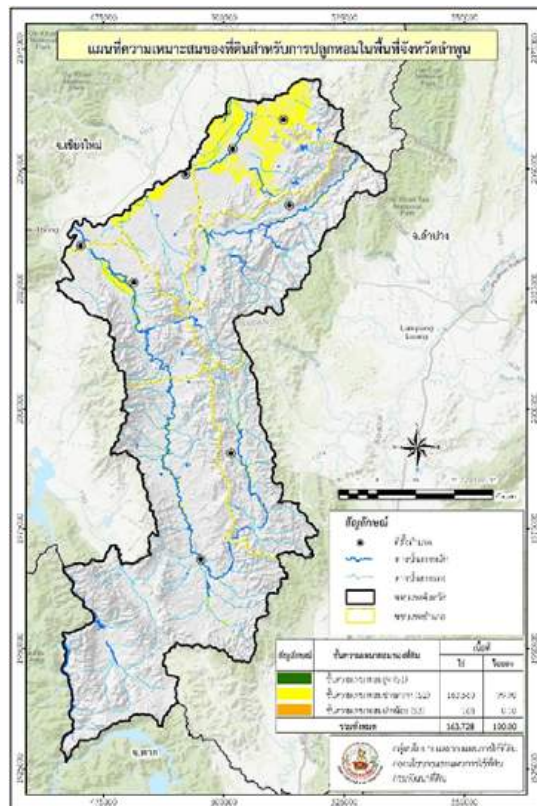
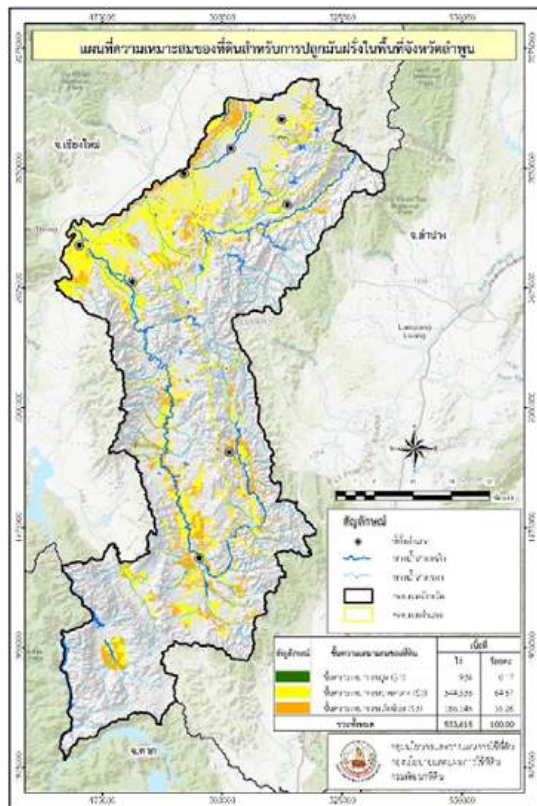
- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบข้อจำกัด คือ ความลาดชันและปริมาณดินที่ถูกกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)

ลำไย

- ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัด
- ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s)
- ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบข้อจำกัด คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาวะการหยั่งลึกของราก (r) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)

รูปที่ 3-3 ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวนาปี ข้าวนาปรัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปที่ 3-4 ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกมันฝรั่ง หอม และกระเทียม ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

3.4 นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

3.4.1 นโยบายรัฐบาล

ในด้านเกษตรกรรมดำเนินการใน 2 เรื่องใหญ่ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแบ่งเขตเพื่อปลูกพืชผลแต่ละชนิดและการสนับสนุนให้สหกรณ์ของกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตร เพิ่มบทบาทในฐานะผู้ซื้อพืชผลจนถึงการแปรรูปและการส่งออกได้ ซึ่งจะช่วยคานอำนาจของกลุ่มพ่อค้าเอกชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความสมดุลมากขึ้น

1) นโยบายเศรษฐกิจภาคการเกษตร

โครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังคงต้องพึ่งพาการส่งออกสินค้าและการลงทุนจากต่างประเทศอย่างมาก จึงมีความเสี่ยงสูงจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก อีกทั้งยังไม่ได้ผลตอบแทนอย่างเต็มที่จากการผลิตและการใช้ทรัพยากรของประเทศ การส่งออกสินค้าเกษตรยังคงเป็นการส่งออกวัตถุดิบที่ราคาผันผวนขึ้นกับตลาดโลก ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยก้าวไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจที่สมดุล มีความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศมากขึ้น ซึ่งจะเป็พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน จึงมีนโยบายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร

- ส่งเสริมสนับสนุนให้สภาเกษตรกรแห่งชาติเป็นกลไกของเกษตรกรในการสื่อสารกับรัฐบาลและร่วมกันพัฒนาเกษตรกรด้วยตนเองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช โดยการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง ต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลก และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยไปสู่เกษตรกรเพื่อให้มีการใช้พันธุ์ดี ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยตามคุณสมบัติของดินแต่ละชนิด ทั้งนี้เพื่อลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต

- เสริมสร้างฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรให้เข้มแข็งโดยการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูก ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาระบบการผลิตที่เป็นขั้นตอน โดยมีการวางแผนการผลิตและการจำหน่ายล่วงหน้าที่เหมาะสม และประสานโครงสร้างพื้นฐานของทางราชการและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างกระบวนการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้าน

- จัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนเกษตรกรที่มีข้อมูลการเกษตรของครัวเรือนครบถ้วน สามารถเชื่อมโยงกับบัตรเครดิตสำหรับเกษตรกรและมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อความสะดวกในการสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาเกษตรกร สร้างหลักประกันความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกร จัดให้มีอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนจัดให้มีรายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตรเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการผลิตและการตลาดแก่เกษตรกรทั่วไป

- เร่งรัดพัฒนาธุรกิจการเกษตร โดยการพัฒนาสถาบันเกษตรกรในด้านธุรกิจ สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่จากโครงการกองทุนตั้งตัวได้ ร่วมมือสนับสนุนสถาบันการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการเกษตรทุกสาขา และดำเนินการให้บุคลากรของสถาบันการศึกษาได้ทำหน้าที่สนับสนุนการส่งเสริมการเกษตร พัฒนารูปแบบการจัดการผลิต การบรรจุผลิตภัณฑ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตรวจสอบย้อนกลับแหล่งผลิต เร่งรัดการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรม เช่น ยางพารา และพืชพลังงาน

(ถั่วเหลืองฤดูแล้ง อ้อย มันสำปะหลัง) เพื่อรองรับวิกฤตพลังงานโลก ส่งเสริมการผลิตสินค้าใหม่ที่ไม่ให้ผลตอบแทนสูง โดยมีเป้าหมายเพิ่มมูลค่าภาคการเกษตรต่อผลผลิตมวลรวมของประเทศอย่างต่อเนื่อง

- พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรมูลค่าเพิ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก โดยการส่งเสริมการผลิตสินค้าใหม่ที่มีกำไรสูง มีการแปรรูปอย่างครบวงจรเพื่อแสวงหามูลค่าเพิ่มสูงสุด พัฒนาระบบตลาดทุกขั้นตอน ยกกระดับผลผลิตให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ สร้างกลุ่มธุรกิจรายสินค้าระดับภูมิภาค เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสร้างโอกาสชั้นนำในเรื่องราคา โดยเฉพาะตลาดข้าว เร่งรัดการเจรจาข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดโลก ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นครัวโลกทั้งในแง่สินค้าเกษตร อาหารไทย และสนับสนุนการลงทุนภาคเกษตรในต่างประเทศ

- ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ ดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและสร้างความมั่นคงทางอาหารเพื่อเผชิญกับวิกฤตอาหารโลก สร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก ปรับโครงสร้างและจัดหาที่ทำกินให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้และดำเนินการฟื้นฟูคุณภาพดินให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

3.4.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งหวังให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ทำหน้าที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี และเพื่อผลักดันให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนสู่ความเจริญเติบโตที่ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาบนพื้นฐานของแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสืบสานรักษาต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะหลักพอประมาณและมีเหตุผลด้วยการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพ ฐานทางทรัพยากร และฐานทางวัฒนธรรมของพื้นที่ และการสร้างความสมดุลในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาแก่ทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรมควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีโดยการปรับเปลี่ยนองคาพยพในมิติต่าง ๆ ให้เท่าทันและสอดคล้องกับพลวัตและบริบทใหม่ของโลก และการสร้างความสมดุลระหว่างความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศกับความสามารถในการพึ่งตนเอง

2) แนวคิด Resilience ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการลดความเปราะบางต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศการสร้างความพร้อมของประเทศในการรับมือและปรับตัวให้อยู่รอดได้ในสภาวะวิกฤติพร้อมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลง หรือการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสเพื่อสร้างการเติบโตที่มีคุณภาพและยั่งยืน

3) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติโดยการมุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่มทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอการมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจการมีโอกาสที่จะใช้ศักยภาพของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีรวมถึงการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป

4) โมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจใน 3 รูปแบบควบคู่กัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวโดยอาศัยฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและสามารถกระจายรายได้โอกาสและความมั่งคั่งได้อย่างทั่วถึง

การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ ☐สังคมก้าวหน้าเศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน☐ โดยได้กำหนดเป้าหมายหลัก 5 ประการ ประกอบด้วย

เป้าหมายหลักที่ 1 การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม

เป้าหมายหลักที่ 2 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่

เป้าหมายหลักที่ 3 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม

เป้าหมายหลักที่ 4 การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน

เป้าหมายหลักที่ 5 การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่

3.4.3 กรอบแผนพัฒนาภาคเหนือ (พ.ศ. 2566-2570)

ทิศทางการพัฒนาภาค มุ่งสู่การพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ เชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค และเติบโตอย่างยั่งยืน ตามแนวคิด "เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สุขภาวะดีวิถีชีวิตยั่งยืน" โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนา 4C ได้แก่ Creative พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง โดยการสร้างระบบนิเวศ เมือง และพื้นที่สร้างสรรค์ตลอดจนสามารถพัฒนาสู่การเป็นสินค้าและบริการสร้างสรรค์ Connect สร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและกับอนุภูมิภาค ทั้งในส่วนของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมืองสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้คนสร้างสรรค์ Clean พัฒนาตามแนววิถีใหม่ (New Normal) บนฐานการเติบโตอย่างยั่งยืนของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลความสะอาดของเมือง และการใช้พลังงานสะอาด โดยคำนึงถึง Care ที่ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการดูแลผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในสังคมและพัฒนาศักยภาพแรงงาน

เป้าหมายรวม

(1) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเหนือขยายตัวเพิ่มขึ้น

(2) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคเหนือ

ลดลง

แนวทางการพัฒนา

(1) พัฒนาสู่การเป็นระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ Creative LANNA ในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง

(2) พัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูง

- ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานเกษตรปลอดภัย ต่อยอดสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั้งระดับชุมชนและมาตรฐานสากล และสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์วิถีชาวบ้านที่สามารถพัฒนาเป็นเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์

- ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมและภูมิปัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทางการเกษตรทั้งระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่งเสริมแนวคิด Food Valley ตลอดจนพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ

- พัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพตลอดห่วงโซ่คุณค่าในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมฐานชีวภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมชีวภาพ

(3) พัฒนาการท่องเที่ยวและบริการบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

(4) เสริมศักยภาพของเมืองและพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเอื้อต่อการอยู่อาศัย

(5) พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาผู้สูงอายุสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน

(6) อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำที่มีความสมดุล ป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ปัญหาล้างแ้วลุ่มเมือง

- อนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศและป่าไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมให้มีความอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำ สร้างฝายชะลอน้ำ ปลูกพืชที่ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่/สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการดูแลรักษาป่า ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของประชาชนถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

- พัฒนาการบริหารจัดการน้ำในลักษณะนิเวศลุ่มน้ำ โดยพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ตามความเหมาะสมทางภูมิสังคม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านการจัดหาและการใช้ เพื่ออุปโภคบริโภค การรักษาระบบนิเวศทางน้ำ การเกษตรกรรม และการอุตสาหกรรม เชื่อมโยงแหล่งน้ำระดับต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพในการกระจายน้ำอย่างทั่วถึง เร่งรัดการรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างจริงจัง อนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์แหล่งน้ำอย่างยั่งยืน

- แก้ไขปัญหาหมอกควัน โดยสนับสนุนการประยุกต์ใช้วิธีการด้วยรูปแบบที่เกิดผลสำเร็จมาแล้วในหลายพื้นที่ และปรับให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาจากทุกภาคส่วนในการแสวงหาความรู้/เทคโนโลยีใหม่ที่จะเป็นทางเลือกให้เลิกพฤติกรรมเผาวัสดุทางการเกษตร มีการจัดตั้งเครือข่ายการเฝ้าระวังในพื้นที่/การลาดตระเวนเพื่อป้องกันปริมณผู้ลักลอบฝ่าฝืนกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด จริงจัง และรวดเร็ว

- ลดปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน โดยจัดให้มีระบบกำจัดขยะและน้ำเสียด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การคัดแยกขยะที่ต้นทาง ลดการเกิดขยะ การนำขยะกลับมาใช้ซ้ำให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมการสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญในการลดขยะควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

- เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติโดยสนับสนุนองค์ความรู้การจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบฐานข้อมูลการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการจัดการภัยพิบัติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการภัยพิบัติ และเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับ/ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรองรับกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3.4.4 แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2566-2570)

แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2566-2570 ให้ความสำคัญกับนโยบายการพัฒนาที่เกี่ยวข้องและให้ความสำคัญกับแนวโน้มการพัฒนาจังหวัดลำพูนสาระที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลำพูนประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี นโยบายรัฐบาลโมเดลเศรษฐกิจไทยแลนด์ 4.0 แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทยและยังมีแผนของหน่วยงานระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดลำพูน เช่น ยุทธศาสตร์บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์

เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดไปสู่การเป็น **เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ บนความพอเพียง** โดยมีเป้าประสงค์การพัฒนาจังหวัด เพื่อ 1) เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการขยายทางเศรษฐกิจแบบสมดุลทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และภาคเกษตร โดยเน้นส่งเสริมการพัฒนาจากฐานศักยภาพของจังหวัด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนครอบคลุมทุกกลุ่มทุกช่วงวัย ให้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเป็นสังคมที่มั่นคง ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้กลไกการเชื่อมประสานความสัมพันธ์ปรองดองที่มีประสิทธิภาพ 3) เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อมของเมืองให้น่าอยู่และยั่งยืน โดยแบ่งประเด็นการพัฒนา ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1: เมืองแห่งวัฒนธรรมอัตลักษณ์วิถีและท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนาเมืองเก่าเมืองแห่งวัฒนธรรมเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์วิถีเชื่อมโยงการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่บนฐานดิจิทัลให้เป็นเมืองเก่าที่ Smart และเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอัตลักษณ์วิถี

ประเด็นการพัฒนาที่ 2: เมืองแห่งอุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์: เป็นเมืองอุตสาหกรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับฐานผลิตของจังหวัด และพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่เมืองใหม่ที่มีศักยภาพเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมที่สร้างงานและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจรวมทั้งเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและหัตถอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่ต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่

ประเด็นการพัฒนาที่ 3: เมืองแห่งเกษตรสุขภาพและเกษตรนวัตกรรมสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์: เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรแปรรูป เกษตรมูลค่าสูงและเกษตรสุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐานโดดเด่นของภาคเหนือและของประเทศ

ประเด็นการพัฒนาที่ 4: เมืองแห่งความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกระดับสู่ความมั่งคั่ง เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี

ตารางที่ 3-2 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/ แผนแม่บท	รายละเอียด
1.	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2.	ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3.	แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4.	(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2570)	เป้าหมายหลักที่ 1 การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เป้าหมายหลักที่ 2 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ เป้าหมายหลักที่ 3 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม เป้าหมายหลักที่ 4 การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน เป้าหมายหลักที่ 5 การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่

ตารางที่ 3-2 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/ แผนแม่บท	รายละเอียด
5.	นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านใช้ที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
6.	กรอบแผนพัฒนาภาคเหนือ (พ.ศ. 2566-2570)	แนวทางการพัฒนา 1: พัฒนาสู่การเป็นระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ Creative LANNA แนวทางการพัฒนา 2: พัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูง แนวทางการพัฒนา 3: พัฒนาการท่องเที่ยวและบริการบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนา 4: เสริมศักยภาพของเมืองและพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเอื้อต่อการอยู่อาศัย แนวทางการพัฒนา 5: พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาผู้สูงอายุสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน แนวทางการพัฒนา 6: อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำที่มีความสมดุล ป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ปัญหาล้างแวลลุ่มเมือง
7.	แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2566-2570)	ประเด็นการพัฒนาที่ 1: เมืองแห่งวัฒนธรรมอัตลักษณ์วิถี และท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประเด็นการพัฒนาที่ 2: เมืองแห่งอุตสาหกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประเด็นการพัฒนาที่ 3: เมืองแห่งเกษตรสุขภาพและเกษตรนวัตกรรมสร้างสรรค์ ประเด็นการพัฒนาที่ 4: เมืองแห่งความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

บทที่ 4

แผนการใช้ที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร

การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน เพื่อประกอบเป็นแผนการใช้ที่ดินเป็นผลจากการวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม รวมถึงสถานะด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนข้อกำหนด นโยบายหรือข้อกำหนดการใช้พื้นที่ของภาครัฐ ยุทธศาสตร์ของภาครัฐทั้งในระดับภาคและระดับท้องถิ่น โดยการสร้างเงื่อนไขในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินตามศักยภาพและกำลังผลิตของพื้นที่ ตลอดจนนโยบายการพัฒนาด้านการเกษตรภายใต้หลักการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้แผนการใช้ที่ดินสามารถใช้เป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

ภาคเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีผลผลิต และประสิทธิภาพอยู่ในระดับต่ำ แนวทางหนึ่งที่สำคัญและเร่งด่วนในการเพิ่มผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เหมาะสมกับพื้นที่ควบคู่ไปกับการยกระดับการพัฒนาการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่เกษตรสมัยใหม่ที่มีความแม่นยำและมีมูลค่าสูง (High Value) คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจ ในพื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ หากใช้พื้นที่ไม่เหมาะสมไปเพาะปลูกพืชก็จะได้ผลผลิตไม่เป็นตามที่ตลาดต้องการ หรือคุณภาพต่ำ การปรับเปลี่ยนไปสู่การปลูกพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง เช่น พืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ซึ่งมีอุตสาหกรรมแปรรูปและอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมูลค่ารองรับผลผลิต พืชที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือพืชอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะ มีเรื่องราว (Story) แหล่งกำเนิดสินค้าสร้างความแตกต่าง และความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่ และพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่าเป็นพืชที่สร้างรายได้จากการส่งออกและการแปรรูปสูง การเพิ่มมูลค่าให้กับพืชเหล่านี้ทำได้โดยการพัฒนาการผลิตแบบครบวงจร การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และการสร้างอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งนโยบายต่าง ๆ สามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินของพื้นที่ออกเป็น 3 แผนหลัก ได้แก่ แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (Industrial Field Crops) แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) /พืชอัตลักษณ์ และแผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า (Economic Crops) โดยการกำหนดเขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในครั้งนี้ดำเนินการเฉพาะพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรนอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายและนอกเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี เนื้อที่ 859,430 ไร่ หรือร้อยละ 30.52 ของเนื้อที่จังหวัด เท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

เขตการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (Industrial Field Crops) เป็นเขตที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อรองรับภาคธุรกิจเกษตร (อุตสาหกรรมแปรรูปภาคการเกษตร อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร) และรักษาระดับราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะพืชที่ต้องพึ่งพาการแปรรูปประกอบด้วย 3 ชนิดพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของจังหวัด ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันฝรั่ง และยางพารา (ตารางที่ 4-1) รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4-1 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	102,455	3.64
1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	31,683	1.13
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม	50,097	1.78
3) พื้นที่เกษตรกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ร่วมกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ	20,675	0.73
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจมันฝรั่ง	5,152	0.18
1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	3,142	0.11
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการส่งเสริมการผลิต	2,010	0.07
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจยางพารา	6,091	0.22
1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	3,641	0.13
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม	1,395	0.05
3) พื้นที่เกษตรกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ร่วมกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ	1,055	0.04

4.1.1 เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (รูปที่ 4-1)

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มลดลง ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการเนื่องจากมีความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในการผลิตอาหารสัตว์เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังประสบปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การกำหนดเขตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในครั้งนี้ได้กำหนดให้มีความสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในแง่ส่งเสริมการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม และลดพื้นที่เพาะปลูกในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย โดยสามารถแบ่งเป็น 3 เขต ดังนี้

1) **พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง** มีเนื้อที่ 31,683 ไร่ หรือร้อยละ 1.13 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชไร่ผสม หรือไร่ร้าง

2) **พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม** มีเนื้อที่ 50,097 ไร่ หรือร้อยละ 1.78 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เล็กน้อย (S3) แต่ในปัจจุบันเกษตรกรใช้พื้นที่เพื่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

3) **พื้นที่เกษตรกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตร่วมกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ** มีเนื้อที่ 20,675 ไร่ หรือร้อยละ 0.73 ของเนื้อที่จังหวัด ปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันปานกลาง และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เล็กน้อย (S3) รวมถึงพื้นที่ปลูกข้าวโพดในบริเวณถึงพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ดังนั้นเขตนี้จึงควรมีการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อใช้ป้องกันและรักษาดินไม่ให้ถูกชะล้างพังทลายทั้งบนพื้นที่ที่มีความลาดต่ำจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ลดปริมาณน้ำไหลบ่า ควบคุมหรือชะลอความเร็วของน้ำไหลบ่า และเพิ่มอัตราการไหลซึมของน้ำลงดิน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จากการกำหนดเขตการใช้ที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ประสบผลสำเร็จ เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในการที่จะผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาด ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้อย่างยั่งยืน โดยควรกำหนดยุทธศาสตร์ดังนี้

- วิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทนทานต่อโรคและแมลง และคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยแยกเป็นพันธุ์เพื่อการบริโภคสด และเพื่อการแปรรูป

- กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมทางเศรษฐกิจสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (Zoning) โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และลดพื้นที่เพาะปลูกในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย

- เกษตรกรต้องรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตัวเกษตรกรเอง

- ภาครัฐสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต พร้อมจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น เช่น แหล่งระบบน้ำ การพัฒนาเส้นทางโลจิสติกส์ ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาในด้านต่าง ๆ

- มีมาตรการพัฒนาระบบการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อรวบรวมผลผลิต รวมไปถึงระบบการบริหารจัดการด้านการขนส่งสินค้า (Logistics) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการขนส่งให้เกิดความรวดเร็วทันต่อความต้องการ

4.1.2 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจมันฝรั่ง (รูปที่ 4-2)

มันฝรั่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากมีตลาดรองรับทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปที่ยังคงมีความต้องการสูง อีกทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตมันฝรั่งอย่างต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนในด้านของการขยายพื้นที่เพาะปลูก และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยสามารถแบ่งเป็น 2 เขต ดังนี้

- 1) **พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง** มีเนื้อที่ 3,142 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมันฝรั่งปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง พื้นที่ปลูกมันฝรั่งหลังนา หรือพื้นที่ปลูกพืชผัก

- 2) **พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการส่งเสริมการผลิต** มีเนื้อที่ 2,010 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่จังหวัด โดยมีลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ในเขตชลประทาน พื้นที่มีระดับความเหมาะสม

ด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมันฝรั่งปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่นาข้าวตามด้วยพืชไร่ หรือพื้นที่นา

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งขับเคลื่อนโครงการพัฒนาสายพันธุ์และการจัดการเพาะปลูก เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตมันฝรั่งที่มีคุณภาพ

- ส่งเสริมการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพของดินให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่ไปกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารและปรับปรุงโครงสร้างของดิน

- ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมถึงการดูแลการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าผลผลิต

- ส่งเสริมการเกษตรพันธสัญญา ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงตามสัญญาในด้านคุณภาพ

4.1.3 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจยางพารา (รูปที่ 4-3)

พื้นที่เขตนี้เป็นเขตเหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการปลูกยางพาราตามแผนปฏิบัติการด้านยางพารา ปี 2566-2580 ในการเพิ่มประสิทธิภาพยกระดับคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน โดยการกำหนดเขตเหมาะสมในการเพาะปลูกตามศักยภาพของพื้นที่ การกำหนดเขตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจยางพารา แบ่งเป็น 3 เขต ดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง มีเนื้อที่ 3,641 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพาราปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกยางพารา

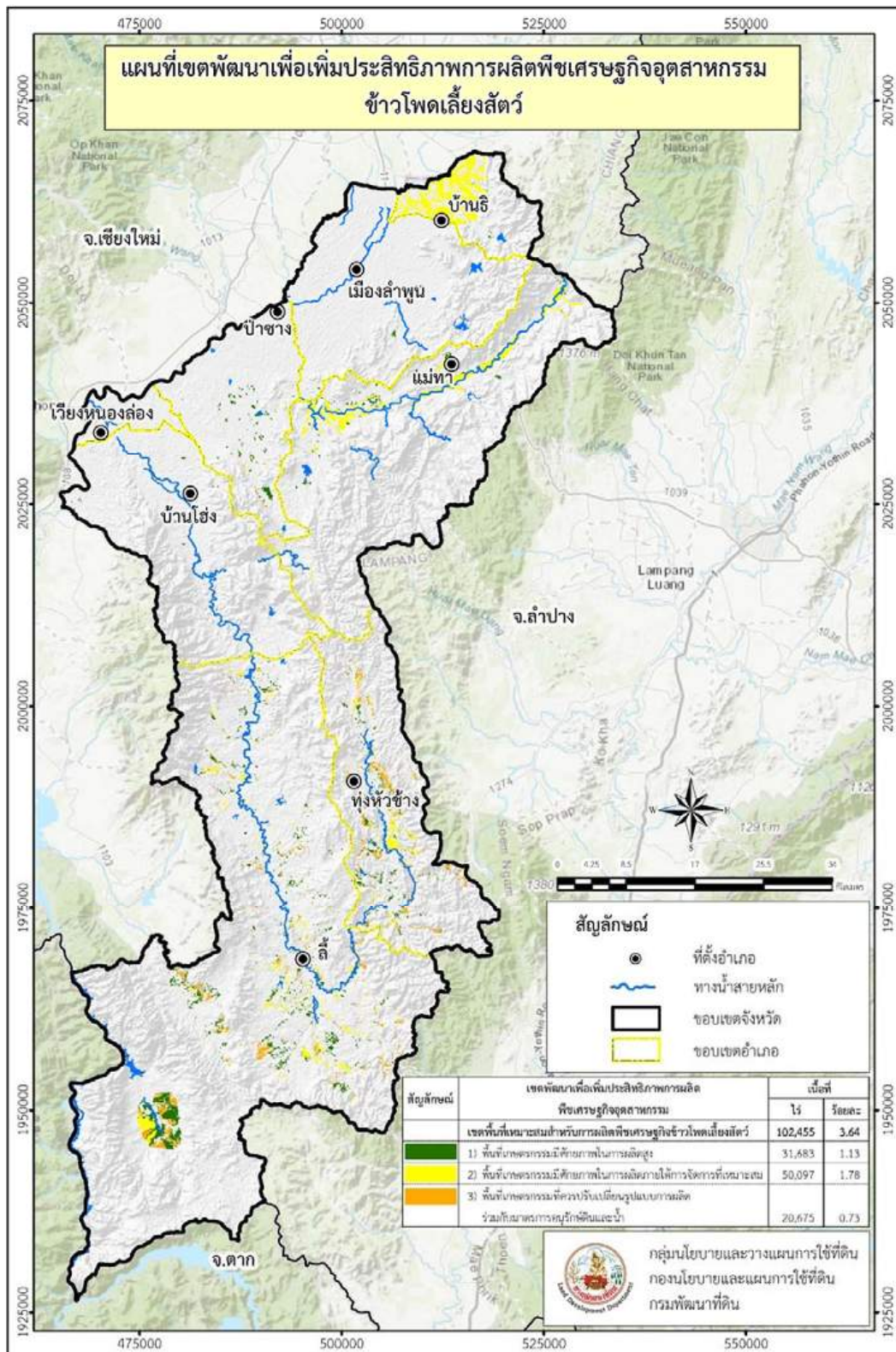
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม มีเนื้อที่ 1,395 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพาราเล็กน้อย (S3) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกยางพารา

3) พื้นที่เกษตรกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตร่วมกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ มีเนื้อที่ 1,055 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่จังหวัด ปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันปานกลาง และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพาราเล็กน้อย (S3) รวมถึงพื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณถึงพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ดังนั้นเขตนี้จึงควรมีการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อใช้ป้องกันและรักษาดินไม่ให้ถูกชะล้างพังทลายทั้งบนพื้นที่ที่มีความลาดเทต่ำจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ลดปริมาณน้ำไหลบ่า ควบคุมหรือชะลอความเร็วของน้ำไหลบ่า และเพิ่มอัตราการไหลซึมของน้ำลงดิน

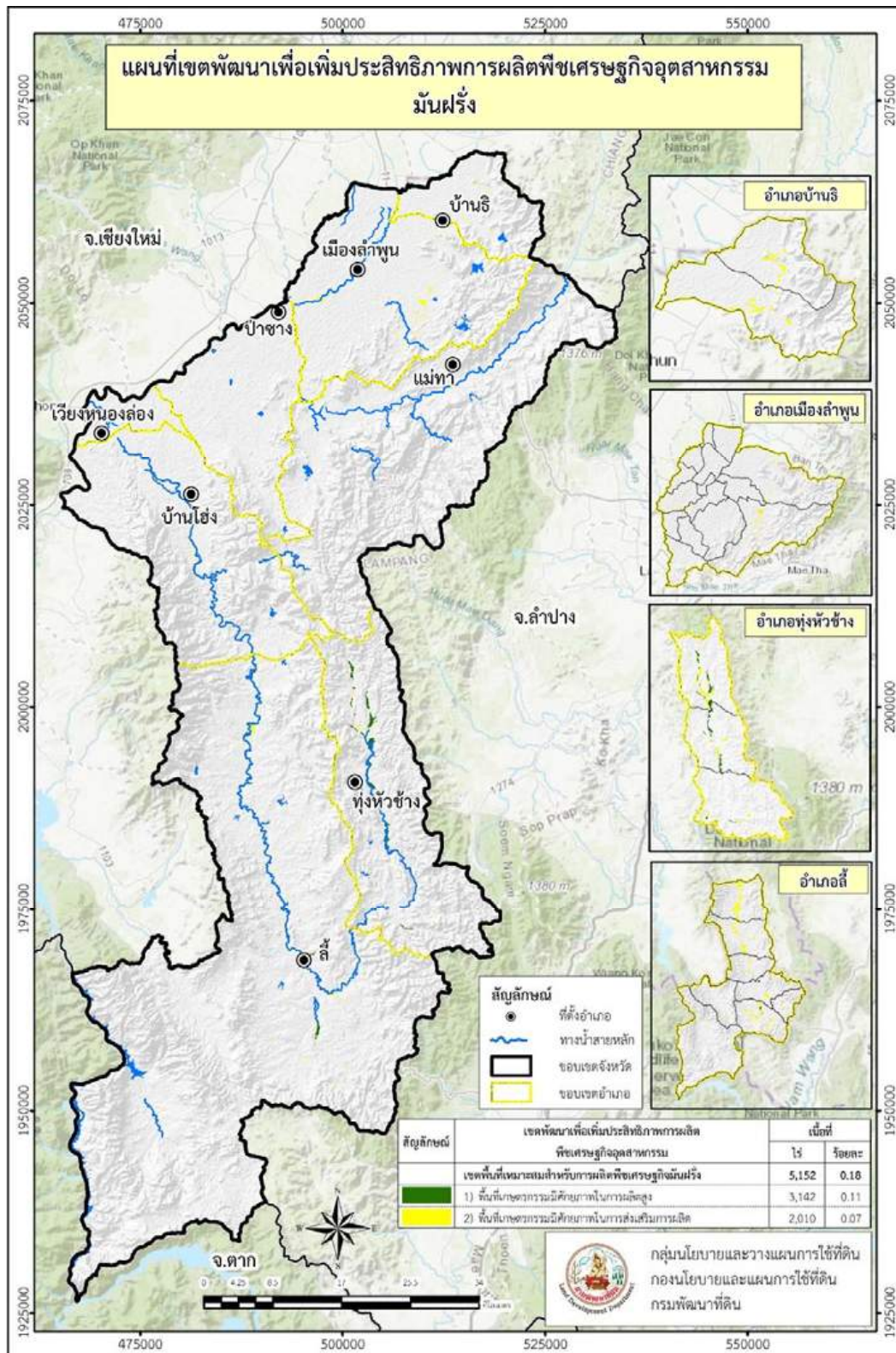
รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- การใช้ที่ดินทำการเกษตรต้องมีการวางแผนการผลิตและการเพาะปลูกที่ตอบสนองต่อสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ และเลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับที่ดิน

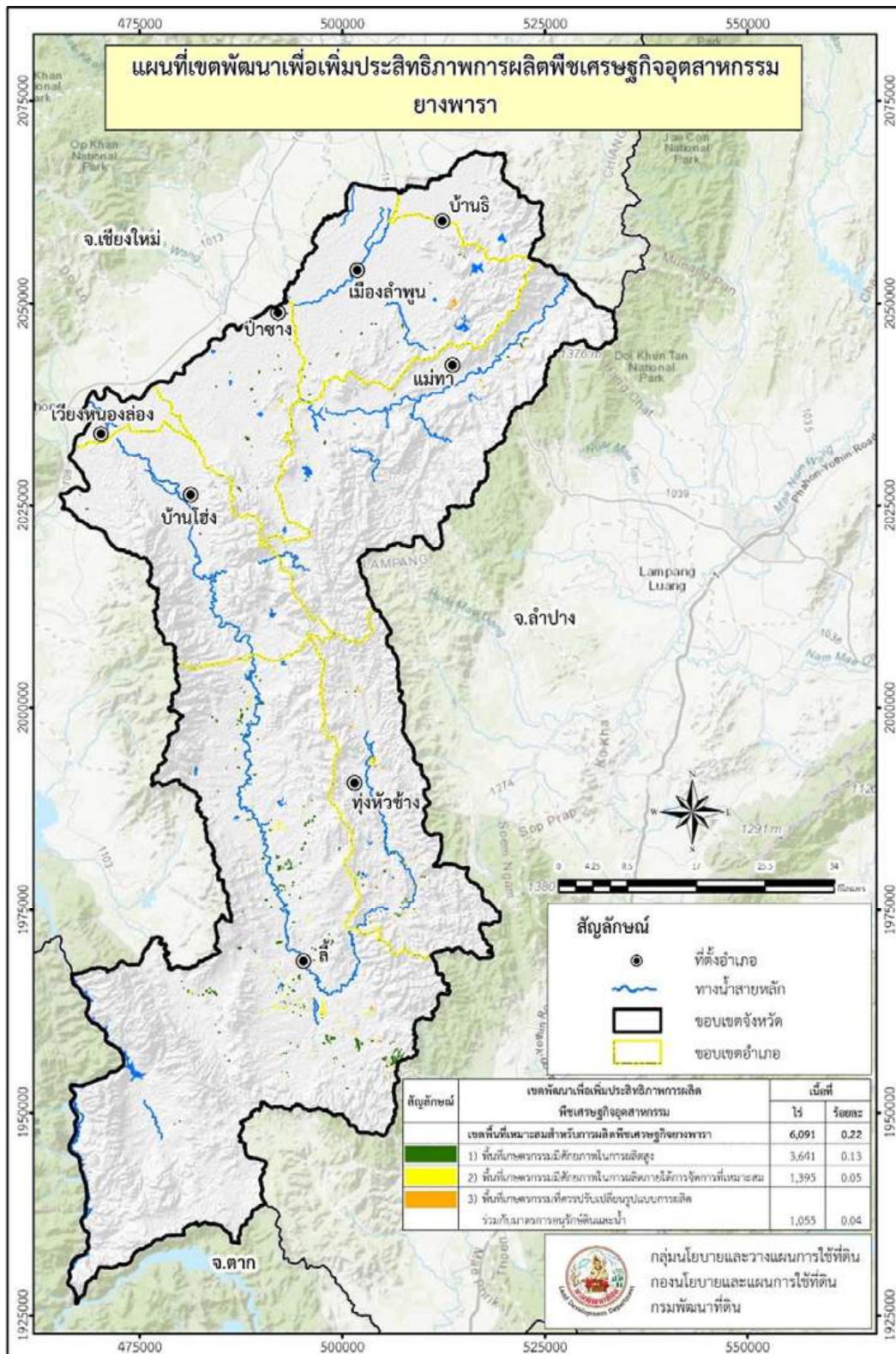
- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน ในช่วงดินมีความชื้นเหมาะสมควรปลูกพืชคลุมดินตระกูลถั่ว เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุแก่ดิน

รูปที่ 4-1 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รูปที่ 4-2 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม มันฝรั่ง

รูปที่ 4-3 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ยางพารา

4.2 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์/พืชอัตลักษณ์

พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) คือ พืชที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม เนื่องจากมีคุณสมบัติพิเศษหรือมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ ของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ตลอดจนทักษะความชำนาญและภูมิปัญญาของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ หรือพืชอัตลักษณ์เป็นพืชที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะถิ่น **พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดลำพูน** ประกอบด้วย **ลำไยแป้วเขียวลำพูน**

ตารางที่ 4-2 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์/พืชอัตลักษณ์

เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน		เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์		30,339	1.08
1)	เขตพื้นที่พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน	29,896	1.06
2)	เขตส่งเสริมการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน	443	0.02

4.2.1 เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน

พืชเศรษฐกิจลำไยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม เนื่องจากมีคุณสมบัติพิเศษหรือมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ ของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ ตลอดจนทักษะความชำนาญและภูมิปัญญาของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ โดยขอบเขตการปลูกลำไยแป้วเขียวลำพูนตามการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ทะเบียนเลขที่ สข 60100093) ครอบคลุมพื้นที่ปลูกลำไยในเขตตำบลหนองช้างค้ำ ตำบลเหมืองง่า ตำบลริมปิง ตำบลอุโมงค์ ตำบลตันธง และตำบลประตูป่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนจึงได้กำหนดเขตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน แบ่งเป็น 2 เขต (รูปที่ 4-4) ดังนี้

1) **เขตพื้นที่พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน** มีเนื้อที่ 29,896 ไร่ หรือร้อยละ 1.06 ของเนื้อที่จังหวัด โดยขอบเขตการปลูกลำไยแป้วเขียวลำพูนตามการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครอบคลุมพื้นที่ในเขตตำบลอุโมงค์ ตำบลเหมืองง่า ตำบลหนองช้างค้ำ ตำบลประตูป่า ตำบลริมปิง ตำบลตันธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน และปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกลำไย

2) **เขตส่งเสริมการผลิตพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลำไยแป้วเขียวลำพูน** มีเนื้อที่ 443 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่จังหวัด โดยพื้นที่อยู่ในขอบเขตการปลูกลำไยแป้วเขียวลำพูนตามการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครอบคลุมพื้นที่ในเขตตำบลอุโมงค์ ตำบลเหมืองง่า ตำบลหนองช้างค้ำ ตำบลประตูป่า ตำบลริมปิง ตำบลตันธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน และเป็นพื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกลำไยปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่มีสภาพเป็นไร่ร้าง พืชไร่ผสม สวนไม้ยืนต้นร้าง สวนไม้ยืนต้นผสม สวนไม้ผลร้าง และสวนไม้ผลผสม

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- ส่งเสริมการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพของดินให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่ไปกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารและปรับปรุงโครงสร้างของดิน
- ภาครัฐสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามระบบเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) รวมทั้งตรวจสอบและให้การรับรอง จัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น เช่น แหล่งระบบน้ำ การพัฒนาเส้นทางโลจิสติกส์ ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาในด้านต่าง ๆ
- ส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพดีได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ
- สนับสนุนการขึ้นทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา
- สนับสนุนการยกระดับการผลิตลำไยคุณภาพสูง สร้างสตอรี่ ตลอดจนสร้างแบรนด์ผ่านการประกวด เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตสู่ตลาดเฉพาะกลุ่ม

4.3 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า

พืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า (Economic Crops) เป็นพืชที่สร้างรายได้จากการส่งออกและการแปรรูปสูง การเพิ่มมูลค่าให้กับพืชเหล่านี้ทำได้โดยการพัฒนาการผลิตแบบครบวงจร การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และการสร้างอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

ตารางที่ 4-3 แผนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า

เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจข้าว	154,525	5.49
1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	90,480	3.21
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม	63,332	2.25
3) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพส่งเสริมการผลิตข้าว	713	0.03
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจลำไย	311,654	11.07
1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	279,676	9.93
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม	27,589	0.98
3) พื้นที่เกษตรกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ร่วมกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ	4,389	0.16
เขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจมะม่วง	66,150	2.35
1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	63,402	2.25
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม	2,748	0.10

4.3.1 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจข้าว (รูปที่ 4-5)

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นอาหารหลักของชุมชนและสร้างรายได้ และยังเป็นสินค้าเกษตรส่งออกหลักของประเทศ การกำหนดเขตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจข้าว แบ่งเป็น 3 เขต ดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง มีเนื้อที่ 90,480 ไร่ หรือร้อยละ 3.21 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกข้าว

2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม มีเนื้อที่ 63,332 ไร่ หรือร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวเล็กน้อย (S3) และบางบริเวณเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (N) แต่ในปัจจุบันเกษตรกรใช้พื้นที่เพื่อการปลูกข้าว

3) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพส่งเสริมการผลิตข้าว มีเนื้อที่ 713 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่จังหวัด สภาพปัจจุบันเป็นพื้นที่ไร่ร้าง ไร่ผสม พืชสวน พืชไร่ไม่เหมาะสม หรือมีสภาพเป็นพื้นที่ลุ่มลักษณะดินเป็นกลุ่มดินลุ่มที่มีการระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลวและอยู่ในเขตชลประทาน พื้นที่ที่มีความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวระดับปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1)

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- เพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการใช้พันธุ์ดีจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้
- ส่งเสริมการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพของดินให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่ไปกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารและปรับปรุงโครงสร้างของดิน
- สนับสนุนการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นา เพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะภัยแล้ง
- ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมถึงการดูแลการผลิตตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าผลผลิต
- ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย บางบริเวณพื้นที่ค่อนข้างลุ่มควรทำทางระบายน้ำไม่ให้เกิดท่วมขังในฤดูฝน

4.3.2 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจลำไย (รูปที่ 4-6)

“ลำไยคุณภาพดีที่มีต้นกำเนิดและปลูกมากในจังหวัดลำพูน” ดังนั้นจังหวัดลำพูนจึงถือเป็นแหล่งผลิตลำไยสำคัญในภาคเหนือ โดยเฉพาะลำไยพันธุ์แป้นเขียว การกำหนดเขตเหมาะสมในการเพาะปลูกตามศักยภาพของพื้นที่ การกำหนดเขตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจลำไย แบ่งเป็น 3 เขต ดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง มีเนื้อที่ 279,676 ไร่ หรือร้อยละ 9.93 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกลำไยปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกลำไย

2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม มีเนื้อที่ 27,589 ไร่ หรือร้อยละ 0.98 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูก ลำไยเล็กน้อย (S3) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกลำไย

3) พื้นที่เกษตรกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตร่วมกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ มีเนื้อที่ 4,389 ไร่ หรือร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่จังหวัด ปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกลำไยบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชัน ปานกลาง และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกลำไยเล็กน้อย (S3) รวมถึง พื้นที่ปลูกลำไยในบริเวณถึงพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ดังนั้นเขตนี้จึงควรมีการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่าง เหมาะสม เพื่อใช้ป้องกันและรักษาดินไม่ให้ถูกชะล้างพังทลายทั้งบนพื้นที่ที่มีความลาดเทต่ำจนถึงพื้นที่ ที่มีความลาดชันสูง ลดปริมาณน้ำไหลบ่า ควบคุมหรือชะลอความเร็วของน้ำไหลบ่า และเพิ่มอัตรา การไหลซึมของน้ำลงในดิน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- ควรเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการใช้พันธุ์ที่ดีจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้
- การใช้ที่ดินทำการเกษตรต้องมีการวางแผนการผลิตและการเพาะปลูกที่ตอบสนองต่อ สภาพพื้นที่และภูมิอากาศ และเลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับที่ดิน
- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตาม ลักษณะดิน ในช่วงดินมีความชื้นเหมาะสมควรปลูกพืชคลุมดินตระกูลถั่ว เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุแก่ดิน
- แนวทางการจัดการในสภาพพื้นที่ที่มีความลาดชัน ควรมีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อช่วยเก็บ กักความชื้นและรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุล มีการใช้เทคโนโลยีชีวภาพในกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดผลดีต่อพืช ที่ดินและสิ่งแวดล้อมโดยรวม

4.3.3 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจมะม่วง (รูปที่ 4-7)

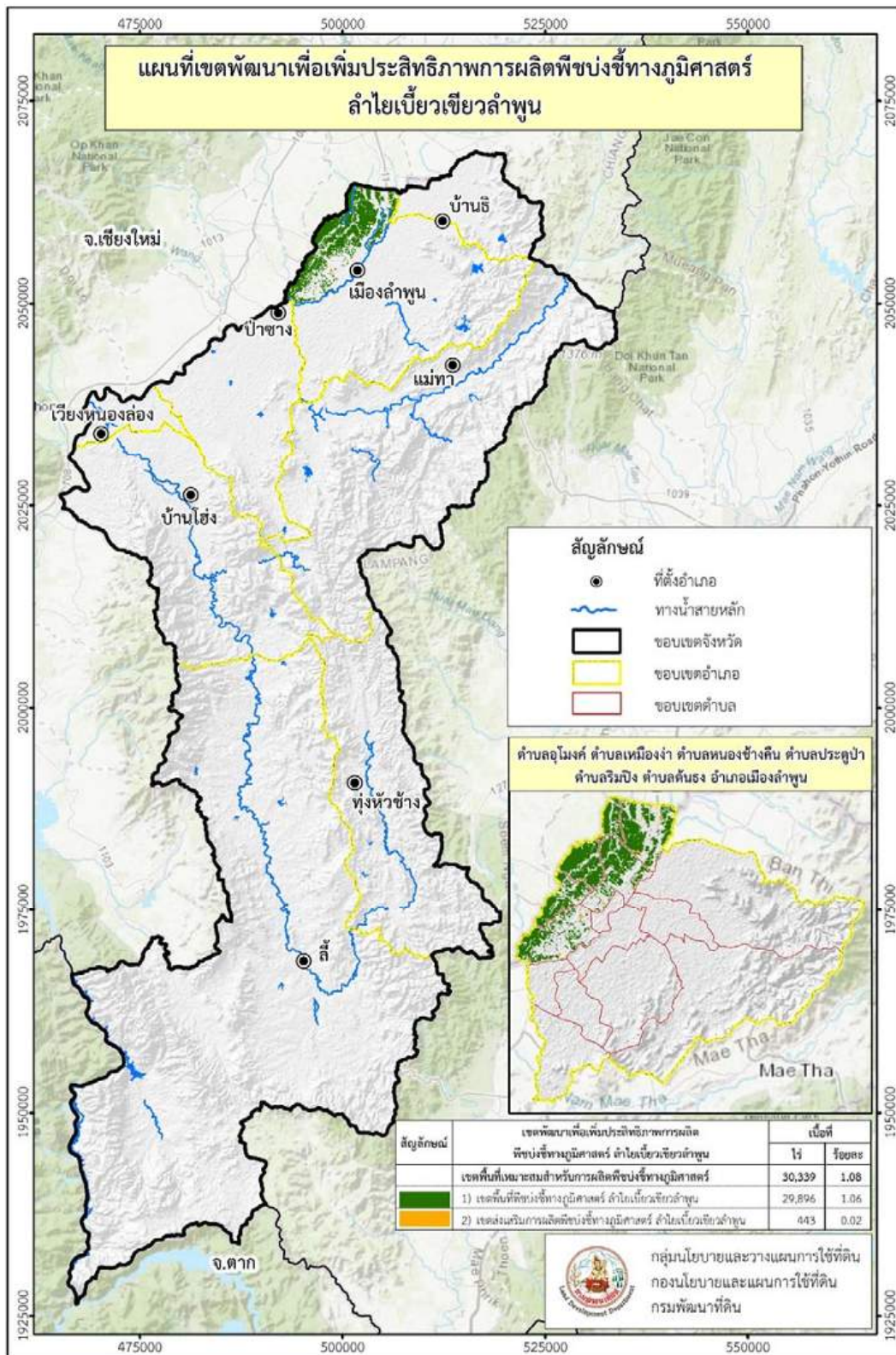
มะม่วงเป็นผลไม้เศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่มีความนิยมในตลาดส่งออก ซึ่งตลาดส่งออก มะม่วงที่สำคัญ ได้แก่ เขตบริหารพิเศษฮ่องกง สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศ ญี่ปุ่น นอกจากนี้มะม่วงยังเป็นไม้ผลที่ได้รับความนิยมจากเกษตรกรเนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย สามารถ เจริญเติบโตได้ในทุกพื้นที่ การกำหนดเขตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจมะม่วง แบ่งเป็น 3 เขต ดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง มีเนื้อที่ 63,402 ไร่ หรือร้อยละ 2.25 ของ เนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมะม่วงปานกลาง (S2) ถึงสูง (S1) และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกมะม่วง

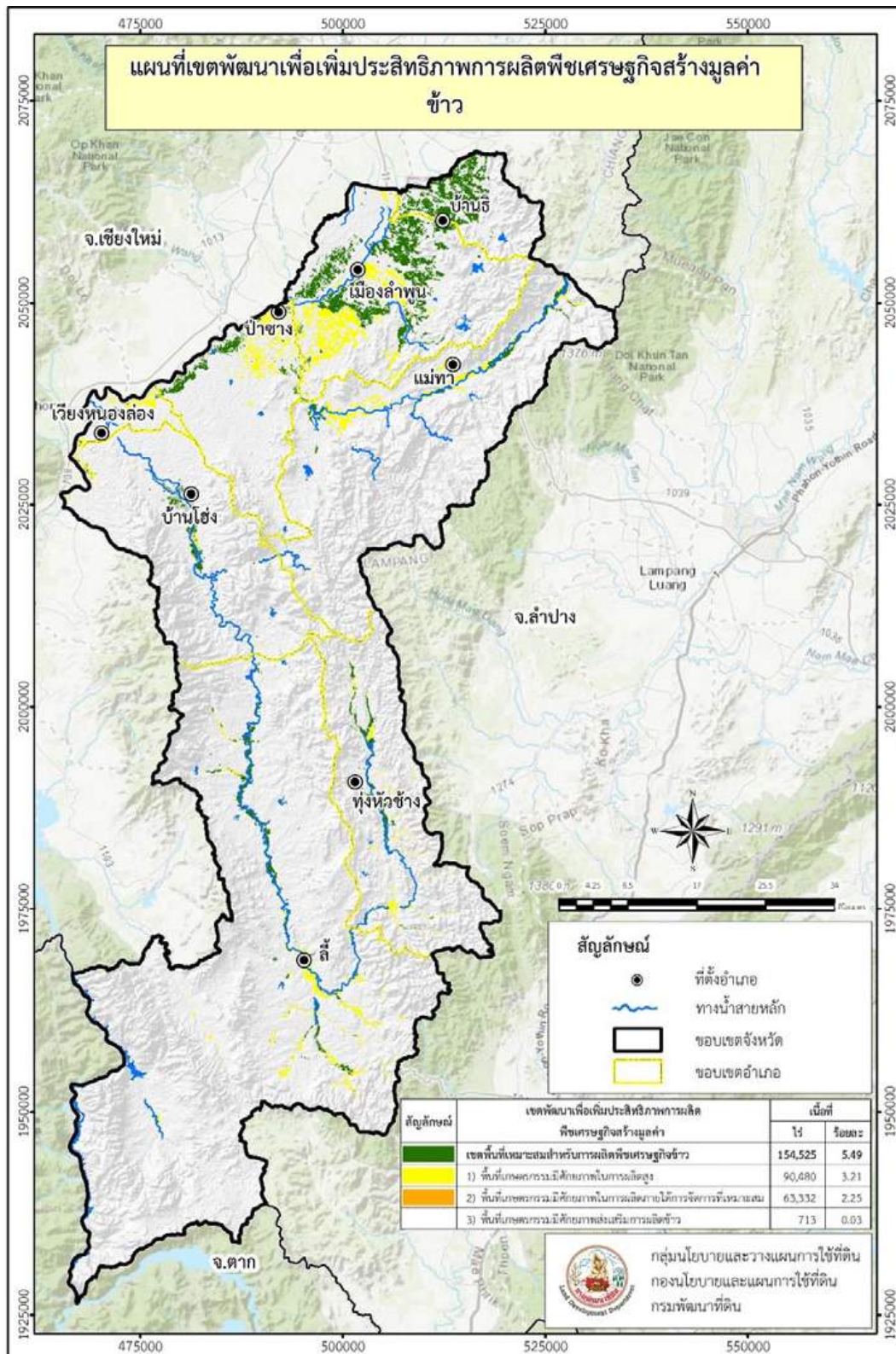
2) พื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตภายใต้การจัดการที่เหมาะสม มีเนื้อที่ 2,748 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่มีระดับความเหมาะสมด้านกายภาพของที่ดินสำหรับการปลูก มะม่วงเล็กน้อย (S3) และบางบริเวณเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะม่วง (N) แต่ในปัจจุบัน เกษตรกรใช้พื้นที่เพื่อการปลูกมะม่วง

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

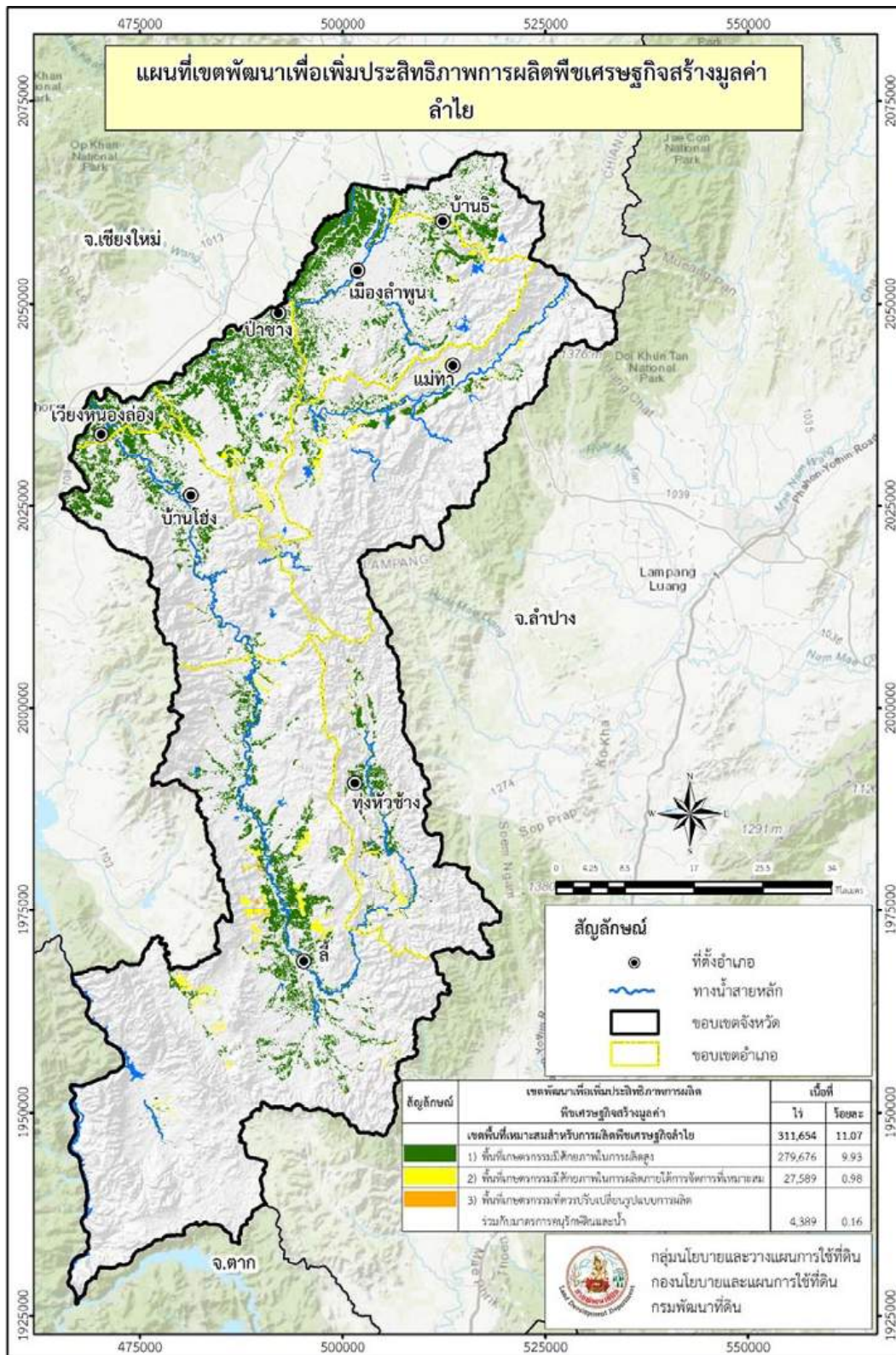
- ส่งเสริมการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพของดินให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่ไปกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารและปรับปรุงโครงสร้างของดิน
- สนับสนุนการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นา เพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะภัยแล้ง
- สนับสนุนการจัดการพื้นที่ที่มีความลาดชัน โดยจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อช่วยเก็บกักความชื้นและรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุล มีการใช้เทคโนโลยีชีวภาพในกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลดีต่อพืช ที่ดินและสิ่งแวดล้อมโดยรวม
- ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมถึงการดูแลการผลิตตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าผลผลิต
- ส่งเสริมนโยบาย “ตลาดนำการผลิต” สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรและจัดหาตลาดรองรับรวมถึงการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรรวบรวมผลผลิตเพื่อส่งออกต่างประเทศ
- ส่งเสริมงานวิจัยการควบคุมแมลงศัตรูพืช

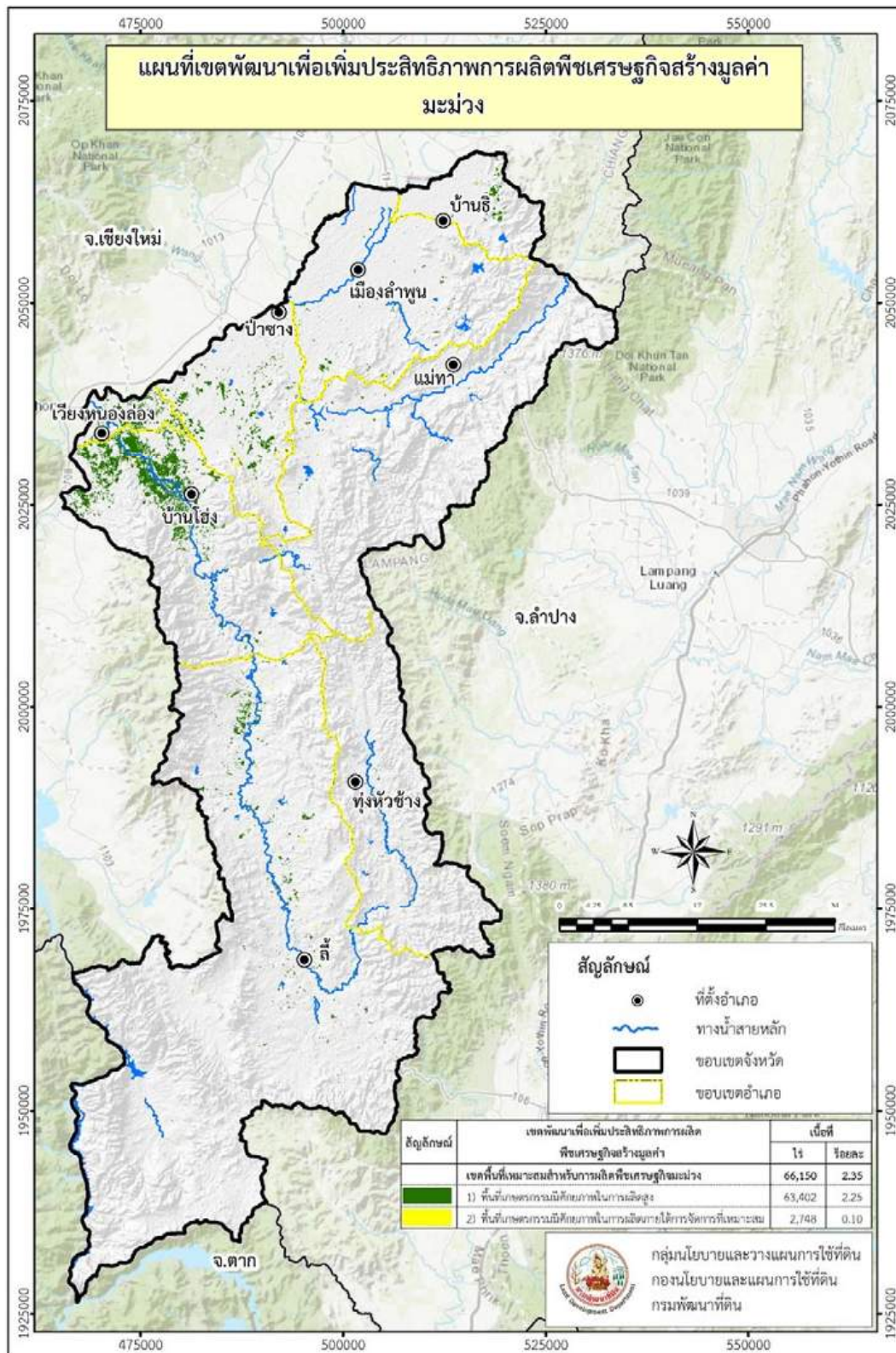
รูปที่ 4-4 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเชิงชีทางภูมิศาสตร์ ลำไยเบี้ยวเขียวลำพูน

รูปที่ 4-5 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า ข้าว

รูปที่ 4-6 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า ลำไย

รูปที่ 4-7 เขตพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจสร้างมูลค่า มะม่วง

4.4 ข้อเสนอแนะ

4.4.1 ข้อเสนอแนะในเขตพื้นที่เกษตรกรรม

การดำเนินการจัดการหรือพัฒนาพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องจัดการแบบผสมผสาน และต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ ต้องประสานสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ตั้งแต่พื้นที่ที่เป็นต้นน้ำ เนินเขาจนถึงที่ราบ และการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้รองรับและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการต่าง ๆ รองรับเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติดังนี้

1) ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตทางการเกษตรตามศักยภาพพื้นที่ และความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน รวมทั้งปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น ตามแนวทางจากพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมของไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม

2) ปรับปรุงและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อเกษตรกรรม แนวทางดำเนินการตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินรวมทั้งเป็นการเพิ่มผลผลิตการเกษตรให้สูงขึ้นเพราะในสภาวะการปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมของไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของดินเพราะขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินตลอดจนดินขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว

3) ควรส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้เกษตรกรดำเนินการผลิตตามระบบเกษตรที่ดี โดยการอบรมแนะนำความรู้ต่าง ๆ ผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เช่น วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การจัดการ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวให้มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ในเขตการใช้ที่ดินพืชเศรษฐกิจอย่างครบวงจรและให้ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรเชิงรุกตามแผนที่โซนนิ่งภาคการเกษตร

4) ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ โดยจัดให้มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการเกษตรครบวงจร ตั้งแต่การปรับโครงสร้างต้นทุนการผลิต อาทิ เมล็ดพันธุ์ พื้นที่เพาะปลูก ปุ๋ย เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร แหล่งน้ำ และระบบไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ลดภาระหนี้สินโดยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่มีต้นทุนต่ำ การลดความเสี่ยงจากราคาพืชผลทางการเกษตร การพัฒนาทักษะอาชีพเสริมรายได้ รวมทั้งการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต และการปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับทรัพยากรในพื้นที่และความต้องการของตลาด โดยนำระบบข้อมูลสารสนเทศการเกษตร ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการจัดการเขตพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) และส่งเสริมกลไกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน รวมทั้งระบบการบริหารจัดการเชิงรุกมาใช้ในการบริหารจัดการการผลิตสินค้าการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่

5) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกร โดยใช้ประโยชน์จากฐานความหลากหลายทางชีวภาพ การลด ละ เลิก ใชยาปราบศัตรูพืชโดยเร็ว โดยต้องจัดหาสารทดแทนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอและเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มและโอกาสทางเศรษฐกิจ อาทิ เกษตรอินทรีย์ เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ และเกษตรแปรรูปเพื่อต่อยอดสู่เกษตรอุตสาหกรรมส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีในการพัฒนาสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย

6) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดินโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นหลัก รมนรงค์ให้มีการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ พด.2 ปุ๋ยสด รวมทั้งการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชขวางความลาดเท ปลูกพืชสลับกับแนวหญ้าแฝก และเพิ่มมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่รวมทั้งสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรอย่างครบวงจร โดยเน้นในพื้นที่เขตการใช้ที่ดินที่จำเป็นต้องเพิ่มมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม

7) ส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าเป็นพืชเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ และให้ความรู้ในการบริหารจัดการเชิงพาณิชย์อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการปลูก บำรุงรักษา ดูแล และการแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในอีกทางหนึ่ง

8) ส่งเสริมการทำปศุสัตว์ให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการส่งเสริมการตลาด วิจัยและพัฒนาพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจและสัตว์พื้นบ้าน อาทิ โคเนื้อ แพะ และแกะ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนามาตรฐานการผลิตและคุณภาพการผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศรวมทั้งสนับสนุนการส่งออกผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปสู่ตลาดโลก

4.4.2 ข้อเสนอแนะในเขตพื้นที่ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

1) เร่งรัดให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมาย เช่น พื้นที่มีสภาพเป็นป่ารอสภาพฟื้นฟู (ป่าเสื่อมโทรม) ในเขตป่าเศรษฐกิจ ซึ่งกรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อเร่งรัดดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามเงื่อนไขในการใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าว

2) ในระยะยาวผลักดันให้การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังเพราะการจัดหาที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรด้วยการปฏิรูปที่ดินถือว่าเป็นแนวทางสำคัญที่จะแก้ปัญหาเกษตรกรรมของไทยได้อย่างยั่งยืน

3) ควรศึกษาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น บริเวณที่มีความลาดชันสูงเพื่อจัดหาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่และใช้เป็นฐานข้อมูลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะในเขตพื้นที่เสี่ยงต่อการสูญเสียดิน

4) ส่งเสริมสนับสนุนบทบาทองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ในรูปของป่าชุมชน เร่งดำเนินการปลูกป่าทดแทนเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร

5) ดำเนินการตามมาตรการรักษาพื้นที่ป่าให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวกันชนเพื่อการรักษาพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์

6) มาตรการหรือแนวทางการจัดการทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ควรกำหนดให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการดำเนินการของคณะกรรมการลุ่มน้ำและคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2568. รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย รายได้บุคคลเฉลี่ย ราย
อำเภอ จังหวัดลำพูน ปี 2565-2566. แหล่งที่มา: ไฟล์ข้อมูล และ
<https://ebmn.cdd.go.th/#/jpt/report>, 27 กุมภาพันธ์ 2568.
- กรมชลประทาน. 2562. ขอบเขตชลประทาน (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2568. ข้อมูลสารสนเทศ โครงการชลประทาน 2567 (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2568. ส่วนระบบข้อมูลทรัพยากรน้ำบาดาล. แหล่งที่มา: [http://
www.app.dgr.go.th/newpasutara/xml/](http://www.app.dgr.go.th/newpasutara/xml/), 5 มีนาคม 2565
- กรมป่าไม้. 2564. ขอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. สถานภาพทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2563. สถานภาพการชะล้างพังทลายของดินในประเทศไทย (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2568. ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร ปี 2563-2567.
แหล่งที่มา: <https://production.doae.go.th/service/report-product-statistic/index>.
เข้าถึงข้อมูล 5 มีนาคม 2568.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2564. ขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2568. ข้อมูลภูมิอากาศ ณ สถานีวัดอากาศในรอบ 10 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2558-2567
(ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. 2564. แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ.2566-2570.
แหล่งที่มา: [https://www.lamphun.go.th/uploads/19/2021-11/76a688aee292f7d0c
2ae6b0fe4df3f97.pdf](https://www.lamphun.go.th/uploads/19/2021-11/76a688aee292f7d0c2ae6b0fe4df3f97.pdf), 11 พฤศจิกายน 2567
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดลำพูน ปี พ.ศ. 2563
(ไฟล์ข้อมูล). กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,
กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2564. ข้อมูลทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ต้นศิริ และคำรณ ไทรฟัก. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ**. เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 2/2535: ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3/2542. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน. 2568ก. **การบริหารจัดการผลผลิตลำไยและมะม่วงจังหวัดลำพูน ปี 2567**. แหล่งที่มา: https://lamphun.doae.go.th/province/?page_id=4098., 27 กุมภาพันธ์ 2568.

_____. 2568ข. **พื้นที่การเกษตรรายอำเภอ จังหวัดลำพูน**. แหล่งที่มา: https://lamphun.doae.go.th/province/?page_id=148. เข้าถึงข้อมูล 27 กุมภาพันธ์ 2568.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. **พื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. 2566. **รายงานการศึกษาเรื่องการยกระดับและเพิ่มรายได้ภาคเกษตร**. กระทรวงพาณิชย์, นนทบุรี.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน. 2568. **ข่าวประชาสัมพันธ์**. แหล่งที่มา: <https://lamphun.moc.go.th/th/content/category/detail/id/161/iid/96322>., 30 เมษายน 2568.

สำนักงานแรงงานจังหวัดลำพูน. 2567. **รายงานสถานการณ์ด้านแรงงานจังหวัดลำพูน รายปี 2567**. แหล่งที่มา: https://lamphun.mol.go.th/news_group/labour_situation., 27 กุมภาพันธ์ 2568.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2568. **รายงานจำนวนครัวเรือนเกษตรกรและจำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนจำแนกตามทะเบียนบ้าน จังหวัดลำพูน**. แหล่งที่มา: <https://farmerone.oae.go.th:5000/Report/Reportone>., 27 กุมภาพันธ์ 2568.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1. 2562. **การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจการเกษตร จังหวัดลำพูน**. แหล่งที่มา: <https://oae.go.th/uploads/files/2025/06/23/706f179c6ed12068.pdf>., 27 กุมภาพันธ์ 2568.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2565. **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2563**. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional., 5 พฤศจิกายน 2567.

_____. 2567. **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2565**. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional., 5 พฤศจิกายน 2567.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2564. **ร่างกรอบแผนพัฒนาภาคเหนือ (พ.ศ. 2566-2570)**. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล, https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11684&filename=index, 20 ตุลาคม 2567.

สำนักบริหารการทะเบียน. 2568. จำนวนประชากรในจังหวัดลำพูน ปี 2558-2567. แหล่งที่มา:
<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/>, 27 กุมภาพันธ์ 2568.

สำนักบริหารการปกครอง. 2564. แนวเขตการปกครองระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล (ไฟล์ข้อมูล).
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.

สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2560. แนวเขตป่าไม้ถาวร (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

FAO. 1974. A Land Capability Appraisal.Indonesia Interim Report. (AGL / INS).Rome

